

A Szentek élete

– március hónap –

Tartalomjegyzék

Március 2.	3
BOLDOG SUSO (SEUSE) HENRIK domonkos pap	3
LICHFIELDI SZENT CHAD püspök.....	4
Március 3.	5
SZENT KUNIGUNDA császárné	5
Március 4.	7
SZENT KÁZMÉR	7
Március 5.	9
SZENT KIERAN püspök	9
Március 7.	10
SZENT PERPETUA és SZENT FELICITAS.....	10
Március 8.	11
ISTENES SZENT JÁNOS	11
Március 9.	14
NISSZAI SZENT GERGELY egyházatya.....	14
RÓMAI SZENT FRANCISKA	16
Március 10.	18
OGILVIE SZENT JÁNOS jezsuita vértanú	18
SZEBASZTEI NEGYVEN SZENT VÉRTANÚ.....	20
Március 11.	21
CÓRDOBAI SZENT EULOGIUS püspök, vértanú	21
Március 12.	23
SZENT MAXIMILIÁN vértanú	23
Március 13.	25
SZENT EUFRÁZIA (EUPRAXIA) szűz	25
Március 14.	27
SZENT MATILD királyné	27
Március 15.	28
HOFBAUER SZENT KELEMEN MÁRIA redemptorista, pap.....	28
MARILLAC SZENT LUJZA rendalapító.....	31
Március 16.	33
KÖLNI SZENT HERIBERT érsek	33
Március 17.	34

BOLDOG SARKANDER JÁNOS pap, vértanú.....	34
SZENT PATRIK	35
Március 18.	38
JERUZSÁLEMI SZENT CIRILL	38
Március 19.	40
SZENT JÓZSEF	40
Március 20.	43
BRAGAI SZENT MÁRTON érsek.....	43
SZENT CUTHBERT püspök.....	44
Március 21.	46
FLÜEI SZENT MIKLÓS remete	46
Március 23.	48
MONGROVEJÓI SZENT TURIBIUSZ.....	48
Március 24.	50
SVÉD SZENT KATALIN apáca	50
Március 26.	52
SZENT LIUDGER missziós püspök	52
Március 27.	53
SALZBURGI SZENT RUPERT püspök	53
Március 29.	54
SZENT ARMOGASZTÉSZ, MASZKULA ÉS SZATURUSZ hitvallók.....	54

Március 2.

BOLDOG SUSO (SEUSE) HENRIK domonkos pap

Március 2.

*Konstanz, 1295 körül, március 21. +Ulm, 1366. január 25.

A három nagy misztikus, Eckhart[4], Tauler[5] és Suso olyan csillagok, akik a katedrálisok, a keresztes hadjáratok és a skolasztika virágkora után a lelki irodalom, az Egyház és a domonkos rend történetében egyaránt világítanak.

A pápák 1307-ben Avignonba tették át székhelyüket. A német népet két évtizeden át (1326–1348) interdiktum sújtotta. A politikai zűrzavar és a halált hozó járványok, mint az 1327–1338 közti és az 1348/49. évi pestis megszüntették minden földi biztonság érzését. „Elaggott világ” volt ez, amint Suso írta.

Suso a Bodeni-tó vidékén született. Tizenhárom évesen lépett a domonkosok szigeten fekvő kolostorába. Öt év múlva egy belső kegyelmi élmény jelentette „megtérését”. Nem sokkal ezután „lelkében elragadtatott”, s eközben eljutott a hittitkok mélységes megértésére. Szigorú önsanyargatásban élt, és teljesen átadta magát „az örök Bölcsesség szolgálatára”. 1322-ig tartó konstanzi, strassburgi és kölni tanulmányai maradandó benyomást hagytak a tudásszomjas és tehetséges tanulóban. Eckhart mestert hallgatta. 1326-tól – már pappá szentelten – a konstanzi konventben tanított. Az igazság kis könyvében megvédte Eckhartot, a „szent mestert”, és szembefordult szabados gondolkodású testvéreivel. Emiatt igazságtalan vádak érték és megfosztották a tanárságtól.

A bölcsességben és az Isten ismeretében szerzett tudása most a hitoktatásban vált elevené és gyümölcsözővé. Jósága és együttérzése mindazok iránt akik nem ismerik és nem szeretik Istent és nem szolgálnak neki, megtalálta az utat a szívekhez. Mintaszerű lelkipásztor volt. Fáradtságos lelkipásztori útjairól csak ritkán szól. Templomokban és kolostorokban egyaránt prédikált. Beszédeit olykor leveleivel erősítette meg. A Levelek nagy könyve 28 levelet tartalmaz. Ezek nem híreket közölnek, hanem intő, vigasztaló és tanító fejtegetések a lelki élet egyes kérdéseiről és egyetemes vonásairól. Jóságos, atyai és papi lényé jut bennük kifejezésre. Világosan és mértéktartóan, okosan és szilárdan, tiszteletteljesen és bátorítóan tudott tanácsolni és oktatni. Akár az engedelmességről, az áldozatról és az önmegtagadásról, akár az isten- és a felebaráti szeretetről, a földi dolgok mulandóságáról és a túlvilági boldogságról beszélt, mindig az igazi erényekre, a lelki haladásra és Isten segítségére és kegyelmére iránti bizalomra buzdított. Munkájának jó részét a kolostori közösségeknek szentelte, különösen a domonkos apácáknak. Így volt ez Konstanz-Zoffingenben, a Freiburg melletti Adelhausenben, a Colmar melletti Unterlindenben, a Zürich melletti Oetenbachban, Diessenhofenben és Tössben. Stigel Erzsébet (+1360 körül) domonkos apácában művelt, szokatlan nyelvtelenséggel és latin ismeretekkel megáldott, sokat tapasztalt és okos lelki nővére talált. Egy ideig levelezésben is álltak egymással. Erzsébet feljegyzett mindent, amit Henrik életéről megtudott. Amikor ezt Henrik észrevette, elégette a feljegyzéseket. Később Erzsébet újabb jegyzeteit magához vette és átdolgozta. Így keletkezett a lelki emlékirat jellegű Suso élete, ennek a műfajnak legrégebbi német nyelvű példája.

1338 végéig lelkipásztori útjaitól eltekintve Henrik a konstanzi konventben maradt. Ez idő alatt kapcsolatban állt Tauler Jánossal és Nördlingeni Henrikkel (+1379 után), aki domonkos apácák lelki vezetője volt. 1339-ben a domonkosok az interdiktum miatt egy évtizedre elhagyták a szigeti kolostort. Az elűzötteket a skótok kolostorába vagy Diessenhofenbe fogadták be. Feltehetően erre az időre esik Henrik priorrá választása (1343). Testvérei nem csalódtak bizalmukban. Az anyagi dolgokban való járatlansága ellenére jól gondoskodott számukra az ideigvaló javakról is. Konstanzba való visszatérésük után súlyos megpróbáltatás várt rá: egy nő, akit jóhiszeműen támogatott, a leggyalázatosabb módon megrágalmazta. A messze távolba is eljutott jó hírve most alaposan semmivé vált. Áthelyezték egy másik kolostorba. A rendi előjárók vizsgálata kiderítette ugyan

ártatlanságát, ő azonban már Ulmban és környékén prédikált. A pestis évei alatt (1348/49) az egyik Rajna menti helységben egy rendtársával együtt meggyanúsították, hogy megmérgezték a kutakat. A helység papjának nagy fáradságába került, amíg az embereket fel tudta világosítani és meg tudta nyugtatni.

1362 körül állította össze az Exemplar című művet. Ennek első része Suso élete, második Az örök Bölcsesség kis könyve, egy közérthető épületes irat, amely Jézus Krisztus és az istenkereső ember párbeszéde; harmadik része Az igazság kis könyve, negyedik a Levelek kis könyve. Ez utóbbi tizenegy levelet tartalmaz; Stagel Erzsébet válogatta ki és dolgozta át őket. Suso latin írása a Horologium Sapientiae (A Bölcsesség órás könyve).

Utolsó éveiről csaknem teljesen hiányzik mindenféle tudósítás. Erre az Isten kegyelmével elárasztott lelki vezetőre való emlékezés abban a tiszteletben nyilvánult meg, amely különösen az ulmi domonkos templomban levő sírjánál és a konstanzi szigetkolostorban levő cellájában, valamint képszerű ábrázolásaiban jutott kifejezésre. Kultuszát XVI. Gergely pápa erősítette meg 1831-ben. Ulmban (1927) és Konstanzban (1937) nevének tiszteletére templomot szenteltek. Szentté avatásáért lépések történtek.

[4] Eck(e)hart mester (Hochheim Erfurt mellett, 1260-1328): német domonkos, misztikus író, teológiai tanár. Teológiája Aquinói Szent Tamásra támaszkodik. – Az inkvizíció eretnokség vádjával eljárást indított ellene, de Eckhart tisztázta magát

[5] Tauler Johannes (Strassburg, 1300 után–Strassburg, 1361): német domonkos, misztikus író, lelkipásztor. Eckhart mester tanítványa volt.

LICHFIELDI SZENT CHAD püspök

Március 2.

*Northumbria, 610 körül. +Lichfield, 672.

Chad (vagy Caedda) Northumbriában született. Cedd nevű testvérével együtt a közé a tizenkét angolszász ifjú közé tartozott, akiket Szent Aidan (lásd: 466. o.) nevelt a lindisfarne-i kolostorban. Chad másik két testvéréről, Cynebilről és Caelinről is tudjuk, hogy papok voltak.

653-ban a között a négy pap között volt, akiket Oswiu király elküldött Northumbriából, hogy hirdessék az Evangéliumot Midland (Közép-Anglia) népének, amelynek királya röviddel azelőtt lett keresztényé. Egy év múlva a keleti szászokhoz küldték Ceddet és nem sokkal ezután püspökké szentelték. Egyházmegyéjében számos templomot és két kolostort is alapított, Tilburyben és a tenger melletti Bradwellben. Hazájában, Northumbriában tett látogatása pedig alkalmul szolgált arra, hogy megalapítsa Lavington híres kolostorát. Feltételezhetjük, hogy Chad, akiről ebből az időből nem tudunk többet, segített testvérének missziós munkájában. Amikor pedig Cedd meghalt, nem sokkal a whitbyi zsinat után, amelyen elfogadták a római papság hagyományait és szokásait, Chad követte testvérét Lavington apátjaként.

Abban az időben történt, hogy Yorki Szent Wilfridet (634–709/10), a rómaiak pártjának fő szószólóját a whitbyi zsinaton Oswiu király és fia, Alchfrith Northumbria püspökévé tette York székhellyel. Amikor felszentelésére Galliába utazott, három évig ott is maradt. Távollétében, és vélhetően a Northumbria királyságában keletkezett súlyos zűrzavarok miatt Oswiu Chadot küldte a még mindig üresen álló yorki püspöki székbe.

Chad mintaszerű püspöknek mutatkozott. Hogy az Evangéliumot hirdesse, állandóan gyalog járt, mivel Aidan tanítványaként mindenekelőtt saját példájával akarta oktatni a népet, ahogy maga Aidan is tette. Úgy látszik azonban, hogy Chad yorki beiktatása nem felelt meg az egyházi szabályoknak. Ráadásul London püspöke, a simóniás Wini és két olyan brit püspök szentelte föl, akiknek püspök volta kételyeket támasztott. Így hát amikor Canterbury Szent Teodor (602--690), az újonnan kinevezett canterburyi érsek 669-ben Anglia egyházának általános vizitációja során Northumbriában találkozott Chaddal, elmozdította hivatalából. Chad panasz nélkül meghajolt Teodor ítélete előtt.

Amint ugyanis kinyilvánította az érseknek: „Szívesen leteszem a hivatalomat, mert sohasem éreztem rá magam méltónak. Egyébként is akaratom ellenére, engedelmességből vettem magamra.” Teodort annyira megindította Chad alázatossága, hogy püspökségét érvényesítette. Időközben Wilfridet visszahelyezték yorki püspöki jogaiba.

Nemsokára a merciai király, Wulfhere megkérte Teodort, hogy küldjön neki püspököt Jaruman püspök helyére, aki egy járvány során meghalt. Így lett Chad Mercia püspöke, Lichfield székhellyel.

Csak keveset tudunk arról a két és fél évről, amelyben Chad püspökként kormányzott Mercióban. Egy helyen, Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) szerint: „egy erdőnél”, talán a Lincolnshire grófságban levő Bardneyben a Wulfhere király által neki ajándékozott földdarabon kolostort létesített. Székesegyháza közelében egy kis házat épített, s ha nem volt missziós úton, itt élte egyszerű életét hét-nyolc testvérrel együtt.

Egy napon – a hagyomány szerint – Szent Owini, a testvérek egyike a kertben dolgozva éneket hallott, amely az égből szállt le Chad szobájába, majd onnan vissza fel az égbe. Röviddel ezután az élménye után Chad magához hívta Owinit, és megparancsolta neki, hogy hívja össze a többi testvért. Amikor valamennyien püspökük elé járultak, intette őket, hogy békében éljenek egymással, és maradjanak hűségesek a szerzetesi élet törvényéhez, amelyre tanította őket. Ezután bejelentette nekik közeli halálát. „Az a szívesen látott vendég – mondta –, aki néhány testvérünket már felkereste, ma hozzám jött, és arra méltatott, hogy elszóltson ebből a világból.” A halál nem volt ijesztő Chad számára. Minden úgy történt, ahogy előre megmondta. Teljesen váratlanul megbetegedett, és hét nap múlva meghalt.

Chad életének e néhány mozaikját Béda első kézből, a püspök tanítványaitól szerezte. Chad az angolszász szentek igazi mintaképe volt: alázatos, mentes minden világiasságtól; szerényen és tökéletes apostoli szegénységben élt, átadva magát a szerzetesi élet szigorúságának. Mély és maradandó benyomást hagyott hátra Midland országában, amelyben az Evangéliumot hirdette: nem kevesebb mint harmincegy neki szentelt templomról tudunk.

Március 3.

SZENT KUNIGUNDA császárné

Március 3.

*Luxemburg, 980 körül. +Kaufungen, 1033. (1039?) március 3.

Bamberg a 10. században kis vártelepülés volt a frank birodalom keleti peremén. Helyzete (a Majna és a Regnitz összefolyásánál feküdt) azonban már korán fontos kereskedőutak metszéspontjává tette. Amikor a német birodalom kelet felé kezdett terjeszkedni, megnőtt a település jelentősége, és Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) felismerte ezt. Bamberg iránti különleges szeretete akkor sem csökkent, amikor ezt az értékes koronabirtokát hitvesének, Kunigundának ajándékozta. A házastársak egymással vetekedve buzgólkodtak, hogy a kis települést fényes várossá tegyék. Ez azután évszázadokon át magasztaló ragaszkodással adózott alapítóinak; képük megtalálható kapukon és házak falán, sírköveken s hídkorlátokon. E műalkotások közül a legszebb talán a dóm Ádám-kapuján található. Henrik császári méltóságának jeleit hordozza: koronát, a birodalom almáját és kormánypalcát. Szigorú és fénylő arca sugároz valamit a „lovag” nyugalmából és erejéből. A császár mellett áll Kunigunda. Jobb karján egy templom modelljét tartja alapító tevékenységének jelképeként, bal keze pedig beszédes taglejtéssel mutat a hitvesére. Feje könnyed mozdulattal Henrik felé fordul, ajkai mintha szóra nyílnának: Kunigunda egész alakja Henrikre irányul. A művész, aki ezt az alakot csaknem kétszáz évvel Kunigunda halála után készítette, talán többet kifejezett a szent nő lényegéből, mint korának történetírói: Kunigunda nem gondolható el Henrik nélkül.

Ifjúságáról csak kevés biztos tudósításunk van. Luxemburg egy grófi nemzetségéből származott, jámbor szüleinél számos testvére körében nőtt fel. Bizonytal kolostori életre vágyódott, később

mégis szívesen követte szülei kívánságát, amikor eljegyezték Henrik bajor herceggel. Néhány évvel ezután Henrik hitveseként német királyné lett, 1014-ben pedig vele együtt fogadta a császári koronát Rómában. Fáradhatatlanul kísérte férjét a nagy birodalomban tett útjain. Mivel okos és nagyon képzett volt, tökéletes tanácsadóként állt mellette fontos politikai döntéseiben; néha még a kormányzást és a birodalom egyes részeinek az igazgatását is átvette, ha férje erejét meghaladták összetorlódott kötelezettségei.

Kunigunda voltaképpen feladata azonban nem abban állt, hogy segítsen egy császárnak politikai ténykedéseiben, hanem a szentség megkezdett útján kellett férjének kísérőjévé és lassanként vezetőjévé lennie. Teljes lelkéből támogatta az Egyház javát szolgáló műveit és alapításait. Kedvelt székhelye, Bamberg iránti buzgósága közismert volt. Később Kassel királyi udvarát kapta özvegyi birtokául. Teljesítve egy súlyos betegségében tett fogadalmát, az ottani vidéken felépítette Kaufungen bencés apátságát. Henrik megerősítette az alapító okmányt, és az alapítványt többszörösen is hitvesének ajándékozta. Ők ugyanis, mint egy okmányban írja, valóban „ketten egyek testben”. Milyen bensőséges lehetett viszonyuk, ha egy ilyenféle nyilatkozat helyet kaphatott egy hivatalos dokumentumban! Annál fájdalmasabban érinthette őket, hogy a gyermekáldást nélkülözniük kellett. Úgy tűnik, hogy már 1007-ben tudatában voltak ennek. A bambergi püspökség alapításakor ugyanis Henrik kinyilvánította, hogy Krisztust akarja egyedüli örökösévé tenni, mert nincs reménye testi örököse. Az okmányban ezt a szöveget megvilágítja egy clunyi szerzetes tanúsága. Magasztalja Henriket, mert minden vagyonát, amellyel a gyermekeinek tartozott volna, Krisztus Egyházára hagyta, bár a kor szokása szerint megengedett lett volna, hogy elbocsássa hitvesét, mivel nem szült neki gyermekeket.

A szent császári pár házassága másként jelenik meg a történeti forrásokban, mint a 12. század legendájában. Ez azt közli, hogy szűzi megtartóztatásra kötelezték magukat. Az ilyen „József-házasságok” a középkori szentség eszményképeihez tartoznak. Henrik és Kunigunda gyermektelenségét általánosan ismert szentségükkel hozták kapcsolatba. Ha ily módon magyarázzuk a legenda keletkezését, el kell ismernünk, hogy ez végül is valami helyénvalóra irányul. Ez a két ember sohasem akadályt, hanem mindenkor Isten felé ívelő hidat jelentett egymás számára. Ebben a mélységesen szűzi magatartásban bizonyára erősebben mutatkozik meg a szentség, mint a pusztán testi megtartóztatásban.

Nem jelent tehát törést Kunigunda életében, amikor Henriknek 1024-ben bekövetkezett halála után belépett Kaufungen általa alapított kolostorába. Férje halálának évfordulóján, az új kolostortemplom felszentelési miséjén letette császári öltözékét, s a püspök kezéből vezeklőruhát és fátylat vett magára. Egyszerű nővérként illeszkedett be a konventbe, és most már teljesen átadta magát Istennek. Krisztus követésére irányuló akaratának komolysága talán nem is annyira abban nyilvánult meg, hogy elutasította az apátnői botot, hanem mindenekelőtt az alapító és jótékonykodó tevékenységről való lemondásban. Szegényen és alázatosan élt a kaufungeni kolostor rejtettségében. Hogy alázatossága nem lett engedékeny gyengeséggé, megmutatja egy kis epizód az életének csodás eseményeiről szóló tudósításokban. Volt Kunigundának egy unokahúga, Uta, akit gondosan és szeretettel nevelt, és aki később követte őt a kolostorba. Buzgónak és jámbornak mutatkozott, ezért az apácák apátnővé választották. Kunigunda magától értetődően alávetette neki magát. Uta pedig, „aki nagyon korán jutott el ilyen méltóságra”, lassanként hanyaggá vált, jobb kosztot és szebb ruházatot kívánt magának. Kunigunda anyai szigorral többször is megintette. Egy napon az apácák körmenetre gyülekeztek, de az apátnő hiányzott. Kunigunda a keresésére indult, és lakománál találta néhány fiatal nővérral együtt. Szent haragjában arcul ütötte. És most történt a csoda: ujjainak nyoma pecsétként verődött rá az apátnő arcára önmagának és konventjének állandó intelmére.

Minél inkább elfelejtették a világ nagyjai egykori császárnéjukat, annál inkább elbűvölte sugárzó szeretetével nővértársait és a kolostor környékének egyszerű hívőit. Amikor elérkezett a halála, megtelt a ház gyászolókkal. Mindent előkészítettek, hogy az egyszerű apácát császári méltóságához illően temessék el. Ekkor a haldoklónak a szenvedélyes buzgóság még egyszer erőt kölcsönzött: „Vigyétek ezt innen, ez nem az én öltözékem! Idegen számomra, de ezzel, amelyet viselek, az éghez

kötődöm.” Kérésként nyilvánította ki még, hogy szeretné, ha Bambergben temetnék el kedves testvére és ura, Henrik császár mellé.

1200-ban avatták szentté. Mi magyarok nem feledkezhetünk meg arról, hogy Kunigunda a férje révén rokonságban volt Szent István királlyal és Gizellával, hisz Gizella és Henrik testvérek voltak.

Március 4.

SZENT KÁZMÉR

Március 4.

*Krakkó, 1458. október 3. +Grodno, 1484.

Kázmér IV. Kázmér lengyel király hat fia közül másodikként született 1458. október 3-án a krakkói királyi várban. Édesanyja, II. Habsburg Albert Erzsébet nevű leánya nevelte kilencedik évéig. Akkor a híres történetíró, Dlugosz Jan kanonok, majd egy idő múlva az ismert humanista, Callimachus Buonaccorsi lett a tanítója. Így Kázmér és testvérei alapos és átfogó műveltségre tettek szert, amely egyformán kiterjedt a klasszikus és a kortárs irodalomra. Szellemi iskolázásával egy időben folyt kiképzése a lovagi szolgálatban is. A történeti források nem említik az ifjú herceg különösebb vallásos érdeklődését vagy jámborságát. Úgy látszik azonban, hogy nemeslelkűsége és jó emlékezőtehetsége révén kiemelkedett testvérei közül. Mivel szülei anyai örökösödés jogán igényt tartottak a cseh és a magyar koronára, 1471-ben Wladiszlávot, az elsőszülöttet Prágában királlyá tették, Kázmérnak pedig ugyanabban az évben a magyar koronát kellett volna megszereznie Magyarország erőszakos meghódításával. A magyar hadjárat azonban Korvin Mátyás ellen balul ütött ki, s a történetek mély és tartós benyomást tettek Kázmérra. Apja viszont egyre jobban bevonta a lengyel államügyekbe, és utódjául jelölte őt.

Amikor 1481-ben leleplezték az orosz fejedelmek Jagelló-ellenes összeesküvését, a király egy időre Litvániába tette át székhelyét, hogy ott megszilárdítsa uralmát. Családja Lengyelországban maradt, és ennek következtében Kázmér mint királyi helytartó székelt Radomban Secundogenitus Regni Poloniae (Lengyelország királyának másodszülöttje) címmel. Fialat kora ellenére két éven át ellátta ezt a hivatalt. Igazságossága és a rablóvilág fölszámolására irányuló tettei általános elismerést, sőt szeretetet és ragaszkodást váltottak ki a nép körében. 1483 tavaszán apja a litvániai Vilniuszba hívta és ott alkancellárrá tette. Néhány hónapig tartó lelkiismeretes hivatalviselés után azonban Kázmér kénytelen volt megromlott egészségi állapota miatt Grodnóba menni, hogy ott kezeltesse magát, mivel hosszabb ideje tuberkulózisban szenvedett. Az akkori gyógymódokkal nem tudták egészségét helyreállítani, s 1484. március 4-én a krakkói püspök jelenlétében meghalt. A király Vilniuszba vitette holttestét, és az ottani dóm Mária-kápolnájában temettette el. Általános volt a gyász Kázmér felett, s tisztelete hamarosan kialakult, különösen a vilniuszi keresztények között. Litvánia lovagjai az ő közbenjárását kérték harcaikban.

Szentté avatását I. Zsigmond lengyel király kérte Zaski János lengyel primás közvetítésével az V. lateráni zsinat idején (1512–1517). 1521-ben ez már meg is történt, és a kanonizáló bullát az akkor éppen Rómában tartózkodó polocki püspöknek, Ciolek Erazmusnak adták át. Az okmány azonban sohasem jutott el Lengyelországba, mert Ciolek püspök Rómában pestisben meghalt. Minden akta és okmány elpusztult a kor zűrzavaraiban. A reformáció után III. Wasa Zsigmond király újra kérte Kázmér kanonizációját, és 1602-ben VIII. Kelemen pápától új okiratot kapott, mely X. Leó korábbi iratára hivatkozott. 1604. május 10-én Szent Kázmér ereklyéit egy új kápolnába vitték át Vilniuszban. Nem sokkal később ott épült föl az első templom a város és a keresztény Litvánia védőszentjének tiszteletére.

Történeti dokumentumokból és kortársak tanúvallomásaiból elég anyag van birtokunkban, amely világosan megrajzolja a szent lelki képét. Minden forrás egyhangúan bizonyítja, hogy Kázmérnak olyan jellembeli és lelki vonásai voltak, amelyeket az udvari élet körülményei közt sem megszerezni, sem megőrizni nem volt könnyű.

Kázmér jámborságát, minden mélysége mellett, jótékony rejtőzés jellemezte. Az államvezetéssel járó sokféle elfoglaltsága mellett mindig talált alkalmat, hogy feltűnés nélkül visszavonuljon az imádság csendjébe. Különös szeretettel és tisztelettel volt a Szűzanya iránt. A Szent Bernátnak tulajdonított *Omni die dic Mariae...* (Minden nap mondj Máriának...) kezdetű imát saját kezűleg írta pergamenre, és ismételten megtette imádsága és elmélkedése tárgyává. Ettől a pergamentől sohasem vált meg, még a halálos ágyán sem. Amikor 1604-ben fölnyitották a koporsóját, ezt az írást találták a feje alatt. Jámborságában távol állt tőle minden magamutogatás. A tanúk állítása szerint szívesen használta föl az éjszaka vagy a kora reggel csendes óráit, hogy észrevétlenül imádkozhasson a templomban. Istennel való együttélése személyes, kimunkált, következetes és mély volt. Odaadásából merítette az erőt az állandó önneveléshez és mások vezetéséhez. Különösen fontosnak tartotta az erkölcsi tisztaság megőrzését és szeretetben való elmélyítését. Abból a tényből, hogy Kázmér nem követte orvosai tanácsát és nem hagyta abba az önmegtartóztatást, egyes életrajzírói azt a következtetést vonták le, hogy tisztasági fogadalmat tett. Élete utolsó éveire vonatkozóan ez nem is látszik valószínűtlennek, de mindannak megfelelően, amit róla tudunk, Kázmér számára a tisztaság nem erkölcsi alapon álló testellenes tüntetés volt, hanem szívének egyszerű tette, amely a hit és a szeretet odaadásából fakadt.

Kázmér lelkületére elsősorban jellemző – az összes dokumentumban hangsúlyozott – szeretete és igazságossága az emberek iránt. Amikor egy alkalommal Boroszló polgárai segítségét kérték a csapássá lett rablóvilág leküzdésére, mivel az már az egész tartományukban elhatalmasodott, levélben azt válaszolta nekik (1482. február 11.), hogy megteszi a kellő intézkedéseket az igazságosság érdekében, melynek gyakorlására egész életében törekedni akar. Nemcsak a lengyel életrajzírók festenek Kázmérról kiváló képet, hanem még egy kortárs porosz krónika is kiemeli egyéniségét. Ez a forrás is nyomatékosan és félreérthetetlenül dicséri a régens Kázmér igazságosságát és bölcsességét. Targowiczki János, a királyi kancellária titkára ugyanebben a szellemben megállapítja, hogy Kázmér jellemének említett tulajdonságaival „sok nép szívét” megnyerte. Szent Kázmérnak oly gyakori, jámborkodó elrajzolása ellen hatásosnak tetszik mindenekelőtt az a tárgyilagos és lelkes dicséret, amelyet Callimachus, a nagy humanista talált a lengyel királyfira: „Vagy nem kellett volna megszületnie, vagy örökké kellett volna élnie.”

Ünnepét 1621-ben vették föl a római naptárba, március 4-re.

Szentünk, akit a lengyel nép oly mélyen szeretett és tisztelt, – amint mondják – hercegi ruhája alatt állandóan vezeklő inget viselt, a földön hált, s amennyire csak lehetséges volt, megtagadta magától a fejedelmi élet kellemességeit. Egy óra az örökmécses fényénél többet jelentett neki, mint az udvari népnek egy ünnepi éjszaka a csillárok ragyogásában. Ha nem találták a lakásán, tudták, hogy a várkápolnában vagy a város valamelyik templomában kell keresni. Aki segítséget kérve hozzá fordult, megtapasztalhatta Kázmér nagy igazságosságát és szelídségét, melynek forrása elmélyült vallásossága volt.

Kázmér előre megmondta halála napját és teljes buzgósággal készült rá. Haldokolva azt a kívánta, hogy a Minden nap mondj kezdetű Mária- imádságnak, amelyet annyira szeretett, másolatát tegyék a koporsójába.

Amikor elérkezett halálának órája, teljes áhítattal megcsókolta a Megfeszített sebeit és Istennek ajánlotta lelkét. Halála után százhusz évvel fölnyitották a sírját. Teste a sírbolt nedvessége ellenére ép volt, sőt a leplet, amelybe burkolták, a Mária-himnusszal együtt sértetlenül találták. Három napon át – így tudja a jámbor hagyomány – kellemes illat áradt a sírből. A seregestül odasiető hívek tisztaságának jelképét látták benne.

Mindenható Istenünk, kinek szolgálata uralkodást jelent, kérünk, add meg Szent Kázmér közbenjárására, hogy szentségben és igazságban élve szolgáljunk Neked!

Március 5.

SZENT KIERAN püspök

Március 5.

*Inich Ciar, 4. század közepe. +Perranzaguloe, 5. század közepe.

Az Ossory egyházmegye védőszentje az ír egyház legkorábbi szentjei közé tartozik, és az ír szentek „elsőszülöttjének” vagy „seniorának” nevezik. Az Írország déli csücskén elterülő Ciar-szigeten született, amikor Írország még pogány volt. A kereszténység Írországba eljutó híre harmincéves korában arra készítette, hogy Rómába menjen; s miután oktatást kapott, megkeresztelkedett. Húsz évig maradt a szent városban, tanulmányozta a Bibliát, könyveket gyűjtött, amelyeket magával akart vinni hazájába, tanulmányozta a kolostori életet, és végül püspökké szentelték. Szent Patrik (lásd: A szentek élete, 125. o.), aki abban az időben még Itáliában készült elő missziójára, rávette Kierant, hogy kolostort alapítson Írország közepén.

Ennyit tudunk Kieran korai történetéről. Abban az időben, amikor megszerkesztették Kieran életének ezt a leírását, az írek fontosnak tartották, hogy hangsúlyozzák: Írország apostola szoros kapcsolatban állt Rómával.

Kieran már római útja előtt nagy hatást gyakorolt akkor még teljesen pogány szüleinek világos szellemével, jámbor lényével, tetszetős kifejezőmódjával, szigorú életvitelével, érett ítélőképességével – „és mindazzal, ami egy szenthez tartozik”. Láthatjuk: nem annyira arról van itt szó, hogy a szentet sajátos egyedként mutassák be; inkább annak kijelentéséről, hogy Kieran már a természetes vallásban is a szent alapvonásait mutatta. Így említi a szent „csodatetteinek kezdetét”, hogy már gyermekként kínokat szenvedett, amikor látta, hogy egy karvaly valami madarat rabol el fészekből, és hogy Isten meghallgatta részvételteli imádságát, s a karvaly az általa megsebzett madarat Kieran lábához ejtette, mire ő meggyógyította.

Amint más ír szentekről, például Szent Gallusról (lásd: 533. o.), Kieranról is megörökítette a legenda, hogy állatok (vaddisznó, róka, borz, farkas, szarvastehén) segítettek neki háza építésében; a szent elsimította a viszályt az állatok között, és arra nevelte őket, hogy gonosztetteikért vezekeljenek. Olyan történetek ezek, amelyek a természethez kötöttséget felelnek meg a kegyelmi élet területére, és valami pótolhatatlant őriznek meg vele.

Közölnék még Kieranról olyan csodákat is, amelyek a természettel való szoros kapcsolatát tanúsítják. Rászorulónak megszerezte az életük fenntartásához szükséges állatokat, amennyiben vadon élő állatokat megszelídített. Egy királynőt meggyógyított testi és lelki betegségéből, amennyiben áprilisban olyan gyümölcsöket vitt neki, amelyek a köpenye alatt őszi óta frissen maradtak. Mindegyik esetben a természeti csodát természetfölötti cél indokolja.

Hasonlóképpen kell érteni a szent Kieran halottfeltámasztásairól szóló számos tudósítást is. Mint az ír élet jellemző vonásai járulnak ezekhez Kieran próbálkozásai, hogy a törzsi háborúk és az uralkodók becsvágya miatt a népet sújtó szenvedést enyhítse, és egyáltalán megvédje a szegények jogait. Kieran egy ír törzsi fejedelemség jellegzetes oltalmazójának egyike. Jellemző, hogy megígérte törzsének: ha megszívlelik tanítását, és nem követik el a jogtalan támadások vétkét, területüket sohasem pusztítják el. Az ír szentek történetének egyike – ritka módon – tudósít arról a rendelkezésről is, hogy a szent halála napját ünnepként tartsák meg. Ossory egyházmegye (amelynek nevében a törzsi fejedelemség neve él tovább) és a 18. század óta egész Írország követte ezt a rendelkezést.

Kieran szüleinek keresztény hitre térése éppen olyan súrlódásmentesen ment végbe, mint Írország uralkodó családjaié általában. Nem tűnik rendkívülinek, hogy anyja kolostort alapított. Eme és a Kieran által Saigirban (ma Seir-kieran, Roscreától északra) alapított kolostor között jó kapcsolat állt fenn. Ha kívánatos volt, Kieran megvédte az apácákat az erőszakoskodásoktól. Valamely férfikolostor ilyenféle oltalmazó eljárásai egy női kolostor érdekében jellemző volt az ír egyházra, és teljesen

jellegzetes Kieran történetében, hogy ezt az oltalmat kiterjesztette a dajkája által alapított (és az övétől messze fekvő) kolostorra is.

Egy későbbi legenda szerint Kieran kedvelt tanítványának, Szent Carthagusnak, Munster tartomány királya fiának átengedte Saigir apáti székét, élete vége felé visszavonult Cornwallba, és remeteként halt meg Perranzaguloéban. Mindenesetre számos cornwalli templom Kieranról történt elnevezése annak jele, hogy tisztelete elterjedt a kelta világban. Cornwall bányászai védőszentjüként tisztelik. Neve Írországon kívül a kelta nyelvre jellemző hangváltozással Piranná lett.

Március 7.

SZENT PERPETUA és SZENT FELICITAS

Március 7.

*Karthagó, 202/203. március 7.

Perpetua és Felicitas, e két fiatal vértanú asszony, kiket – társaikhoz hasonlóan – Krisztus szeretete töltött be, a halálig tartó testvéri összetartozás ragyogó példaképét tárja elénk. Ez a magatartás valóság volt az első évszázadok fiatal Egyházában. Az Úr szavainak: „Ti mindnyájan testvérek vagytok” (Mt 23,8) megfelelően a keresztények kezdettől fogva ebben az egészen új és mély értelemben alkalmazták magukra a testvériség fogalmát. Ebből adódóan a férfi testvér mellett egyenlő jogokkal rendelkezett a nővér, s mint ilyent elismerték és szerették. Ez a kor felfogásához mérten valami hallatlan és minden képzeletet felülmúló dolog volt. Az a fiatal baráti csoport, amelyről most szólunk, e keresztény magatartást oly magától értetődő és emberi módon tette sajátjává, ahogy arra csak az ifjúság képes.

Perpetua, a Karthagó környékén élő fiatal patrícusfeleség Felicitasszal, a rabszolgánővel együtt hitjelölt volt a keresztények közösségében, melyet általános megvetés övezett. Saturus hitoktató vállalta, hogy a keresztség fölvétele előtt a szükséges oktatásban részesíti őket és még néhány fiatalat. Az ifjú csapat azonban rövid idő alatt áldozata lett Septimius Severus császár rendeletének, amely súlyos büntetés terhe alatt megtiltotta, hogy valaki zsidóvá vagy kereszténnyé legyen. A császár nyilvánvalóan kihalásra akarta kényszeríteni a keresztények népszerűtlen „szektáját”. Perpetuát és Felicitast hamarosan letartóztatták Saturnius, Secundulus és Revocatus hittanulókkal együtt. Perpetua még szoptatta első gyermekét, Felicitas pedig közvetlenül születés előtt állt. Saturus, mihelyt értesült a rá bízott hittanulók elfogatásáról, önként jelentkezett, hogy védeneci mellett állhasson.

Perpetua mint társaságbeli hölgy kiváló nevelésben részesült és jártas volt az írásban. Naplószerű följegyzéseket készített közös élményeiről, melyek a szenvedéstörténetről készült jegyzőkönyvvel együtt szó szerint ránk maradtak. Az előkelő ifjú hölgy, két szabad ember, egy rabszolga, egy rabszolgánő és a fiatal hitoktató testvéri közösségben állta a reá rótt kemény megpróbáltatást.

Perpetua, miután leírta, apja hogyan kísérte meg – eredménytelenül – rávenni Krisztusba vetett hitének megtagadására, tudósít a keresztségről, amelyet a foglyok a börtönben az első kínálkozó alkalommal megkaptak, és e szép szavakat fűzi hozzá: „Az Isten Lelke arra indított, hogy a keresztvíztől ne kérjek semmi mást, mint a test türelmét.” Nem szabadulást, hanem minden rájuk váró veszedelemben türelmet és állhatatosságot kért a fiatal megkeresztelt nő magának és társainak.

Rövid ideig tartó szelídebb bánásmód után a foglyokat egy sötét földalatti zárkában helyezték el. Hosszú, felörlő fogság után egy napon „hirtelen a reggeli mellől hurcolták kihallgatásra őket” a város fórumára. Váratlanul ismét föltűnt Perpetua apja. Magával hozta Perpetua gyermekét is, és megpróbálta leráncigálni Perpetuát az emelvényről e szavakkal: „Szánd meg a fiadat!” Hilarius helytartó, aki a kihallgatást vezette, szintén így beszélt: „Légy tekintettel atyád ősz fejére! Kíméld kisfiadat! Áldozz a császár üdvére!” – Perpetua azonban kurtán válaszolt: „Nem!” – Amikor a helytartó látta Perpetua határozottságát, még föltette a szokásos kérdést: „Keresztény vagy?” „Igen – válaszolta –, keresztény vagyok.” Rögtön el is hangzott az ítélet, mely „az állatok elé” küldte a

hitvallókat. „Ekkor vidáman tértünk vissza börtönünkbe” – írja Perpetua. Nemsokára „fölragyogott győzelmük napja”. Először vadállatok elé vetették, majd törrel leszúrták őket.

A Depositio Martyrum március 7-én emlékezik meg a temetésükről. 1908- ban Aquinói Szent Tamás miatt március 6-ra tették át ünnepüket. 1969-ben, amikor Szent Tamás napját január 28-ra helyezték, visszakerültek március 7-re.

Amikor fogságukat megszigorították, ezt írta Perpetua: „Borzadva riadtam vissza, mert még sohasem tapasztaltam ilyen sötétséget. Borzalmas nap! Nyomasztó a hőség ebben az embertömegben. Szorongás a katonák gyalázatos zsarolási kísérletei miatt! És ehhez még a távol lévő gyermekem gondja is emésztett... Aztán mégis elértem, hogy a gyermek mellettem maradjon a börtönben. Így idővel magamhoz tértem, és megerősödtem, amíg gyermekemet gondoztam. Sőt lassan palotává lett számomra a börtön, úgyhogy szívesebben tartózkodtam ott, mint bárhol másutt.”

A rájuk váró sors bizonytalanságában Perpetua világosságért imádkozott. Ekkor a következő álmot látta: Egy magas létra lábánál egy rémítő sárkány hevert, ők pedig a létrán egymás után fölkapaszkodtak az égbe, ahol örömmel fogadták őket. Saturus hágott föl elsőnek, és lekiáltott onnan: „Perpetua, várlak! De vigyázz, meg ne marjon ez a sárkány!” Perpetua így folytatja: „Azt válaszoltam: Nem fog bántani! Jézus nevében ráléptem a fejére, mintha az lenne az első fok. Így tudtuk meg, hogy szenvedés vár ránk. Attól fogva nem is reménykedtünk a világban.”

A napló-lapok ókeresztény kiadója részletesen elbeszéli az elszakíthatatlan barátok utolsó napjait és vértanúságát. Többek között ezt mondja: „Ami Felicitast illeti, ő is részesült az Úr kegyelmében. Így történt: Mivel már a nyolcadik hónapjában volt, kínozták a gond, hogy terhessége miatt elhalasztják vértanúságát. Nem volt szabad ugyanis terhes nőket kivégezni... Társai is erős gondban voltak, hogy jó társukat, akinek tulajdonképpen az ő társaságukban volna a helye, egyedül kell hagyniuk a remélt vértanúság útján. Ezért két nappal a cirkuszi játékok előtt közös fohászkodással imádkoztak az Úrhoz, és közvetlenül az ima befejezése után elkezdődtek Felicitasnál a fájdalmak. Amint nyolcadik hónapos szülésnél természetes, a szülés meggyötörte, nagy fájdalmai voltak. Akkor az egyik börtönőr azt mondta neki: ŐHa már most ekkora lármát csapsz, mit csinálsz majd, ha a vadállatok elé vetnek? Ő azonban ezt válaszolta: ŐAmit most szenvedek, azt én szenvedem, akkor azonban más valaki lesz bennem, aki helyettem fog szenvedni; mert én is őérette szenvedek! ŐEgy leánykát szült, akit egyik nővérünk lányának fogadott és fölnevelt.”

Istenünk, kinek szeretetért Szent Perpetua és Szent Felicitas vértanú asszonyok megvetették a fenyegetéseket és úrrá lettek a halál kínjain, kérünk, add meg az ő könnyörgésükre, hogy a te szeretetedben szüntelenül gyarapodjunk!

Március 8.

ISTENES SZENT JÁNOS

Március 8.

*Montemor-o-novo (Portugália), 1495. március 8. +Granada, 1550. március 8.

Ciudad János egyszerű, vallásos szülők fiaként Portugáliában született 1495. március 8-án. Amikor nyolc éves lett, szülei szállást adtak egy papnak, aki Madridba igyekezett és lelkesedéssel beszélt a spanyolok vallásos életéről. A fiú kipirult arccal hallgatta, s amikor a pap eltávozott, megszökött otthonról: Madridba akart menni. Miután három héten át eredménytelenül kutattak utána, édesanyja belehalt bánatába. Felesége halála után az apa belépett testvérnek a ferencesekhez. Ő sem látta fiát soha többé.

János mintegy hatvan mérföldnyire gyalogolt, akkorra teljesen kimerült. Egy kis spanyol város, Oropesa pástorainak vezetője irgalomból házába fogadta. A juhokat kellett őriznie, ennek fejében

pedig olyan nevelésben részesült, amelyet szüleinél aligha kapott volna meg. Megtanult írni, olvasni, számolni, és a gazdálkodásban is kiképezték. Derék fiatalemberré lett, és gazdája minden évben fontosabb feladatokat bízott rá, végül már az egész birtokot ő vezette egyedül. A gazda végleg a családjához akarta kötni értékes emberét, és elhatározta, hogy lányát feleségül adja hozzá.

Úgy látszik, János addig boldog volt Oropesában, de most azt gondolta, hogy a házasság nem neki való. Először gondolkodási időt kért, aztán elutasította az ajánlatot. Mikor pedig gazdája erőltette a dolgot, elszökött.

Katonának állt és a francia-spanyol háborúban szolgált. A katonáskodás közben viszont elfelejtkezett az imádságról, és egyre mélyebbre süllyedt. Csak egy lelki megrázkódtatás térítette ismét jó útra: leesett a lováról, és elvesztette eszméletét. Amikor magához tért, ellenséges területen találta magát. A Szűzanyához fohászzkodott, és épségben visszajutott a spanyol táborba.

De ott még rosszabbul járt: megbízták, hogy őrizze a zsákmányt, amit minden ébersége ellenére elloptak. Őt gyanúsították a tett elkövetésével, és halálra ítélték. Föl akarták akasztani, de egy magas rangú tiszt visszaadta az életét azzal a föltétellel, hogy minél előbb tűnjön el a hadseregből.

Most visszatért Oropesába, régi gazdájához, aki örömmel fogadta ugyan, de ismét házassági terveivel szorongatta. Erre harmadszor is a szökést választotta. Beállt abba a hadseregbe, amely Bécsnél harcolt a törökök ellen, és a hadjárat befejezése után becsületben bocsátották el.

János elzarándokolt Compostellába, és ott megvilágosításért imádkozott, hogy milyen útra lépjen a jövőben, de kérdésére nem kapott választ. Visszatért szülőhelyére, s megtudta, hogy szülei már meghaltak.

Egy nap aztán az a gondolata támadt, Afrikába megy, hogy ott segítségére legyen a fogoly keresztényeknek, és talán dicsőséges vértanúságot is szenvedjen. Elszegődött egy gróf családjához, aki Ceutába ment száműzetésbe. Ott megismerkedett egy ferences atyával, aki megmondta neki, hogy a vértanúság utáni szomjúhozásában még sok az önszeretet, valami szerényebbre törekedjék. Így hát János visszatért Gibraltárba, és szentképeket árusított. Hamarosan egy kis boltot is tudott vásárolni magának Granadában.

Egy napon Avilai János, a híres hitszónok érkezett a városba. A szentéletű férfi szavai mélységesen megragadták Jánost. Elajándékozta minden áruját, és bezárta a boltját. Mivel igen különösen viselkedett, kiabálva és a mellét verve szaladgált az utcákon, bolondok házába csukták, hogy észre térítsék.

Avilai János meghallotta, mi lett prédikációjának következménye. Meglátogatta az „őrültet”, aki őreinek nagy csodálkozására azonnal megnyugodott. Avilai pedig megmagyarázta Jánosnak, hogy éppen elég ideig űzte különönc bűnbánati gyakorlatait, kezdjen most már olyasvalamibe, ami másoknak is hasznos.

Negyvenkét éves volt akkor. Már birtokában volt a nagy hivatáshoz szükséges belső érettségnek, és egy zarándoklat alkalmával világos lett előtte Isten hívása: a rászoruló szegény betegeken kell segítenie. Fölkereste Avilai Jánost, aki megerősítette őt küldetésében, és irányt adott lelki életének.

Kemény munkába vágott ekkor: éjszaka fát gyűjtött az erdőben, s nappal eladta. Árából ételmezt és orvosságot vásárolt a vagyontalan betegeknél. Ez az üzlet is fölvirágzott, és János hamarosan olyan helyzetbe került, hogy házat bérelhetett. Oda hordta betegeit, és önfeláldozóan ápolta őket.

Minden este kilenc óra tájban elment hazulról a hátán egy puttonnyal, és egy zsinóron két tálat lógatva a vállán hangosan ezt kiáltozta: „Ki akar jót tenni magának? Az Isten szerelméért, tegyetek magatoknak is valami jót, testvéreim!” Kezdetben nem sok gyűlt össze, de hamarosan ismerték már az oly jóságosnak és szent életűnek látszó embert. Az adományok egyre gazdagabbak lettek, és gyakran alaposan megrakodva tért haza, nemegyszer egy szegény beteg kíséretében, akit valahol fölszedett.

Szentségének híre elterjedt, és nemsokára már nem kellett kéregetnie; az emberek odahozták neki a szükséges dolgokat, és a granadai érsek is erőteljesen támogatta, úgyhogy egy nagyobb házat tudott bérelni.

Tuy püspöke, aki nagyra becsülte őt, jóváhagyta az „Istenes János” nevet, amelyet az emberek adtak neki. Készíttetett számára egy köntöst is, hogy megismerjék róla, és meghagyta, hogy segítőtársai is olyat viseljenek.

Egyre több ifjú ember jött, hogy János vezetése alá rendelje magát; csak alapos vizsgálat után vette föl őket. A mű szemmel láthatóan Isten áldását élvezte. Hamarosan egy második kórházat kellett építenie, és ez Jánost adósságba verte. Az érsek tanácsára Valladolidba ment az udvarhoz, hogy támogatást kérjen, amit meg is kapott. Rövidesen azonban Valladolidban is éppen olyan sok szegény jött hozzá, mint Granadában. Kísérőtársa figyelmeztette, hogy az adományt eredeti céljára fordítsa, mármint Granada számára, de János nem volt képes egyetlen szegényt sem elutasítani. „Testvéreim – válaszolta –, akár itt, akár Granadában adunk, mindig az Úrnak adunk, mert ő van mindenhol és minden szegényben.” Végül is udvari jótevői további készpénz helyett váltókat adtak neki, amelyeket csak Granadában lehetett beváltani. Így ki tudta egyenlíteni adósságait.

A betegek szolgálatában, megfeszített munkában eltöltött 13 év meglehetősen felőrölte erejét. A valladolidi utazás fáradalmait alig tudta kiheverni. És akkor egy nap azt hallotta, hogy kiáradt a Xenil folyó, és rengeteg fát sodort a partra. Az alkalmat nem akarta elmulasztani, hogy szegényein segíthessen. Fagyújtás közben egy fiatalember a vízbe esett, és az áradat elsodorta. Megmentésére János a folyóba ugrott, de nem tudta kihozni. Teljesen kimerülve ért partra. Olyan testi és lelki megrázkódtatás érte, amelyből a legyengült férfi már nem tudott fölépülni. Érezte halálának közeledtét, ezért elrendezte kórházának ügyeit.

Egy gazdag jótevője engedélyt szerzett az érsektől, hogy házába vihesse, és gondos ápolásban részesítette, de a véget már nem tudta föltartóztatni. Miután az érsek föladta neki a betegek szentségét, Istenes János meghalt ötvenötödik születésnapján.

Műve egyre jobban elterjedt, végül harminchat évvel a szent halála után V. Sixtus pápa kánonilag is megerősítette a közösséget Irgalmas testvérek néven. A rend az egész világon elterjedt, 1980-ban 189 rendházban 1755 szerzetes tevékenykedett.

Istenes Jánost 1690-ben avatták szentté. XIII. Leó pápa a katolikus kórházak védőszentjévé tette, s nevét belefoglalta a haldoklók egyházi imájába.

Ünnepét 1714-ben vették föl a római naptárba, március 8-ra.

Akkoriban élt Granadában két fiatalember, akik halálos ellenségei voltak egymásnak. Antonio Martin azzal vádolta Peter Valascót, hogy megölte testvérét, ezért börtönbe juttatta és bosszút forralt ellene. János ismerte a fiatalembert, aki már több alkalommal alamizsnát adott neki kórháza részére. Egy reggel fölkereste, és eléje tartotta a fészületet. „Antonio testvérem – mondta –, testvéred vére bosszúért kiált, de a te Istened vére irgalomért kiált. Bocsáss meg Valascónak, hogy Isten neked is megbocsásson!” Antoniót úgy megragadták a szent szavai, hogy nemcsak ellenségének bocsátott meg, hanem elhatározta: hátralévő életét ő is a betegek szolgálatára rendeli. Amikor aztán együtt kihozták Valascót a börtönből, azt úgy meghatotta a halálos ellenségében, Antonióban lejátszódott változás, hogy kérte Jánostól, vegye föl őt is segítőtársnak.

Az általános tisztelet, amely Jánost körülvette, óriásira nőtt, amikor egy nagy kórház égése alkalmával berohant az épületbe, az ágyakat és a fölszereléseket az ablakon át kiszórta, és egy sereg beteget a vállain a szabadba cipelt. A ház már egyetlen lángtenger volt, s lehetetlennek látszott, hogy János élve elhagyhassa, de még egy hajszála sem perzselődött meg sem neki, sem egyetlen betegnek, pedig a láng kellős közepén járt.

Egyszer besúgták az érseknek, hogy János csavargókat és rossz nőket is befogad, és különféle szabálytalanságokat tűr a házában. Az érsek hívatta Jánost, akin már látszottak közeli halálának jelei,

és felelősségre vonta a hallottak felől. „Ha csak az igazakat fogadom be – válaszolta a szent –, hamarosan üresen állnának a termeim, és akkor hogyan tudnék a bűnösökért dolgozni? De jöjjön el a házamba, Kegyelmes Uram, és lássa saját maga: úgy fogja találni, hogy nem uralkodik ott semmiféle visszasság, és csak egyetlen igazán rossz emberünk van, aki méltatlanul eszi az alamiznában kapott kenyeret – és az én vagyok.” Az érsek mélyen megdöbbent, és szabad kezet adott Jánosnak a kórház vezetésében.

Istenünk, ki az irgalmasság lelkét Szent Jánosba árasztottad, kérünk, add, hogy a szeretet cselekedeteit gyakorolva választottaid közé kerüljünk országodban!

Március 9.

NISSZAI SZENT GERGELY egyházatya

Március 9.

*Cézárea, Kappadókia, 334 körül. +394/395.

Ha Nagy Szent Vazul (lásd: A szentek élete, 25. o.) mindenekelőtt a tett embere és szervező, Nazianzi Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 29. o.) pedig szónok és költő, akkor Nisszai Szent Gergelyt misztikusnak és – Origenésztől eltekintve – a lelki élet első nagy teológusának jellemezhetjük. Vazul testvéreként nőtt fel. Családja csodás módon áldott volt: a testvérek közül három püspök lett, négy pedig szent. De Gergely nagyon különbözik testvérétől, Vazultól, akinek nagysága talán kissé háttérbe is szorította.

Ifjúkoráról és tanulmányairól nem sokat tudunk. Gergely saját személyére vonatkozóan nem volt éppen közlékeny. Kappadókiában maradt, és képzettségét Cézárea iskoláiban szerezte meg. Már igen fiatalon lektor volt; ahelyett azonban, hogy a várakozásnak megfelelően az egyházi pályára lépett volna, rétor lett. Úgy tűnik, hogy a Julianusz császár alatt új virágzásnak indult pogány kultúra varázslatának, mindenekelőtt pedig Libaniosz (314–393 vagy 404) rétor vonzóerejének hatása alá került. Gergely nőül vette Teozébiát, egy jámbor és művelt nőt, akit egész életén át szenvedélyesen szeretett.

Ha egy írásában szemrehányásokat tesz is magának, amiért a „szokásos utat”, a házasságot választotta és nem a szüzességet, ezt nem kell szó szerint venni; az ilyen önvádban nagyrészt szónoki pátoosz rejlik. (Később lemondott a retorikáról, amikor testvére 371-ben a kelet-kappadókiai kisváros, Nissza püspökévé nevezte ki.) Házassága – úgy tűnik – lelki-vallási fejlődésében őt éppoly kevésbé korlátozta, mint Poitiers-i Szent Hiláriust (lásd: A szentek élete, 38. o.). Teozébia azonban 385 körül meghalt. Nazianz püspökének részvétlevele az elhunytat „igazi szentnek és valódi papfeleségnek” magasztalja.

Gergely életéről csak keveset tudunk. Úgy látszik, visszavonult életet élt Teozébiával együtt, s ezt a lelki élet tanulmányozásának és ápolásának szentelte anélkül, hogy valaha is meglátogatta volna testvérét, Vazult szerzetesi elkülönültségében, mellőzve annak ismételt meghívásait. Állandó kapcsolatot tartott fenn viszont nővéreivel, Szent Makrinával (lásd: 385. o.), aki egy szomszédos női kolostor elöljárója volt. Gergely „lelki tanítónő”-jének nevezi.

Püspöki hivatalát 371-ben foglalta el – amint Gergely közli – testvére rábeszélésére. Vazulnak olyan férfiakra volt szüksége, akiknek igazhitűségére építeni tudott. Gergelyt teológiai képzettsége miatt mindenki igaz embernek tartotta. Ha hiányzott is diplomáciai érzéke, hite minden kétségen felül állt, tudományos színvonala pedig figyelemre méltó volt. Ebben a korban kezdődtek el az ariánusokkal való viták. Nissza kis püspöksége semmi esetre sem játszott jelentős szerepet. Csekély volt Gergely lelkesedése is, amikor oda kellett mennie, és szigorúan ítélte meg mezővárosa lakóit. Panaszkodott amiatt, hogy „a pusztába” küldték.

Gergelyt nem kímélték az ariánusok. Hogy eltávolítsák az útból, bepanaszolták: eltékozolta az egyházi javakat; különös vád ez egy olyan férfi ellen, aki egész életén át a szegények ügyét képviselte. Nemsokára letették, és csak Valens császár halála (378) után térhetett vissza püspöki városába. A kisváros diadalmas fogadtatást rendezett számára. Hogy ez mennyire megragadta, kicsendül ebből a levélrészletből: „Szeretetük és ragaszkodásuk túláradó kinyilvánításával csaknem agyonnyomtak minket”.

Testvére, Vazul halála (379) után Gergely vette át Cézárea nagy püspökének teológiai és szerzetesi örökségét. Ettől kezdve kiemelkedő szerepet játszott az ortodoxia védelmezésében. 379-ben részt vett az antióchiai zsinaton, ahol a nyugati egyházhoz való közeledésről volt szó. Őt bízták meg, hogy látogassa meg Pontus egyházait. Amikor Szebasztébe érkezett, ott akarták tartani püspöknek. Végül sikerült a közösséget arra készítenie, hogy testvérét, Pétert válasszák meg püspöküknek.

381-ben barátjával, Nazianzi Gergellyel együtt megjelent a konstantinápolyi zsinaton. Ez volt pályafutása tetőpontja: ő mondta a megnyitó beszédet. A császár kinevezte Pontus egész területére az ortodoxia megbízottjává: meg kellett ítélnie a püspökök igazhitűségét, és az ariánus érületűeket le kellett tennie hivatalukból.

Azokban az években, amelyek folyamán Gergely a császár bizalmát élvezte, több különleges megbízatást is kapott; ezek dátumait azonban nehéz meghatározni. Így eljutott Arábiába, és felhasználta az alkalmat, hogy meglátogassa Jeruzsálemet is. A császári bizalom azonban nem tette jobb diplomatává, sem kevésbé éles kritikussá. Gergely, aki prédikációiban és buzdításában annyira ragaszkodott a hagyományhoz, leveleiben, amelyekben jeruzsálemi zarándoklásáról tudósít, szokatlanul éles hangon ír az ott uralkodó állapotokról.

Ebből a korszakból származnak Gergely legjelentősebb teológiai írásai is, amelyek teológiai és általános személyes tekintélyét is megerősítették. Egész idő alatt ünnepelt szónok volt. Beszédeinek áradása és szónoki pátosza, amelyek számunkra kissé idegenül hatnak, fellelkesítették Konstantinápolyt. Itt találkozott egyébként korának legjelentősebb nőalakjával, Szent Olümpiással (lásd: 629. o.). Ezekben az években nagyszámú gyászbeszédet mondott, köztük az ifjú hercegnőért, Pulcheriáért is, és kifejezte benne az egész udvar mély szomorúságát. Ez a beszéd szolgált ösztönzésül Jacques-Benigne Bossuet (1627–1704) egyik halhatatlan gyászbeszédéhez. Hasonlóképpen beszélt Flaccilla császárné halálakor is.

Ezután azonban Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete, 516. o.) dicsőségének hatására elhalványult csillaga. Gergely lassanként kezdett feledésbe menni, lekerült az időszerűség színpadáról. Szenvedett miatta; tudjuk ezt néhány, mélységes csalódást eláruló megjegyzéséből.

Miután Gergely ily módon megszabadult felelőssége terhétől, teljesen a belső élet felé fordult. Megtisztult, és a lelki élet teológiájának szentelte magát. Tapasztalata és megfontoltsága ezen a téren felülmúlhatatlan mesterré tette, és hasonlíthatatlan eredetiségre képesítette. Ebben az időben írta a misztikus teológia mesterműveit: Mózes életét és az Énekek énekét. Átvette testvére szerzetesi örökségét a lelki élet területéről, és a szerzetességet megajándékozta az addig hiányzó misztikus tanítással.

Gergely – amint ő maga fogalmazta meg – elérkezett a „fehér hajú” öregséghez. Origenész nyomán úgy írta meg a lelki élet folyamatát, mint egy szüntelenül ismétlődő megtisztulás útját, amely kitárulkozás a kegyelem számára a végleges, teljes önküresítésig. Benne az ember a tiszta szeretet ekstázisában nyílik meg Istennek, és benne Isten a barátjának ismeri fel őt; és „ez jelenti számomra az élet beteljesedését”.

394-ben Gergely utoljára vett részt zsinaton. Röviddel utána meghalt – talán 395-ben.

A történelem igazságtalanul járt el Nisszai Gergellyel. Gyakran hozták kapcsolatba a nevét a tanítója, Origenész körül kialakult vitákkal. Ez a gyakran kevés figyelemre méltatott, mindig kevesebbre becsült férfi azonban úgy áll előttünk, mint egy teológusokban gazdag korszak egyik erőteljes szelleme.

Nem könnyű egy olyan szent portréjának felvázolása, aki saját személyéről ennyire keveset közölt. Művei is rossz szolgálatot tesznek neki ebből a szempontból. A szofisztika túlságosan erős befolyása alatt beszédeiben nem mindig világosak gondolatai. Stílusa és mindenekelőtt maga a szónok nem azonos Gergelyvel, az emberrel. Mindkettő mögött kell őt keresnünk.

Gergely természeténél fogva egészen az esetlenségig tartózkodó volt. Voltaképpen nagysága nem külső életének tetőpontjával esik egybe, hanem azzal, hogy lelépett a császári színpadról. Az önküresítés, a lelki elmélyülés idejére esik ez, az aratás bőségének és betakarításának idejére, arra az órára, amelyben elröppent minden álmokkép: arra az órára, amelyben már csak az Istenhez vivő egyenes út maradt meg.

A filozófusok és rétorok távol, messze hátra maradtak a Sinai hegy lábánál, ő viszont fel is kapaszkodott a hegyre. Nyelvet és kifejezést tudtak csak neki kölcsönözni: hosszú életének lelki tapasztalata és hite meghozta Gergely számára a Megismerhetetlen jelenlétét, és benne azt a barátját találta meg, aki nem csalja meg.

RÓMAI SZENT FRANCISKA

Március 9.

*Róma, 1384. +Róma, 1440. március 9.

A pápák avignoni fogsága (1309–1377) és a közvetlen utána következő nyugati egyházszakadás (1378–1417) számtalan bajt hozott Rómára. Háború, éhínség, járvány pusztította a népet. A pápa távolléte, majd a két, illetve három pápa pártjára oszlott kereszténység kiszolgáltatta Rómát az ellenséges hatalmaknak. Az Egyház központja, az egykori birodalmi főváros rommá lett: a fórumon marhák legelészték, a vatikáni kertekben farkasok garázdálkodtak, a falakon kívüli Szent Pál-bazilikában éjszakánként pásztorok tanyáztak nyájaikkal együtt. Olyan szegénység volt a nép körében, hogy 1414-ben nem tudtak méccsest gyűjtani Péter-Pál ünnepén Szent Péter sírjánál.

Ezekben a nyomorúságos időkben élt Franciska, akit Isten arra választott ki, hogy folytassa Svéd Szent Brigitta (+ 1373) és Sziénai Szent Katalin (+ 1380) küldetését: jótékonyágával és szent életével tartsa ébren a hitet és a megújulásba vetett reményt.

Franciska 1384 első hónapjaiban született. Apja anagni származású nemes, Paolo Bussa de'Leoni, édesanyja Jacobella de'Roffredeschi volt. Hárman voltak testvérek, a nővérét Pernának, öccsét Simonénak hívták. A városrész, amelyben gyermekkorát töltötte, a kódexmásolók negyede volt. Innen érthető, hogy nagyon korán megtanult olvasni és kedvenc olvasmánya lett a zsolozsmáskönyv, a szentek élete és Dante Divina commediája.

Éppen olvasmányai hatására hat éves korában szívének legnagyobb vágya az volt, hogy követhesse a vértanúkat vagy a szüzeket. Első gyóntatója édesanyja kérésére vette gondjaiba. Az olivetánus bencésekhez tartozó Antonio de Monte Savello atya harmincöt éven át volt Franciska lelki vezetője. Érthető, hogy amikor Franciska társnőivel együtt Istennek szentelte az életét, a bencés regulát tette meg alaptörvénynek.

Lelkiatyja előtt föltárta, hogy nagyon szeretne egy szigorú rendbe lépni. Ezért tizenegy évesen engedélyt kapott arra, hogy próbaidőre gyakorolja a vezeklés néhány formáját. Ennek azonban külső jelei is lettek, ezért édesapja elérkezettnek látta az időt, hogy közölje vele: férjhez kell mennie, s ő már el is jegyezte Lorenzo Ponzianival. Franciskának kemény küzdelmébe került, hogy meghajoljon atyja akarata előtt, de sikerült neki, és tizenhárom évesen férjhez ment. Új otthona a Trastevere városrészben, a Tiberis nyugati oldalán, a Szent Cecília-bazilika közvetlen szomszédságában állt. A nagy palotában három család élt együtt: a szülők, Lorenzo bátyja és felesége, Vanozza, s Lorenzo Franciskával.

Házasságukból hat gyermek született. Három közülük csecsemőkorban meghalt. Giovanni Battista egyedül élte túl a szüleit (1400–1444), vccse, Giovanni Evangelista csak hét (1403–1410), a húga, Ágnes csak hat (1404–1410) évig élt itt a földön.

Durazzói László 1404–1410 között három alkalommal is betört a városba a pápa ellen harcolva. A város könnyű préda volt, mert még falai sem voltak. Lorenzo, aki a pápai sereg tisztje volt, az egyik csatában olyan súlyosan megsérült egy tördőféstől, hogy szinte holtan vitték haza, de Franciska ápolásától fölépült.

Egy újabb támadás még súlyosabban érintette a családot: Lorenzo ugyan megmenekült, a testvérét azonban elfogták, fiát, Giovannit pedig túszként hurcolták el. Házukat fölgyújtották, és amit csak találtak, elrabolták. Amint elült a harc, Franciska a ház épen maradt részében kórházat rendezett be, és a sebesültek és betegek ápolásával enyhített a sok szenvedésen. Férje a pápai seregben szolgált mindaddig, amíg vége nem lett az egyházzsakadásnak. Mire hazatért, megfáradt, öreg ember lett belőle. Franciskának – aki táplálta és gondozta a szegényeket, s híressé vált a szamaráról, amelyik a fát vitte, amikor a szegény családokhoz ment segíteni – szabad kezet adott mindenben, csak azt kérte tőle, ne hagyja magára, és az ápolásáról gondoskodik.

Franciska 1425. augusztus 15-én alapította meg a bencés obláták kongregációját, a bencés harmadrendet. Hasonló gondolkodású asszonyokat és özvegyeket fogott össze a társulat, hogy egymást támogatva törekedhessenek a tökéletességre s végezzék karitatív szolgálataikat. Mindehhez a bencés regulát fogadták el szabályzatul. 1433-ban a Capitolium mellett kolostort alapított azoknak a nővérek, akik nem voltak családjukhoz kötve. Franciska csak férje halála után (1436) csatlakozott hozzájuk. Templomul a fórumon lévő Santa Maria Nova-templomot választotta, amelyet gyermekkorától fogva nagyon szeretett. Amikor szentté avatták, róla nevezték el a templomot, és mind a mai napig ez a Római Szent Franciska-templom.

Franciska 1440. március 9-én halt meg családja házában. V. Pál pápa avatta szentté, s ünnepét már a következő évben fölvetették a római kalendáriumba.

Amikor a szentté avatás előtt V. Pál pápa megkérdezte Bellarmin Szent Róberttől, hogy időszerűnek látja-e Franciska szentté avatását, az így válaszolt: „Benne bármelyik életkorban vagy állapotban élő lélek példaképet talál. Mert Franciska kicsi korától gondosan őrizte a szüzességét; hosszú ideig tiszta házasságban, majd özvegységben élt, s végül a kolostorban mutatott példát minden erényre.”

Férjhezmenetele után nem sokkal a sógornője, Vanozza az egyik sarokban találta Franciskát, amint keservesen sírt. Faggatására Franciska megvallotta, hogy ő apáca szeretett volna lenni, és szívének legszebb álmát törték össze azzal, hogy férjhez adták. Erre Vanozza megmondta neki, hogy ő ugyanígy volt, s ettől kezdve a két feleség között a legbensőségesebb lelki barátság alakult ki.

Franciska olyan ügyes volt a háztartásban, s annyira jól tudott bánni a szolgálkkal, hogy anyósa halála után apósa rábízta az egész ház vezetését. Ő pedig három részre osztotta az életét: Istennek, a családnak és felebarátainak szolgált. Éjszakánként alig két órát aludt, a többi időt imádságban töltötte. Napjait a háztartás és a családi gondok, illetve a betegek és szegények gondozása töltötte ki. Halála után több mint hatvan esetről tanúskodtak, amikor nyilvánvalóan csodát téve gyógyított.

Mikor a fia, Giovanni megnősült, egy időre súlyos keresztet jelentett számára a menyé. A fiatalasszony ugyanis erőszakos természetű volt, értetlenül állt Franciskával szemben, és mindenfelé szidta, rágalmozta. Anyósa türelmes szeretete azonban megtérítette, s akkor Franciska rábízta a ház irányítását. Ezzel ő fölszabadult, és teljesen Isten és felebarátai szolgálatára szentelhetette magát.

Franciska sajátossága a szentek között az, hogy különleges kegyelemként harminchárom éves korától fogva haláláig szinte állandóan maga mellett láthatta az őrangyalát. Ő maga így beszél róla: „Alakra olyan, mint egy kilenc év körüli gyermek. Megjelenése egyszerre szeretetreméltó és tartózkodó. Tekintetének isteni tisztaságát emberi szó ki nem mondhatja. Arca általában derűs, és pillantása a lélekben tüzes áhítatot gyújt. Ha ránézek, nyilvánvalóvá válik előttem az angyali természet fensége és emberi természetünk gyarlósága.”

Sok támadás érte a sátán részéről, aki több formában jelent meg előtte. Őrangyala azonban mindig megoltalmazta. Emellett az angyal vezetésével egyre inkább megismerte önmagát. Az történt

ugyanis, hogy bármi apróságot elvétett, az angyal eltűnt a szeme elől, s csak akkor láthatta ismét, ha megalázkodott, bűnbánatot tartott és a szívét újra Istenhez emelte. Ilyenkor azonban, amikor az őrangyal megint megjelent, vidámabb és szebb volt, mint korábban. Ha valami kétség vagy sötétség lepte meg a lelkét, angyalára pillantott, s mindig visszanyerte biztonságát. Sőt, az angyal, aki mások számára láthatatlan volt, neki olyan – a külső világban is észlelhető – világosságot árasztott, amelynél éjszaka is tudott olvasni és írni.

Ünnepén az olivetánus bencések ezt olvassák a zsolozsmában: „A házasságban sem hagyott föl azzal, hogy Isten dolgaiban járjon. Amikor férje kedvét kereste, Istennek akart tetszeni; és amikor Isten kedvében járt, férjének is tetszett.”

Halála előtti utolsó szavai ezek voltak: „Nyitva áll az ég! Angyalok szállnak alá, s a főangyal, aki bevégezte művét, előttem áll, és hív, hogy kövessem őt!”

Istenünk, aki Római Szent Franciskát azért ajándékoztad Egyháznak, hogy példaképünk legyen előbb a családi, majd a szerzetesi életben, kérünk, segíts, hogy mi is hűségesen szolgáljunk Téged, és bármilyen hivatásban élünk, mindig te légy a szemünk előtt, és te vezérelj minket!

Március 10.

OGILVIE SZENT JÁNOS jezsuita vértanú

Március 10.

*Banffshire, 1579. +Glasgow, 1615. március 10.

Az Ogilvie-k még ma is Skócia egyik legelőkelőbb „klánja”. Anyja révén pedig John Ogilvie rokona volt a híres Stuart és Douglas klánnak is. A skóciai hitszakadás következtében rokonai részben katolikusok, részben protestánsok voltak. Őt magát kálvinistának nevelték. Amikor tizenhárom éves lett, apja Franciaországba küldte tanulni.

Franciaországban akkoriban gyakoriak voltak a nyilvános hitviták a kálvinisták és a katolikusok között; ezeken János is részt vett, amikor csak tehetett. Idővel kétely támadt benne vallásával szemben. Francia, olasz és német teológusok ismeretében a katolikus Egyház töretlen hagyományát önkéntelenül is összehasonlította a reformátorok új tanításával. Leginkább azonban a számos vértanú hatott rá, akik katolikus hitüket életükkel pecsételték meg. Arra vágyott, hogy a vértanúk Egyházához tartozzék, ezért tizenhét évesen a katolikus hitre tért.

A következő három évet különböző iskolákban töltötte. Hat hónapig Regensburgban a skót bencéseknél tanult, majd az olmtüzi jezsuita kollégiumba került. Egy évvel később kérte felvételét Jézus Társaságába, egy pestisjárvány azonban arra készítette a hatóságot, hogy bezárja a kollégiumot. Jánost a brünni noviciátusba küldték.

A következő tíz évet az osztrák jezsuita tartományban töltötte. 1602–1606-ban Grazban tanult, és megismerhette Pázmány Pétert, aki a kollégium tanára volt. Tanulmányait Alamócban (Olmütz) és Bécsben folytatta. Ezután a generális kívánságára Párizsba küldték, ahol 1610-ben szentelték pappá.

Párizsban megismert két jezsuitát, akik skót hazájában misszionáltak. Mindkettőt fogságba is vetették; egyikük három évet ült a hírhedt londoni Towerben. Elbeszéléseik mélyen megragadták, és az a kívánság ébredt benne, hogy életét a skót misszió szolgálatának szentelje. A két hithirdető saját tapasztalatai alapján kilátástalannak minősítette elképzelését. A generális, akinek János ilyen értelemben írt, határozottan visszautasította: elöljárói dolga, hogy meghatározzák, hol kell munkálkodnia. János azonban ismételten visszatért kívánságára, s végül két és fél év múlva Skóciába küldték. Mivel a Nagy-Britanniába való beutazás papok számára szigorúan tilos volt, John Watson néven utazott, és hol lókereskedőnek adta ki magát, hol meg hazatérő katonának.

Az első hónapokban alig ért el eredményt. Nemesi barátai, akikhez nagy reményeket fűzött, cserbenhagyták. Aki katolikus maradt, az csendben eltitkolta ezt, senki sem vágyódott a vértanúságra, senki sem akart papot befogadni, mert ez felségárulásnak számított.

Végül Edinburgh-ben egy példás katolikus, Sinclair Vilmos ügyvéd befogadta. János átvette a házitanító szerepét legidősebb fia mellett, aki később jezsuita lett. Titokban misézett, gyóntatott, és bátorította a gyenge hitű katolikusokat. Csakhamar kiterjesztette tevékenységi körét: látogatni kezdte a fogságba vetett katolikusokat, bár ez rendkívül veszélyes volt.

Számos lelket sikerült megnyernie. Glasgow-ban tevékenykedve egy jámbor özvegyasszony rejtegette, aki később a hite miatt elszenvedett fogságban halt meg. Egy napon jelentkezett nála öt ember, és kijelentették, hogy katolikus hitre akarnak térni. Egyikük azonban áruló volt. A hitoktatáson egy poroszlóval jelent meg, és Jánost letartóztatták. Spottiswoode presbiteriánus érsekhez vitték, aki egy kiadós pofonnal fogadta: „Nem szégyelli magát, amiért misét mond egy reformált városban?” – rivallt rá.

„Ön pedig úgy viselkedik, mint egy hóhérlegény, nem pedig mint egy püspök” – válaszolta János. Erre rárohantak az érsek szolgálói, megverték és megtépázták. A következő napon megkezdődött hivatalos kihallgatása. Sok kérdést tettek fel, János azonban úgy válaszolt, hogy üldözőinek nem nyújtott jogalapot a letartóztatásra. Mindenekelőtt állhatatosan megtagadta, hogy elárulja a glasgow-i katolikusok nevét. Egyfolytában több mint huszonnégy órán át tartott a kihallgatása anélkül, hogy bármily csekély táplálékot is magához vehetett volna; végül már csak remegett a hidegtől és a gyengeségtől.

„A tűzbe kellene Önt vetnünk!” – kiáltott rá egy feldühödött vallató, amikor semmivel sem tudták rávenni, hogy kiszolgáltassa a kívánt neveket. „Az egyáltalán nem is lenne rossz, hiszen már majd megfagyok!” – válaszolta nyugodtan.

Megfenyegették, hogy a „spanyolcsizmával” fogják megkínozni, majd méltóságot és hatalmat ígértek neki, ha elárulja a skót katolikusok nevét. Amikor mindez nem használt, nyolc napon és éjszakán át megakadályozták az alvásban. A hóhérlegények hegyes tüskékkel szurkálták, felrúgálták fekhelyéről, belekiabáltak a fülébe, a haját tépdesték és a földre dobták. Csak amikor egy orvos megmagyarázta, hogy mindezt már csak néhány óráig bírja ki, engedték meg, hogy egy nap és egy éjjel aludjék; utána Edinburgh-be szállították újabb kihallgatásra.

Ismételten megkíséreltek mindent, hogy a skót katolikusok nevét kicsikarják belőle. Többször is elhíresztelték, hogy elárulta barátai nevét, hogy ily módon másokat késztesse beszédre. De minden hiábavaló volt. Végül feltették neki a kor legkényesebb kérdését: „Vajon a pápa jogosult-e arra, hogy letegye a királyt?”

„Erre a kérdésre csak magának a pápának válaszolhatok” – vágott vissza. Ezután ismét Glasgow-ba vitték. Állhatóságának híre elterjedt az egész országban, és így a kívánt célnak pontosan az ellenkezőjét érték el: a katolikusok új erőre kaptak. Még a fegyőrökre, sőt Spottiswoode érsekre is olyan mély benyomást gyakorolt, hogy őszintén azt kívánták, bár csak tagadná meg hitét, hogy életben maradjon.

Ekkor Jakab király egy öt kérdést tartalmazó ívet küldött Jánosnak. Ő pedig tudta, hogy a válaszok megpecsételik sorsát, de nem volt kibúvó. Nyíltan kijelentette: „Ha királyom földi hatalmát fenyegetnék, vérem utolsó cseppjét is adnám érte; ha azonban a lelki főhatalomról van szó, nem tudok és nem is szabad engedelmessé válnom neki.”

Végül felségárulás miatt halálra ítélték. Úgy igyekeztek feltüntetni az ügyet, mintha elítéltetése pusztán politikai, nem pedig vallási okok következménye lenne.

1615. március 10-én nyilvánosan felakasztották; a kivégzésen jelenlevő néptömeg azonban megátkozta a hóhért, Jánost pedig vértanúnak nevezte.

1929. december 22-én boldoggá, 1976. október 17-én szentté avatták.

SZEBASZTEI NEGYVEN SZENT VÉRTANÚ

Március 10.

+320. március 9.

Katonákként szolgáltak a híres XII. légióban, a Kis-Arméniában és Kappadókiában állomásozó „Legio fulminata Melitensis”-ben. Szebaszte, Kis-Arménia fővárosa volt a szálláshelyük.

Már a 2. századtól számos keresztény tartozott a XII. légióhoz. Amikor aztán Konstantin császár idejében a keresztény vallást először is a hadseregben ismerték el, a római légiókban hozzászórtak, hogy keresztény katonák is vannak a császári csapatokban. Az Egyház kifejezetten méltányolta a keresztények hadseregbeli szolgálatát, sőt az arles-i zsinaton (314-ben) úgy rendelkezett, hogy „azokat, akik békében eldobják fegyvereiket, az egyházi közösség zárja ki magából”, hogy senki se szökhessen meg büntetlenül. Keleten azonban, Kisázsiaiban és különösen Kis-Arméniában meg Kappadókiában nem tartott sokáig ez a békés állapot. Konstantin uralkodótársa, Licinius, aki kezdetben türelmet, sőt éppenséggel jóakaratot tanúsított a keresztények iránt, Konstantin császárral történt meghasonlása után eljárást kezdeményezett az új vallás követői ellen, álnok módon „a régi istenek nevében”. A keresztényeket attól kezdve ellenfele, Konstantin szövetségestársainak és saját ellenségeinek tekintette.

Elsőként udvartartásának és a hadseregnek „megtisztítását” kezdte el. Levetette az álarcát, és az egyes városokban megfosztotta a katonákat tiszti rangjuktól, ha nem áldoztak az isteneknek” (Cézáreai Euszébiosz: Konstantin élete). Kappadókiában elrendelte, hogy minden kereszténynek halálbüntetés terhe alatt meg kell tagadnia hitét. Agrikolaosz, Kappadókia és Kis-Arménia helytartója az ediktum tartalmát azzal a szigorú felszólítással közvetítette a hadsereghez, hogy szerezzenek érvényt neki. Ekkor előlépett negyven keresztény katona, s mindegyikük röviden és határozottan kijelentette: „Keresztény vagyok”. Agrikolaosz előtt és az illetékes legfőbb bíró előtt megismételték, hogy nem térnek el Krisztusba vetett hitüktől. Sem a kitüntetések, előléptetések és pénzjutalmak hízelgő ígérete, sem a fenyegetések nem vezettek oda, hogy eltántorodjanak hitüktől. Amikor a helytartó kilátásba helyezte a büntetést, azt válaszolták: „Hatalmad van a testünkön, amelyet megtanultunk megvetni; a lelkünk azonban nincs alávetve semmiféle kívülről jövő erőszaknak”. Tántoríthatatlanságuk láttán a helytartó megparancsolta, hogy az ellenszegülőket vessék fogságba. Amikor azután egy hét elteltével Lüziasz, a csapat főparancsnoka megérkezett, ismét elővezették őket. Lüziasz és Agrikolaosz ekkor együttesen folytatta le a kihallgatást, ám együttes fáradozásaik is hiábavalók maradtak. A helytartó ekkor féktelen dühében szokatlanul kegyetlen halálnemet eszelt ki a katonák számára: fagyhalálra ítélte őket. Mivel Arméniában a tél nagyon kemény és hideg, az alkalom kínálkozott hozzá. A hideg ott még márciusban is olyan nagy volt, hogy lóval és kocsival is át lehetett kelni a folyók és a tavak jegén. A helytartó kivárt tehát egy különösen hideg éjszakát, és ekkor megparancsolta, hogy a negyven hajthatatlan, „engedetlen” katonát meztelenül tegyék ki az egyik városfalakon belüli befagyott tavon a viharba és a hidegre. Egy ott található fürdőházban (amelynek a romjai fennmaradtak) ugyanekkor meleg fürdőt készítetett azoknak, akik nem maradnak állhatatosak. Az elítéltek nem várták meg, hogy megfosszák őket ruháiktól, hanem maguk vetköztek le azonnal, és vonakodás nélkül szenvedésük helyére igyekeztek. Egy szívvel-lélekkel imádkoztak Istenhez: „Urunk, negyvenen kezdtük el a harcot; ne engedd, hogy negyvennél kevesebben kapjuk meg a győzelmi koszorút!”

Egyikük végül mégsem bírta elviselni a lassú fagyhalál kínjait, és befutott a csábító fürdőházba. Ott tüstént elérte a halál, mert megfagyott tagjai nem tudták már elviselni a langyos fürdőt. Isten kegyelméből azonban azonnal a helyébe állt egy másik, úgyhogy a vértanúk negyvenes száma ismét betelt. Annak a katonának ugyanis, aki őrséget állt a fürdőháznál, volt egy látomása: égi sereg szállt le, hogy a hős harcosok között kiossza a győzelmi koszorúkat, amint az a római hadseregben szokásos volt. A látomás hatására az őr szíve megnyílt Isten kegyelmének. Ledobta ruháit, és „keresztény vagyok” kiáltással bajtársaihoz futott a jégre, hogy betöltse a gyengének mutatkozott katona helyét.

Hajnalhasadtakor a kegyetlen bíró megparancsolta, hogy a még élők karjait és lábszárait törjék össze, majd a testüket égessék el. A szent vértanúk hamuját a helytartó parancsára egy folyóba szórták. A keresztényeknek azonban sikerült a szentek még meglévő maradványait elrejtetniök.

Isten e szent harcosai haláluk előtt írni tudó társaikkal feljegyeztették közös végakarataikat szent emlékezetül szülőföldjük közösségei, hátramaradt hozzátartozóik és az egész Egyház számára:

„Krisztus foglyai: Meletiosz, Aëtiosz és Eutükhiosz Krisztusban üdvözetüket küldik a szent püspököknek, papoknak, diákonusoknak és hitvallóknak, s a városban és az országban lévő egyház valamennyi tagjának.

Ha Isten kegyelméből és minden hívő közös imájának köszönhetően a ránk váró harcot kiálljuk, és elnyerjük a győzelmi díjat..., akkor ismerjétek meg végakaratainkat!

Azt kívánjuk, hogy atyánk, Proidosz pap, testvéreinkkel, Crispinusszal és Gordiusszal s a hívő néppel együtt, valamint Kürillosszal, Markossal és Sapriciusszal, Ammonius fiával egyetemben gyűjtse össze földi maradványainkat, és Szarinnál, Zela közelében temesse el. Bár különféle vidékekről származunk, egy és ugyanazt a nyugvóhelyet kívánjuk magunknak. Mivel mindnyájan ugyanazt a harcot vívtuk meg, együttesen akarjuk megtalálni nyugvóhelyünket a föld kijelölt sarkában.

Kérjük, hogy ügyeljete testvéri közösségünk döntésére... Ha kiveszitek majd a tüzes kemencéből földi maradványainkat, ne tartsatok meg belőlük semmit magatoknak, hanem gyűjtsétek össze, és adjátok át őket azoknak, akiket fent megneveztünk!...

Most van itt a megfelelő idő mindazok számára, akik meg akarnak menekülni. Itt az alkalom a bűnbánatra és a jótettekre mindannak, aki nem akarja ezeket a távolabbi jövőre halasztani. Kiszámíthatatlan a dolgok folyása; azért azzal törődjete, ami jámborral tesz benneteket! Éljete tiszta, Istennek átadott életet! Akkor majd eltörlik korábbi bűneitek adóslevelét... Mindenekelőtt pedig gyakoroljátok a szeretetet! Egyedül ez vezesse tetteiteket, mert ez követi a testvériség isteni törvényét. Testvérünkben, akit látunk, a láthatatlan Istent tiszteljük. Éppúgy érvényes ez azokra a testvérekre, akik ugyanattól az anyától származnak, mint mindazokra, akik szeretik Krisztust. Urunk és Üdvözítőnk is azt mondta, hogy nem csupán a vérrokonok, hanem mindazok is valóban testvéreink, akik feddhetetlen életükkel meg akarnak felelni hitbeli meggyőződésüknek, és így közös mennyei Atyánk akaratát teljesítik...

Köszöntünk mindnyájatokat mi, negyven egymáshoz láncolt testvér: Meletiosz, Aëtiosz, Eutükhiosz, Kürion, Candidus, Angiasz, Caius, Kudion, Herakliosz, Johannesz, Theophilosz, Sisinius, Samaragdus, Philoktemon, Gorgoniosz, Kürillosz, Severianus, Theodulosz, Nikallosz, Flavius, Xanthiosz, Valerius, Hészükhiosz, Domitianus, Domnus, Helianosz, Leontiosz, akit Theoktisztesznek is neveznek, Eunoikosz, Valens, Acacius, Alexander, Vikratiosz, akit Bibianusnak is neveznek, Priscus, Szacerdon, Ekdikiosz, Athanasziosz, Lüszimakhosz, Claudius, Ilesz és Meliton.

Mi, Urunk, Jézus Krisztus negyven foglya egyikünk, Meletiosz keze által írtuk mindezt. Megerősítjük és helyesnek tartjuk mindazt, amit leírt. Isten Lelkével telve teljes szívünkben imádkozunk, hogy együttesen elérjük Isten örök javait és királyságát, most és mindörökké. Amen.”

Március 11.

CÓRDOBAI SZENT EULOGIUS püspök, vértanú

Március 11.

+Córdoba, 859. március 11.

A 8. század eleje óta a Pireneusi-félsziget az arabok kezében volt, csak Asturiában tudott egy keresztény ország szembeszegülni az iszlám rohamával. Szent II. Alfonz (792–842) és III. Alfonz (866–910) vezetésével ez a kis ország a 9. században olykor még ellentámadásba is lendült, bár ellenfelét sem kiszorítani, sem döntően megverni nem tudta. A nép tömegesen tért át a mohamedán hitre, a

hitehagyók mellett azonban egy kisebbség, a mozarabok szilárdan kitartottak keresztény hitük mellett.

Hamis állítás lenne, ha az araboknak kifejezetten keresztényellenes, támadó politikájáról beszélénk Spanyolország meghódított részeivel kapcsolatban. Hogy a keresztényeket ne hajszolják bele uralmukat döntően elutasító magatartásba, nyílt felkelésbe, bizonyos fajta türelmet tanúsítottak keresztény alattvalóikkal szemben. A keresztények a maguk egyházi és polgári törvényei szerint éltek elkülönített lakónegyedekben, jogvédelmet élveztek, s ezért adót fizettek.

A kereszténység azonban kiszorult a nyilvánosságból, és magánterületre korlátozódott, helyébe az iszlám lépett a vallásgyakorlás államilag hivatalos formájaként. A hitüktől áthatott keresztények számára az elnyomás e formája állandó kihívásnak tűnhetett. Hivatásuk és kiválasztottságuk magasztos érzésében teljes nyíltsággal vallották magukat keresztényeknek, és készek voltak, hogy hitükért meg is haljanak. A mohamedánok válasza erre gyakran kemény elnyomás, üldözés és kínzás volt. A 9. században azután kifejezett keresztényüldözésekre is sor került. Mindezek sok keresztényt megfélemlítettek: ezek készek voltak az uraikkal való megalkuvásra.

A 9. század elején született Eulogius, Córdoba egyik legelőkelőbb családjának fiaként. Szent Zoilus templomának szolgálatában nőtt fel. Már fiatalemberként rendkívüli érdeklődést tanúsított a Szentírás és az egyházatyák iránt. Különös ismertetőjegyként már ebben az időben kibontakozott szerénysége, alázatossága és együttérzése. Miután diákonussá, majd pappá szentelték, egy ideig Córdobaiban tanított. Papoknak és hívőknek egyaránt mintaképe volt önmegtartóztatásban, jámborságban és aszkézisben. A világi papok között is szerzetes módjára élt, időről időre visszavonult egy kolostorba, „hogy erényre irányuló törekvéseit ne csökkentsék a világi gondok”.

850 körül ismeretlen okokból megkezdődött a keresztények üldözése. II. Abderrahman ediktumot adott ki ellenük, és felemelte a tőlük követelt adót. Ez sok keresztényt arra indított, hogy a bíró előtt megvallja hitét, és nyilvánosan elutasítsa Mohamed tanítását. Abderrahman az andalúziai püspök, Reccafred segítségét akarta felhasználni, hogy a keresztényeket visszatartsa nyilvános hitvallásuktól. Reccafred ugyanis elvitatta a vértanúság méltóságát azoktól, akik magatartásukkal kifejezetten a vértanúságra pályáztak. Reccafred az uralkodó parancsára Eulogiust fogságba vettette, mert a vértanúságra buzdított. Vele együtt börtönbe ment sok, hitében erős híve is. Eulogius kitartással és erős lélekkel viselte el kemény sorsát. „Egyesült benne Jeromos szigorúsága, Ágoston szerénysége, Ambrus szelídsége, Gergely türelme a tévelygők eligazításában, az elesettek támogatásában, a hatalmasok kéréseiben, a borzalmak elviselésében; mindenben csodálatos sokoldalúságot mutatott.” Amikor elengedték börtönéből, megszerkesztett egy intelmet, s benne Flórárt és Máriát állhatatosságra és a vértanúságra bátorította. E művében megragadó tanúságot tesz a szorongatott helyzetről, egyben pedig minden idők kegyelmi teljességéről is: „Nem kételkedhetünk abban, hogy Krisztus megjutalmaz majd minket a mennyben, mert az ő nevéért viseljük el a láncokat és kínzásokat. A börtönök tele vannak az egyháziak seregével; az Egyháztól elragadták püspökeinek és papjainak szent szolgálatát. Szívünk összetörtségében és az alázatosság lelkeivel magasztaljuk és áldjuk Krisztust, hogy miközben a templomokban elnémultak a szent énekek, a börtönök zsoltárok imádságától visszhangzanak.” A következő évben mindkét szűz elszenvetde a vértanúságot.

Eulogius kihasználta az újra elnyert szabadságot, s prédikációival és írásaival oktatta és erősítette a hívőket. Buzgóságát siker koronázta; az Abderrahman fia, Mohamed alatt újból magasra csapott üldözési hullám idején sok keresztényt visszatartott attól, hogy megtagadja hitét. Arra törekedett, hogy összegyűjtse a vértanúaktakat, majd összeállította belőlük a Memoriale Sanctorum három kötetét. 857 körül megszerkesztett egy különleges védekező iratot a cordobai vértanúk számára, az Apologeticus Martyrumot. Írásaiban hatékonyan védekezik ama állítás ellen, hogy azok, akik önként keresték a veszedelmet és a halált, nem olyan vértanúk, mint az ősegyház szentjei, akik hitükért a halálba mentek. 858 végén meghalt Vistremir toledói püspök. A papság és a nép egyhangúan Eulogiust választotta meg utódjául, akit tanultsága és meggyőződéséhez való hűsége miatt a hispániai egyház első férfiának tekintettek. Nem szívesen vállalta a magas hivatalt.

Egy fiatal lány, Córdobai Szent Leocritia (+859) keresztény hitre tért, és ezért magára vonta mohamedán és pogány rokonainak haragját. Oltalmat keresett hát Eulogiusnál, aki először a nővére, majd egy ismerősére bízta. Miközben a szülők sürgetésére sok keresztényt kihallgattak, Eulogius bátran elrejtette üldözői elől. Kioktatta, és megerősítette a hitben, s előkészítette a vértanúságra. Eulogiust és Leocritiát végül is elfogták.

„Megparancsolták nekünk, hogy prédikáljunk, s a mi vallásunknak az a feladata, hogy azoknak, akik megkérdezik minket, a hit világosságát nyújtsuk, és attól, aki az életre törekszik, ne tagadjuk meg azt, ami szent” -- válaszolta a bírónak arra a kérdésére, hogy miért adott menedéket az elmenekült lánynak. A bírónak is készséggel meg akarta mutatni az igazság útját, de az megostoroztatta, majd a királyi tanácshoz vezettette. Az udvari emberek egyike, aki barátságosan viseltetett iránta, a megalkuvást tanácsolta neki: a veszélynek ebben a pillanatában tagadja meg, utána pedig gyakorolja ismét hitét. Eulogius nevetve utasította el ezt az ajánlatot: „Ó, ha tudnád, hogy mi vár hitünk hűségét követőre! Bárcsak átadhatnám a szívednek, amit az enyémekben őrzök; akkor meg sem kísérelnéd, hogy eltéríts szándékotól, hanem készségesen lemondanál a rangodról és tisztségéről.” Ezután hozzáfogott, hogy a bírónak az Evangéliumot hirdesse. Nem hallgatták meg, hanem megparancsolták, hogy tüstént végezzék ki karddal. Katonák vezették a vesztőhelyre; ott letérdelt, az ég felé tárta kezét, keresztet vetett, elmondott egy rövid imát, utána lefejezték.

Március 12.

SZENT MAXIMILIÁN vértanú

Március 12.

*Thebeszte (= Tebessza). +295. március 12.

Észak-Afrika a 3. század folyamán a számos kemény üldözés ellenére a kereszténység jelentős központjává fejlődött. Maximilián, egy thebesztei római veterán huszonegy éves fia már csak hallomásból ismerte a korábbi üldözéseket. Valerianus császár (253–260) kegyetlen keresztényüldözései óta harmincöt év telt el, s ennek az öntudatos ifjú rómainak mégis a vértanúság lett a sorsa.

Maximilián ifjúsága gondtalanul és könnyeden telhetett el, amíg az államhatalom háborítatlanul hagyta a keresztényeket. Diocletianus (284–305) és Maximianus (286–305) uralkodása alatt az állam mindinkább totális rendszerre fejlődött. Diocletianus azt hitte, hogy a birodalom gyökeres reformjára hivatott, és ennek során folytatta a hadseregnek Septimius Severus (193–211) óta megkezdett fejlesztését. Elsősorban a római veteránok fiait kötelezte katonáskodásra. Maximilián is megkapta a behívóparancsot. Ekkor megtörtént az a hallatlan és mindaddig még soha elő nem fordult eset, hogy egy köztisztviselőben álló római veterán fia megtagadta az engedelmséget a császári parancsok. Maximilián azt az álláspontot képviselte, hogy neki mint kereszténynek nem szabad a császári hadseregben szolgálnia, és nem teheti le a katonák szolgálati esküjét.

A katonák felesketése akkoriban az istenként tisztelt császár vagy a császár génusza előtt vallási cselekménynek számított, mint valamely istennek szóló eskü. Ezzel az esküvel együtt megtörtént a katonák ún. megjelölése: az újoncnak a nyakába akasztottak egy, a császár nevével ellátott ólompecsétet, egyfajta azonossági jegyet. Ez a megjelölés és vele kapcsolatosan a bejegyzés a csapattörzskönyvbe, valamint a hűségeskü (vagyis az istencsászár iránti, esküvel megerősített köteletségvállalás) szent beavatási cselekménynek számított: a sacramentum militiae (a „katonai szentség”, a „katonai beavatás”) volt; egy istennek történt felszentelés jellegét hordotta. Maximilián tehát azért is megtagadta a katonai szolgálatot, mert a megjelölést és benne az istencsászár iránt kifejezésre jutó ünnepélyes beavatást pogány vallási cselekményként elutasította.

A Maximiliánnal történt eljárás hivatalos jegyzőkönyve így hangzik:

Tuscius és Anulinus konzulsága alatt, március 12-én, Thebesztében Fabius Victort (a fiával) Maximiliánnal együtt elővezették a tanácsházba. Az ügyvédként odaengedett Pompeianus ragadta meg a szót: „Fabius Victor, végrehajtó hivatalnok (pontosabban: az újoncpénz beszédője) megjelent Valerianus Quintianusszal, a császári megbízottal és Maximilián újonccal, Victor fiával. Mivel úgy látszik, hogy Maximilián a szolgálatra alkalmas, kérem, hogy vegyenek róla mértéket.”

Dion prokonzul így szólt az újonchoz: „Hogy hívnak?” Maximilián: „Miért akarod a nevemet tudni? Nekem nem szabad a katonaságnál szolgálnom, mert keresztény vagyok.” Dion: „Mérjétek meg!” Miközben mértéket vettek róla, megszólalt Maximilián: „Nem szolgálhatok, nem tehetek rosszat, keresztény vagyok.” Dion: „Mégmérni!” Amikor a mértékvétellel készen voltak, a szolgálattelvő katona jelentette: „Öt láb, tíz hüvelyk.” Dion a katonához: „Meg kell jelölni.” Maximilián védekezett, és ezt mondta: „Nem teszem, nem lehetek katona.” Dion: „Legyél csak katona! Különben a halál fia vagy.” Maximilián: „Nem teljesítek katonai szolgálatot. Üttesd le a fejemet, akkor sem szolgálom a világnak, csak Istenemnek teljesítek hadi szolgálatot.” Dion prokonzul: „Ki beszélte be ezt neked?” Maximilián: „Lelkiismeretem és az, aki meghívott engem.” Dion Victorhoz, a fiatalember apjához fordult: „Beszélj a fiaddal!” Victor: „Ő maga is tudja, mit kell tennie. Elég idős ahhoz, hogy tisztában legyen velem.” Dion Maximiliánhoz: „Légy hát katona, és vedd a jelet!” Emez így válaszolt: „Nem veszem a jelet. Már Krisztusnak, Istenemnek a jelét hordom.” Dion: „Rögtön a Krisztusodhoz küldelek.” Maximilián: „Ez teljesen a kívánságom szerint való.” Dion a szolgálatot teljesítő hivatalnokhoz: „Jelöld meg!” Maximilián vonakodott és így válaszolt: „A világ jelét nem veszem magamra; és ha mégis rám adod a jelet, széttöröm, mert nem érvényes. Keresztény vagyok. Nem szabad a nyakamon hordanom az ólomjelet. Meg vagyok már ugyanis jelölve Uramnak, Jézus Krisztusnak, az élő Isten Fiának üdvözítő jelével. Te nem ismered őt. Szenvedett az üdvösségünkért, Isten kiszolgáltatta őt a bűneinkért. Neki szolgálunk mi keresztények valamennyien, őt követjük mint legfőbb hadvezérünket, mint az élet fejedelmét és üdvösségünk szerzőjét.” Dion: „Légy katona, és fogadd el a jelet, mert különben nyomorultul elpusztulsz.” Maximilián: „Nem pusztulok el. Nevem már fel van jegyezve Uramnál. Nem lehetek katona.” Dion: „Gondolj hát arra, hogy milyen fiatal vagy még! Legyél katona! Így illik egy fiatalemberhez.” Maximilián: „Katonai szolgálatom az én Uramat illeti meg. Nem szolgálhatok a világnak. Megmondtam már. Keresztény vagyok.”

Dion: „Az urainknak, Diocletianusnak és Maximianusnak szentelt kíséretben vannak keresztény katonák is, ellátják szolgálatukat.” Maximilián: „Az az ő dolguk, tudniuk kell, hogy mi a teendőjük. Keresztény vagyok, és nem cselekedhetek helytelenül.” Dion: „Micsoda helytelenséget tesznek hát a katonák?” Maximilián: „Tudod te, hogy mit tesznek.” Dion: „Légy katona! Ha megtagadod a katonai szolgálatot, nyomorultul veszel el.” Maximilián: „Nem veszek el. Ha elhagyom ezt a világot, csak akkor kezdek el igazán élni Krisztussal, az én Urammal.”

Erre így szólt a prokonzul: „Húzd ki a nevét (a csapattörzskönyvből)!” – Mihelyt a nevét kihúzták, a prokonzul közölte: „Mivel istentelenségemben megtagadtad a csapatszolgálatot, olyan ítéletet kapsz, amilyent megérdemelsz.” Felolvasta az ítéletet a tábláról: „Maximiliánt ki kell végezni, mert istentelen érzületében elutasította katonai beavatását.”

Maximilián így válaszolt: „Hála Istennek!” Huszonegy éves, három hónapos és tizennyolc napos volt.

A kivégzésre vivő úton így szólt: „Kedves testvéreim, minden erőttökkel és sóvárgó vágyakozással törekedjétek arra, hogy meglássátok az Urat, és elnyerjétek tőle a koszorút!” Vidáman fordult ezután az apjához, és így beszélt:

„Add a hóhérnak az új öltönyömet, amelyet a katonaságra csináltattál! Százszoros jutalommal megtisztelve látlak viszont majd, s akkor mindketten eljutunk majd az Úr dicsőségébe.”

Ezután beteljesedett szenvedése.

Március 13.

SZENT EUFRÁZIA (EUPRAXIA) szűz

Március 13.

*Konstantinápoly, 380 körül. +Egyiptom, 412 körül.

Nagy Teodóziusz keletrómai császár (379–395) rokonát, Antigonoszt különleges hűsége jutalmául szenátorrá nevezte ki. Isten gazdagon megáldotta javakkal, ő maga pedig vagyonának jó kezelője volt. Ahol csak tehette, segítette a szükségét szenvedőkön. Hitvese, Eufrazia semmiben sem maradt mögötte. Miután Isten egy leánykával ajándékozta meg őket, mindketten lemondtak házastársi jogukról, hogy testvérként Krisztusban egyedül csak Istenért éljenek.

A kislány a keresztségben édesanyja nevét kapta, és mint Szent Eufrazia vagy Eupraxia él tovább az Egyházban. „Szent gyökérből fakadt szent sarjként” nőtt fel. Alig volt egyéves, amikor apja, Antigonosz meghalt. Az apa nélkül maradt leányt anyja a császár és a császárné oltalmába ajánlotta: „Antigonosz emlékére, aki ragaszkodott hozzátok, fogadjátok el, vigyázzatok rá, s ti legyetek apja és anyja!”

Amikor a kis Eufrazia ötéves lett, már eljegyezték egy tekintélyes szenátorral. Nemsokára egy másik szenátor megkérte özvegy anyjának kezét. Hogy minden további kéréseinek útját állja, leányával együtt elhagyta a császárvárost, és Egyiptomba ment, ahol férjének kiterjedt és gazdag birtokai voltak. Eljutottak Belső-Théba szerzeteseihez is, egyik helyről a másikra vándoroltak, közben az anya gazdagon osztogatta az adományokat.

Anyja és leánya végül egy nagy női kolostor közelében telepedett le, és mindketten úgy érezték, hogy nagyon vonzódnak az apácákhoz. Egy napon a kolostor előljárónője, ahogy akkor nevezték, a diakonissza próbára akarta tenni a hétéves Eufraziát. A következő beszélgetés bontakozott ki köztük:

– Eufrazia úrnőm, szereted-e kolostorunkat, és minden nővérét?

– Ó, igen!

–Ha szeretsz minket, akkor maradj velünk, és viseld a mi szerzetesi ruhánkat!

– Ha nem szomorítanám meg vele anyámat, soha többé nem hagynám el ezt a helyet!

– Kit szeretsz jobban: minket vagy a vőlegényedet?,,

–A vőlegényemet nem ismerem, ő sem ismer engem; titeket azonban ismerlek és szeretlek is. Mondjátok meg hát, kit szerettek: engem vagy őt?

– Szeretünk téged is és Krisztusunkat is.

– Akkor én is szeretlek titeket és a ti Krisztusotokat.

A diakonissza ezután megmutatta neki az Úr egy képét. Eufrazia megcsókolta a képet, és így kiáltott: „Krisztusnak szentelem magam; ezentúl már nem járok anyámmal”.

Anyjának szívébe markoltak e szavak. Megkísérelte, hogy rábeszélje a gyermeket: mégiscsak maradjon vele. Végül mégsem tudott ellenállni a kegyelemnek, amely leányát már kora gyermekségében elhívta a világból.

„Az ég felé tárta kezét, és könnyek között hangosan esdekelt: Úr Jézus Krisztus, Te viseld gondját ennek a gyermeknek, mert Utánad vágyódik, Neked szenteli magát.”

Másnap felvették Eufraziát a kolostor apácái közé. A diakonissza bevezette az oratóriumba, és imádság közben beöltöztette szerzetesi ruhába, „amelyet az Úr Jézus Krisztus azoknak ad jegyesi ajándéku, akik szeretik őt”. Anyja ezekkel a szavakkal áldotta meg lányát: „Az, akivel eljegyezted magad, tegyen méltóvá jegyesi lakhelyére!”

Néhány nappal később a diakonissza megjövendölte Eufrazia anyja közeli halálát. Az anya azonnal magához hívatta lányát, és így szólt hozzá:

„Gyermekem, a diakonissza úrnő megmondta nekem, hogy Krisztus hív engem, és közeli már hazatérésem napja. Vagyonomat és apádét is átadom kezébe. Oszd szét jól, hogy hozzájuss a mennyei örökséghez”. Eufraziát elfogta a közelgő elválás fájdalma. Anyja azonban vigasztalta: „Lányom, Krisztus az atyád és a vőlegényed, nem vagy sem zarándok, sem árva, s a diakonissza az anyád. Igyekezz hát, gyermekem, hogy teljesítsd, amit megígértél! Féld az Istent, tanúsíts tiszteletet a nővérek, testvéreid iránt, és szolgálj nekik teljes alázatosságban! Sohase gondoldj arra, hogy császári vérből való vagy, ne mondj olyant, hogy nekik kell téged szolgálniok! Légy szegény ezen a földön, hogy gazdag légy majd a mennyben!”

Alig vált ismeretessé a császárvárosban Antigonosz özvegyének halála, amikor az a szenátor, aki Eufraziát ötéves korában eljegyezte, levélben felszólította: térjen vissza hazájába, hogy megtarthassák a lakodalmat. Eufrazia azt válaszolta neki: „Krisztushoz tartozom, lehetetlen, hogy megtagadjam őt.

„A kolostorban Eufrazia imádságnak és szolgáló szeretetnek élt. Ő, aki „császári vérből” való volt, mindenkinek szolgálója lett. Rendszerben tartotta a nővérek hálótermeit, vizet merített a kútból és a konyhába hordta, fát gyűjtött és főzött.

Élete nem volt mentes a kísértésektől. Ellenkezőleg: az Úr közelsége ellenfelét is a közelébe vonzotta. Sokféle módon üldözte, Eufrazia azonban ellenszegült neki bűjtökkel és imádsággal, s a diakonissza segítségével, aki előtt régi szerzetesi szokás szerint feltárta kísértéseit. Az alázatos vallomás eleinte nem volt könnyű számára; szégyellte magát. Miután azonban tapasztalta, hogy vallomásának mekkora hatalma van a kísértőn, legyőzte szégyenkezését.

A kolostorban mindenki szerette Eufraziát, csak egy Germána nevű apáca irigyelte kegyelmi adományait. Ő egy napon Eufraziát képmutatónak nevezte, és a szemére vetette: hamisan cselekszik, csak azért tesz mindent, hogy a diakonissza halála után ő legyen majd az utódja.

Most megnyilatkozott Eufrazia igazi alázatossága. Germána lábához vetette magát, és kérlelte: „Bocsáss meg, nővérem és imádkozz értem!” Amikor pedig Germánát, amint a kolostori regula megszabta, magatartása miatt kizárták a nővérek közösségéből és a közös asztaltól, Eufrazia szüntelenül kérte, hogy vegyék vissza a nővérek közösségébe.

Évek múlva egy napon a diakonissza kinyilatkoztatást kapott „Isten szolgálójának, Eufraziának” közeli haláláról. Hogy ne hangolja szomorúságra, titokban tartotta előtte. Csak a halála előtti napon tudta meg Eufrazia, hogy milyen közel van hozzá az Úr. A földre vetette magát, és így kiáltott:

„Uram, miért utálsz engem, zarándokot és árvát? Miért vetsz meg engem? Most, amikor az ördöggel harcolok, most követeled vissza az életemet? Könyörülj szolgálódon, Uram, Jézus Krisztus! Engedj még egy évet, hogy megsirassam a bűneimet. Még nem vezekeltem. Hiányzik belőlem minden jámborság, és még nem munkálkodtam az üdvösségemen. Az alvilágban azonban senki sem magasztal téged, és a sírban nincs már vezeklés. Adj még egy évet, hogy vezekelhessek; üres vagyok, hasonló a terméketlen fügefához!” A diakonissza vigasztalta, és így szólt a szenátor lányához: „Az Úr él, és Krisztus, a királyod méltóvá tesz téged a mennyei szenátusra!”

Amikor közeledett az elválás órája, a nővérek az oratóriumba vitték Eufraziát. Mindnyájan könnyek között búcsúztak el tőle, aki úgy szolgált nekik, mintha a szolgálójuk lett volna. Így kérték: „Gondolj ránk, Eufrazia nővér, mert az Úr megáld és szeret téged.” A diakonissza és a nővérek imája közben halt meg az Úr hűséges szolgálója. Társai anyja sírjába temették, és magasztalták Istent, hogy újabb nővérük van az Úrnál.

Március 14.

SZENT MATILD királyné

Március 14.

*Enger, 895 körül. +Quedlinburg, 968. március 14.

Amikor 785-ben Widukind szász nemes megkeresztelkedett, és egyben felhagyott az ellenállással a keresztapjává lett Nagy Károllyal szemben, új fejezet kezdődött a frank, sőt a nyugati történelemben. A szász törzsek hajoltak meg utolsóként a germánok közül a frank fennhatóságnak, és azontúl az egyetemes birodalomnak mindinkább egyenrangú tagjaivá lettek. Károly és utódai sokat fáradoztak azért, hogy Szászországban megalapozzák a keresztény kultúrát és erkölcsöt.

Matild Widukind fejedelmi nemzetségéből származott, és mintegy száz évvel ősapja megkeresztelkedése után született, anyja a fríz nemességből való volt. Szülei kisgyermekkorától a herfordi kolostorban neveltették, ahol nagyanyja volt az apátnő. Életrajzírói nemcsak tanulékonyágát és a sokféle művészetben megmutatkozó ügyességét magasztalják (a miniatúrafestésztől a latin nyelv ismeretéig), hanem nagy szépségét és bájosságát is. Hírneve áthatolt a kolostor falain, és egy napon megjelent Henrik (876 körül–936) herceg, a későbbi I. (Madarász) Henrik, hogy megnézze magának a nemes hajadont. Matild megnyerte a tetszését, s megkérte a kezét az apátnő-nagyanyától, és fejedelmi kísérettel vezette az esküvőre Wallhausenbe.

Matild bizonyára szívesen követte. Szeretettel ragaszkodott a férjéhez, az ő oldalán nőtt hercegnővé és királynővé, lett öt gyermek édesanyja, és egyben szász hazájának anyja is. Csodálatos harmóniában élt és uralkodott ez az első német királyi pár. Amikor Henrik a határokon és a birodalom belsejében uralmának a megerősítéséért és kiterjesztéséért harcolt, Matild intézte a királyi ház ügyeit jószágon és fáradhatatlanul. Henrik hazatérése után újból megnyerte őt fejedelmi szépségével, együtt örült vele a győzelmeinek, s harcokban eldurvult érzületét mind újból megszelídítette és igazságosságra vezette. Együttesen szentelték magukat templomok és kolostorok alapításának. Így Quedlinburgban új női kolostort alapítottak, s ez iránt különleges szeretettel viseltettek.

Henrik 929-ben teljesen hitvesének ajándékozta Quedlinburgot. Hét évvel később Matild ott temette el férjét.

Mint szeretete a király életében, olyan mély volt fájdalma a halálakor. Gondoskodott arról, hogy misét mondjanak Henrik lelki üdvéért (és királyi módon hálás maradt az azt bemutató papnak), utána azonban kimondhatatlan fájdalommal omlott össze a ravatalnál, és csak nagy nehezen talált vissza a hétköznapi most következő keménységébe. A király halála sürgetővé tette az utódlás kérdését. Matild három fiút szült. A legfiatalabbat, (Szent) Brúnót (925–965) papi pályára szánták (Köln érseke lett). A középső, Henrik volt anyja kedvence. Szelíd, derűs lelkületével annyira hasonlított az apjához, hogy Matild a férje iránti szeretetét teljesen őreá vitte át, és szívesen látta volna utódként. A haldokló király azonban felismerte legidősebb fiának, Ottónak (912–973) képességeit, s őt jelölte ki utódnak. (Ő a későbbi I. vagy Nagy Ottó császár.) Amikor az aacheni választáson minden német herceg Ottóra adta a szavazatát, Matild magától értetődően mondott le dédelgetett kívánságáról. S ha Henriket élete végéig megkülönböztetett szeretettel vette is körül, királyi tapasztalatát és tekintélyét teljesen Ottó fiának adta át. Anyai büszkeséggel látta felemelkedését Németország, majd Itália királyává, végül pedig római császárrá.

Szerető és önzetlen magatartása a menyei: az angol fejedelemnő, Editha (+946), majd a burgundi-itáliai királynő, Szent Adelheid (lásd: 625. o.) iránt, állandó szorgoskodása a fiai közti egyetértésért a nagy királyi család középpontjává tették. Hogy mekkora nagylelkűséget és milyen belső önzetlenséget kívánt ez a szerep a büszke szász nőtől, ragyogóan megmutatkozott egy alkalommal, amelyről a világtörténelem nem sokat tud közölni, de amely Matild életrajzíróját annál inkább megragadta. A királynő özvegyi vagyonából és más, rendelkezésére álló forrásokból folytonosan és

számlálatlanul ajándékozott és adományozott. A szegények százai tartoztak mindennapi vendégei közé, vándorok és zarándokok mindenkor megvendéglésre találtak házában; templomok, kolostorok és alapítványok szüntelenül tapasztalták nagylelkűségét. Ez a fiaival való összeütközéshez vezetett. Miután különféle rágalomok gyanakodóvá tették őket, kifaggatták, sőt ki is fosztották anyjuk küldönceit, hogy megálljt parancsoljanak a királyi javak általuk jogtalannak vélt „eltékozlása”-nak. Matild mély fájdalommal hagyta el özvegyi javadalmait és Engerbe, vesztfáliai birtokára vonult vissza. Szánakozó környezete sajnálkozását azzal a derűs megjegyzéssel fogadta, hogy szívesen elvisel mindent, amit a fiai elkövetnek ellene, ha ily módon egységben maradnak.

A királyi családot ért szerencsétlenség, elsősorban pedig a fiatal királyné, Editha befolyása Ottóval lassan beláttatta, hogy igazságtalanságot követett el anyjával szemben. Követet küldött hozzá, és a bocsánatát kérte. Az anyakirálynő tüstént elhagyta önkéntes száműzetését, és a fiához sietett. Henrik is, akinek hűtlensége anyját – ha lehetséges – még fájdalmasabban érintette, szerető megbocsátásra talált. Hamarosan nagy fájdalom érte Matildot: Henrik – gyermekei közül elsőként – 955-ben meghalt. Matild akkor éppen Quedlinburgban tartózkodott. Arról értesülünk, hogy egy egész napig feldúltan járkált a házban, minden vigasztalást elutasított, minduntalan mély imába merült. „Utána felkelt, és lassú léptekkel Henrik király síremlékéhez ment, fejét lehajtva könnyek között mondta: Ó, én uram, mennyivel boldogabb voltál, mint mi, mert a fájdalomnak ilyen keserűségét nem kellett elviselned halandó életed pályáján. Valahányszor eszembe jutott halálod keserű napja, egyedül az vigasztalt, hogy még életben van szeretett fiunk, Henrik, aki viselkedésében, arcvonásaiban és nevében is leginkább képviselt téged.” Miután így mintegy másodszer is átélte férje halálát, letette pompás királyi öltözékét, és ettől kezdve egyre visszavonultabban élt özvegyi állapotában. Arra azonban mindenkor kész volt, hogy fiai birodalmának szolgáljon, ha a szolgálatát kívánták. Ottó a Lech-mezőn 955-ben a magyarokon aratott győzelme után rábízta, hogy készítse elő a győzelem egyházi megünneplését. Amikor 962-ben Ottó Rómába vonult, hogy megszerezze magának a császári koronát, hatéves fiát, a már királlyá koronázott Ottót az ő oltalma alatt hagyta, s a gyermek nagybátyja, kölni Brúnó és bátyja, mainzi Vilmos (929? –968) érsek mellett távolléte idejére őt tette felelőssé a birodalom jólétéért. Ebben az évben Matild utolsó kolostoralapításának, a nordhauseni bencés apátságának szentelte magát. Az apácákban, különösen Richburg apátnőben meghitt társnőkre lelt, és csaknem állandóan köztük tartózkodott. 966-ban itt, Nordhausenben búcsúzott el Ottótól újabb itáliai útja előtt. Matild tudta, hogy a földön nem látja már viszont.

967 telén érezte, hogy közeledik a halála. Fogó erejével Quedlinburgba vonszolta magát, hogy ott haljon meg, és ott temessék el, ahol a férjét. Utolsó királyi gesztusként elajándékozta a birtokait, csak egy skarlát színű köntöst tartott meg, hogy majd abba burkolják a holttestét. Unokája, Vilmos mainzi érsek szolgáltatta ki neki a szentségeket; hálából neki adta ezt a köntöst, mert előre látta, hogy még előtte szüksége lesz rá. Az érsek valóban hirtelen meghalt hazautazása közben, tizenkét nappal megelőzve Matildot, aki 968. március 14-én hunyt el.

Hivatalosan nem avatták szentté, a szász és német nép azonban mindenkor első szent királynőjeként tisztelte és szerette.

Március 15.

HOFBAUER SZENT KELEMEN MÁRIA redemptorista, pap

Március 15.

*Tasswitz, 1751. december 26. +Bécs, 1820. március 15.

A 18. század második fele és a századforduló Európa számára a súlyos háborús összetűzések ideje volt. A hitre és az Egyház egységére gyakorolt hatásaik miatt a politikai eseményeknél veszedelmesebbnek tűnnek ma számunkra e korszak új eszméi. Ausztriába is akkoriban hatolt be az államegyháziság és a felvilágosodás. Ha a jozefinizmus némely történész véleménye szerint a történelemben az utolsó kísérlet az állam részéről az Egyház megreformálására (például H. E. Feine),

ez a reform nem az Egyház érdekében történt, hanem az állam érdekében, hogy ez az Egyházat engedelmes eszközévé tehesse. A teológiai tanulmányokat újjászervezték, a plébániák számát megnövelték és az igazgatást megjavították ugyan, a teológiát és a lelkipásztorkodást azonban mindinkább megfertőzte a racionalizmus.

Ebben a korban született a dél-morvaországi Znaim melletti Tasswitzban az a férfi, aki az igazi katolikus reform döntő élharcosa lett: Johann Klemens Maria Hofbauer. Apja cseh volt – eredeti Dvorak nevét Hofbauerre németesítette –, anyja német. Jellegzetes szláv és német vonások határozták meg Hofbauer emberi sajátosságát. Erős teste, telt, kerek arca ellentétben állt kis szemeivel, lágy hangjával és finom, eleven kezével. Bensejében a szívós energia mellett olyan érzékeny, mély érzület lakott, hogy lelki megrendülései napokig a betegágyba dönthették. A szláv és német vérnek ez a keveredése, a paraszti-vidéki légkör, amelyben életének első húsz évét eltöltötte, mindenekelőtt pedig jámbor anyja befolyása (apja korán meghalt) alakította ki Isten kegyelmével azt a fáradhatatlan munkást és pihenés nélküli tervezőt, azt a jóságos, barátságos embert, aki magától értetődő hitével olyannyira nem illett bele felvilágosodott korába, de éppen ezzel vonzotta magához az embereket. Mesterkéletlen modora, egészséges, olykor nyers lénye és elpusztíthatatlan humora rabul ejtette az embereket. Másrészt azonban magával hozott öröksége egyáltalán nem tette könnyűvé számára a szentség útját. Egészen az utolsó évekig az egyébként olyan jóságos férfi olykor hevesse vált és felfortyant. Hofbauer így vélekedett: „Igen, ez sajnos hibám, de köszönöm Istennek, hogy megvan bennem, mert ha nem volna, arra éreznék kísértést, hogy kezet csókoljak önmagamnak az önmagam iránti tiszteletből.”

Hofbauer ifjúságára ránehezedett egy súlyos áldozat: a papságról való lemondás. Mivel szűkössé anyagi eszközeik nem voltak elegendők arra, hogy tanulhasson, a szomszédos Znaimban elsajátította a pékmesterséget. Huszonegy éves korában végre mégis elkezdhette tanulmányait. 1772-től 1777-ig járt Klosterbruck premontrei iskolájába, de ahhoz, hogy egyetemre mehessen, megint csak hiányoztak az anyagiak. Remete lett, először Olaszországban Tivoli mellett (ott vette fel a Kelemen nevet), később szülőföldje közelében. A remeték az akkori idők hitoktatói és laikus segítői voltak. Hogy továbbképezze magát ebben a hivatásban, 1780-ban kateketikai tanfolyamra járt Bécsben. Itt jötevőkre talált, akik a már csaknem harmincéves férfi számára lehetővé tették a teológiai tanulmányok elvégzését. Négy évig tanult Bécsben. Mivel akkoriban az állam mind erősebben beavatkozott a papok képzésébe, nem maradt tovább Ausztriában. Barátjával, Hübl Tádéval együtt Rómába indult, hogy ott folytassa tanulmányait. Rómában a németek közül elsőként léptek be a redemptoristák fiatal rendjébe. A rend eszményét, az elhagyatott emberek megsegítését Hofbauer hivatásának érezte.

1785. március 19-én mindketten letették a fogadalmat, március 29-én az alatri dómban pappá szentelték őket. Október végén azzal a szándékkal hagyták el Rómát, hogy a redemptorista rendet meghonosítsák Ausztriában. Itt azonban nem lehetett kolostoralapításra gondolni. Miután egy éven át újból Bécsben tanultak, Varsón át Fehér-Oroszországba indultak. A varsói Szent Benno testvérület, amely a külföldiekkel foglalkozott, német papokat keresett. Hofbauer és Hübl mintha hívásra érkezett volna. Átvették Szent Benno teljesen elhanyagolt templomát, és vele a varsói németek lelki gondozását.

Húsz évig tevékenykedett Hofbauer a lengyel fővárosban. A kis Szent Benno-templom ebben az időben nemcsak a német katolikusok, hanem az egész város számára vallási központtá vált. A kezdet igen-igen nehéz volt, a legszükségesebb is hiányzott. Sem a lengyel klérus, sem maga a püspök az ujját sem mozdította meg az atyák munkája érdekében. Hofbauer mégis megalapította a szegények iskoláját, és csakhamar 350 fiatalot oktathattak. A tehetségesebbek számára latin iskola jött létre és leányiskola is csatlakozott hozzá. Hofbauer maga ment koldulni kis védencei számára. Amikor eközben egyszer valaki az arcába köpött, ő csak ennyit mondott: „Ez nekem szólt. Adjon most már valamit a szegény gyermekeim számára is!”, mire a másik zavarában és megszegyenülten nagy összeget adományozott. A városon át vivő útjairól gyakran vitt magával árva gyermekeket, akiket az utcán szedett fel, majd saját kezűleg mosdatta ki őket a piszokból és szabadította meg a férgektől.

Hogy az általános erkölcsi hanyatlást feltartóztassa, új utakat járt a lelkipásztorkodásban. A Szent Benno-templomban „állandó missziót” szervezett. Minden vásár- és ünnepnapon reggel öt órától egész napon át miséztek és prédikáltak. Teljesen újszerűen hatott annak a vallási egyesületnek az alapítása, amelyhez mindenekelőtt világiak tartoztak. Ennek a „laikus apostolságnak” a fő feladata volt a bátor szembeszállás „az erkölcstelenség és a hitetlenség sodró áramlatával”.

Kelemen élete állandó fáradozás volt annak érdekében, hogy a redemptorista rendet meghonosítsa az Alpoktól északra. 1788-ban általános helynökké történt kinevezésével elérte a szükséges függetlenséget, amely az Alpokon túli alapítások feltétele volt. Varsói alapításához 1808-ban negyven tag tartozott. Hofbauer tevékenysége azonban nem korlátozódott Varsóra és Lengyelországra: több alapító utat tett Németországban és Svájcban, sőt Franciaországban is, de sehol sem ért el maradandó sikert. Egy másik szerencsétlenség is érte. Napóleon révén Varsó Szászországhoz került. 1808 júniusában Napóleon elrendelte a Szent Benno feloszlását. A szerzeteseket katonai őrizettel vitték Küstrin erődítményébe, ahonnan négyhónapi fogság után visszaengedték őket hazájukba. Hofbauer a legtöbbjüket sohasem látta viszont. Életműve romjain állott. Két társával együtt Bécsbe indult azzal a szándékkal, hogy továbbutazik Svájcba vagy Kanadába.

Mégis haláláig Bécsben maradt. Bécsi évei, amelyek folyamán az orsolyiták gyóntatóatyja és templomuk igazgatója lett, életének legjelentősebb időszakát jelentették. Személyiségének kisugárzó erejével Hofbauer Bécsben a katolikus reform kiindulópontjává vált.

Mindenekelőtt a gyóntatószékben és a szószéken tevékenykedett. Nemcsak a nővérek találták meg benne megértő lelkiatyjukat; egyszerű és tanult emberek, diákok és professzorok tartoztak gyónógyermekai közé.

Kelemen nem volt született szónok. Kifejezőmódja meglehetősen nyersnek számított. Némelykor megszakította beszédét és így szólt: „Apropó, erről jut az eszembe...” És mégis: egész Bécs ott tolongott, ha prédikált, és új Ábrahám a Sancta Clarának[6] nevezték. Ezekben a prédikációkban az emberek megtalálták azt, amit a felvilágosodás papjainak okos beszédeiben hiába kerestek. Mondanivalójának középpontjában az Evangélium, Krisztus és a kegyelmi élet állt. Kortársai megérezték, hogy ezek a prédikációk a szemlélődésből és az imádságból fakadtak, szavaiból kiéreztek annak a férfinak a szilárd hitét, aki kijelentette: „Nem tudom felfogni, hogy lehet meg az ember hit nélkül.”

E tevékenységei mellett a betegek lelki ellátása és a családlátogatások (a lelkipásztorkodás egy általa bevezetett formája) tartoztak napi munkájához.

A katolikus újjáéledés szempontjából döntő jelentőségű volt Hofbauer befolyása a bécsi romantikusokra. Az egyszerű pap jelentős művészek, írók és tudósok körének a középpontja lett. Legközelebb állt hozzá Zacharias Werner (1768–1823) költő, aki úgy fogadta el a vezetését, mint egy gyermek, és akinek számára csak három nagy ember létezett: Napóleon, Goethe és Hofbauer. A német romantika teoretikusával, Friedrich Schlegellel (1772–1829) és feleségével is szívbeli barátságot kötött. Minduntalan buzdította a szellemi élet vezetőit, hogy írjanak jó katolikus könyveket. Az ő ösztönzésére jött létre a magas irodalmi színvonalú *Ölzweige* (Olajágak) című folyóirat.

Az egyetemi hallgatók számára vallásos estét rendezett a szobájában. Tanítványai, mint Anton Günther (1783–1863) filozófus vagy a későbbi reform-bíboros, Joseph Othmar von Rauscher (1797–1875) egész életükre megtartották ezt a formát.

Ugyanolyan természetesen mozgott Hofbauer a nemesek körében, mint a tudósok és diákok között. Gyakran hívta meg ebédre Széchényi Ferenc gróf. Ami az étkezés után megmaradt, bő köpenye alatt elvitte a város szegényeinek, akik atyaként tisztelték. Ha valaki egy nyomorúságos bécsi lakásban találkozott vele, nem tételezte volna fel róla, hogy előzően nemesekkel ült egy asztalnál, sőt pápai követek és Bajor Lajos koronaherceg tanácsadójaként közvetlen befolyást gyakorol a bécsi kongresszus tárgyalásaira, és jelentős szerepet játszik egy német nemzeti egyház létrejöttének megakadályozásában.

Élete utolsó éveiben Hofbauer feltűnően tartózkodó volt az idegenekkel szemben. Egyesek ugyanis, akik valamilyen ürgggyel felkeresték a lakásán, az államrendőrség besúgóí voltak. Állandóan figyelték, némelykor megtiltották neki a prédikálást, és röviddel a halála előtt arra kényszerítették, hogy írja alá száműzetését. Ám éppen ez az őt utolsóként ért nagy sérelem lett egyik oka vágyva vágyott kívánsága beteljesülésének: maga Ferenc császár vette a pártfogásába, és hogy az idős embert ért jogtalanságot jóvátége, 1820. április 19-én aláírta azt a határozatot, amely beengedte a redemptoristákat Ausztriába. Hofbauer részt vett az előkészületekben, a határozat aláírásának napját azonban már nem érte meg.

1820. március 15-én súlyos haláltusa után halt meg Varsó és Bécs apostola. 1888-ban boldoggá, 1909. május 20-án szentté avatták. [6] Ábrahám a S. Clara (1644--1709) ágostonos kanonok. A leghíresebb

szónok volt Ausztriában és Bajorországban. Prédikációi a barokk irodalomnak is remekei.

MARILLAC SZENT LUJZA rendalapító

Március 15.

*1591. augusztus 12. +1660. március 15.

Lujzának nemesi származása, értelmessége és szépsége alapján előkelő hely juthatott volna Párizs nagyvilági életében. A Gondviselés azonban a szegények, elhagyottak, nyomorultak világában jelölt ki számára különleges helyet.

Törvénytelen származású lévén nem tudjuk, ki lehetett az édesanyja. Louis de Marillac első felesége, Márta gyermektelenül halt meg 1588–89-ben, amikor Lujza még nem volt e világon. Atyja pedig csak 1595. január 12-én nősült meg másodszor. Második felesége, Antoinetta Le Camus, a belleyi püspök nagynénje, özvegy Thiboust-né, már négy gyermek anyja volt, amikor hozzáment. 1601-ben született egy közös gyermekük.

Lujza gyermekéveiről semmit sem tudunk. Amikor nagyobbacská lett, a domonkos nővéreknél helyezték el, akik úri módon nevelték 13 éves koráig. E nővérek között volt egy unokanővére. 1604-ben a család anyagi nehézségei miatt kivették a kolostorból és egy jóval szerényebb intézetben helyezték el, „egy szegény párizsi kisasszonynál” (lehet, hogy az édesanyjánál?), aki leányokat tanított varrni, hímezni és rajzolni. Lujza nála maradt 1613-ig, s ez idő alatt először tapasztalta meg a szegénységet.

Amikor fiatal leányként felfogta származását, erős kisebbségi érzés fogta el. A szemlélődő élet felé fordult, s menekülni akarván a világból, fogadalmat tett, hogy apáca lesz, és fölvetélét kérte a Saint-Honoré utcai kapucinus apácákhoz. A kapucinusok provinciálisra azonban úgy vélte, hogy Lujza egészsége nem fogja bírni a kolostori életet, s eltanácsolta azzal, hogy „az Úrnak más tervei vannak vele”. Lujza hagyta, hogy szülei a házasság felé tereljék, s mivel mégiscsak Marillac volt, sokan pályáztak kezére. Atyja és mostohaanyja kiválasztották számára Antoin Le Gras-t, Medici Mária heroldját és titkárát. Az esküvőt 1613. február 5-én tartották. Még abban az évben megszületett Michčle nevű kisfiuk. Annak ellenére, hogy férjét és gyermekét nagyon szerette, szívében nem hunyt ki a tökéletesség utáni vágy.

Kétségek kezdtek gyötörni házassága miatt, anyagi nehézségei támadtak, s mikor férje is hosszabb időre megbetegedett, arra gondolt, hogy Isten bünteti őt, mivel nem lépett kolostorba. A belső sötétség éjszakája borult rá ezekben az években, s csak a szegényekkel való törődésben talált valami megnyugvást. Arra gondolt, hogy elválík férjétől, de egy nagybácsi ebben megakadályozta. Félelmei ekkor odáig sodorták, hogy kételkedni kezdett a lélek halhatatlanságában és még Isten létében is. 1618--19-ben azonban megismerkedett Szalézi Szent Ferencsel (lásd: A szentek élete 57. o.), s beszélgetéseik megkönnyebbülést hoztak számára. Ugyancsak nagy segítséget jelentett a belleyi püspök, Jean Camus okos lelkivezetése is. Tőle engedélyt kapott arra, hogy 1623. május 4-én

fogadalmat tegyen: haláláig özvegy marad, ha férje nála előbb hal meg. Június negyedikén a pünkösdi szentmise közben közvetlenül Istentől kapott megvilágosítást. E kegyelmet Lujza a nem sokkal korábban meghalt Szalézi Szent Ferenc közbenjárásának tulajdonította. Később így beszélt erről:

„Rádöbrentem, hogy a férjem mellett kell maradnom, de eljön az idő, amikor szegénységi, tisztasági és engedelmisségi fogadalmat tehetek azokkal együtt, akiket oly sokra becsültem. Egy menhelyen láttam magamat, s nem tudtam megérteni, miként lehetséges, hogy nővérek jártak ott ki-be.” (Azért csodálkozott a nővérek láttán, mert akkoriban minden szerzetesnő klauzúrában élt, s éppen a Szeretet Leányai lettek az elsők, akik időnként azt elhagyhatták.)

1624 végén megismerkedett Páli Szent Vincével (lásd: A szentek élete 542. o.), s e találkozás sorsdöntő lett lelkiélete számára. Beszélgetéseik során lassanként visszatért önbizalma és megértette, hogy az Úr milyen utat szán neki. 1625. december 21-én meghalt a férje, 1628-ban fiuk, Michčle szemináriumba lépett. Lujza ekkor megújította özvegységi fogadalmát, s teljesen fölszabadult a szeretet sokak számára való gyakorlására. „A nők szeretetgyakorlatában forradalmat indított el azáltal, hogy a kolostori élet tökéletességét összekapcsolta a kolostoron kívüli tevékenységgel” (Calvet).

1629. május 6-án Szent Vince megbízta azzal, hogy látogassa végig a tartományban alapított menhelyeket. Lujza gyöngye egészsége ellenére megtette ezt, összegyűjtötte a „szegények szolgálóit”, tanította őket, magyarázta a szabályzatot, buzdított és javított, azaz éltető lelke lett a vincés alapításoknak.

1633. november 29-én Szent Vince egy új, jelentős művet bízott rá: a Szeretet Leányainak megalapítását. Lujza házába gyűjtötte össze azt a 3-4 fiatal leányt, akik elszánták magukat arra, hogy a szegényeknek szolgálnak és jóságos nevelőjük és irányítójuk lett. Továbbra is foglalkozott szegényeket gondozó asszonyokkal is, de a Szeretet Leányainak lett haláláig főnöknője. Megtanította őket arra, hogy az Úr a szegények; betegek, kitett gyermekek, öregek, utcalányok és árvák gondozására küldi őket.

Szent Vincét – mint értelmes és tanulékony, de alázatos munkatárs – mindenben állhatatosan és okosan követte. E két szent a szeretet területén oly tökéletesen működött együtt, hogy emberi szemmel nézve sokszor nem is lehetett szétválasztani, hogy egy-egy szó, tanítás vagy gyakorlat melyiküktől indult el. Szent Vince előrelátó módon soha nem akarta, hogy a Szeretet Leányait – a szó akkor általános értelmében – apácáknak tekintsék, mert ez klauzúras létformát jelentett volna. Lujza ebben is követte, és közösen harcoltak minden külső és belső nyomás ellen, hogy megőrizhessék eredeti tervüket, mely összhangban állt az 1623-i pünkösdi látomásával.

Ezt mondta Szent Vince első leányainak: „Számotokra a kolostor a betegek háza, s aki az ágyban fekszik, az a főnöknőtök. Cellátok a lakószobátok, kápolnátkok a plébániatemplom, kolostorotok a város utcái, klauzúrátkok az engedelmisség..., beszélőrácsotok az istenfélelem, fátylatok a szent szelídség.” – Az alapítók szándéka szerint a Szeretet Leányainak olyan ruhát kellett viselniük, mint a párizsi külvárosok leányai viseltek; Lujza maga özvegyi ruháját és sötét fátylát viselte.

1642. március 25-én Lujza és négy társnője örökfogadalmat tehetett a szegénységre, tisztaságra, engedelmisségre és a szegények szolgálatára, de később a közösségben az évenkénti magánfogadalom vált általánossá. Az első szabályzatot 1633–34-ben Lujza állította össze, Vince csak átsimította. A későbbiekben többször igazították a körülmények diktálta követelmények szerint. 1645-ben, majd 1655-ben Vince saját kezűleg írt egy szabályzatot, melyet konferenciákon magyarázott. Lujza is részt vett a nővérek lelki nevelésében.

1647-ben Vince ezt írta Lujzáról: „Már tíz éve olyannak látom, mintha csak halott lenne. Ha valaki ránéz, azt hinné, hogy a sírból jött elő, oly sápadt és törékeny a teste, de egyedül Isten tudja, micsoda lelkierő lakik benne... ha rosszulétei engednék, s olykor nem volna számára tiltva, szüntelenül leányait látogatná és együtt dolgozna velük, pedig már nincs benne más élet, csak az, amit a kegyelemtől nyer.”

Mindezek ellenére Lujza még sokáig élt. Utolsó idejét teljesen kitöltötte a leányainak adott buzdítás és tanítás. Lelkiéletük alapjává – Szalézi Szent Ferenc nyomán – az életállapotnak megfelelő szemlélődést tette, Jézus Krisztus életének követésében. Elvezette leányait a belső élet egyszerűségére, rejtettségére és az önfeledtségre. S ezek elérésére a szeretet apostolkodását jelölte ki újtjukként.

Hetvenéves volt, amikor – néhány hónappal Vince halála előtt – meghalt. Szenttéavatási eljárást csak 1886-ban indítottak, ami azzal magyarázható, hogy a Szeretet Leányainak szabályzata magában foglalta, hogy közülük az alázat és a rejtettség gyakorlására – senkit sem avathatnak szentté.

1920-ban boldoggá, 1934-ben szentté avatták, 1960-ban a szociális gondozást végzők védőszentjévé választották.

Március 16.

KÖLNI SZENT HERIBERT érsek

Március 16.

*Worms, 970 körül. +Köln, 1021. március 16.

III. Ottó császár (983–1002) leghívebb barátja, legbefolyásosabb tanácsadója és kancellárja volt Heribert, a későbbi kölni érsek. A császár, akinek mintaképe volt Nagy Károly, világot átfogó terveket szőtt: birodalmát keresztény birodalommal akarta tenni, amelyben a császár és a pápa együttesen uralkodik. A fiatal uralkodó ókori mintaképeket is állított maga elé; Rómát az Aventinuson levő rezidenciával együtt új birodalma középpontjának tekintette. Hogy kancellárjának, Heribertnek mennyi része volt ezekben a tervekben, arról nem szólnak a források, a császár küldetésébe vetett hit azonban elevenen élhetett benne, különben aligha maradhatott volna meg mellette ilyen fontos tisztségben.

Heribert 970 körül született Wormsban Hugó gróf fiaként. Tudományos és teológiai képzettségét a wormszi dómiskolában szerezte meg. Hosszú időn át élt a lotharingiai Gorze reformkolostorában anélkül, hogy a rendbe belépett volna. Miután visszatért Wormsba, a dóm prépostja és III. Ottó kancelláriájának tagja lett; a császár 994-ben Itália kancellárjává nevezte ki. Még ugyanebben az évben vezető szerephez jutott Heribert az udvarban, és folytonosan a császár közvetlen közelében volt, minden útjára elkísérte. 998-ban átadta neki Ottó a németországi kancellár hivatalát is, és körülbelül ugyanebben az időben kapta meg a „logothetész”[7] ritkán adományozott címét, amely csak a császár legbizalmasabb tanácsadóit illette meg. 995-ben visszautasította a würzburgi püspökséget testvére, Henrik javára.

Amikor másodszor is felajánlották neki a püspöki széket, Heribert világi pályafutása tetőpontján állt. 997-ben együtt volt a császárral második római útján, amikor a kölni érsekség megüresedett, és a káptalan választása rá esett. Követte a hívást, elhagyta a császári udvart, és a tél közepén Kölnbe utazott. December 25-én szentelték püspökké.

Ezután megpróbált ereje szerint beilleszkedni új tevékenységi körébe. Főkancellár maradt ugyan Heribert, fő gondja azonban ettől kezdve az érsekségére irányult. Az 1000. évben III. Ottó környezetében csak ennek aachen-i látogatása idején tartózkodott, mivel a város a kölni egyházmegyéhez tartozott. Két évvel később a császár magához hívta Itáliába. Heribert januárban érkezett meg Paternóba, még éppen idejében, hogy átvehesse a császár végakarátát, és mellette lehessen halála órájában. A birodalmi jelvényekkel és az uralkodó holttestével együtt visszaindult Németországba, s a császár földi maradványait Aachenbe vitte, ott azután húsvét vasárnapján ünnepélyesen eltemette. III. Ottó utódával, Szent Henrikkel (lásd: A szentek élete, 345. o.) már a hazautazás alkalmával ellentétbe került az érsek, amikor az a birodalmi jelvények kiadását követelte tőle. Heribert végül is engedni volt kénytelen a jövő császár akaratának, a következő időkben azonban távol maradt a politikától. Főkancellárként III. Ottó halála után nem jelent meg többé.

Annál inkább tevékenykedett egyházmegyéje érdekében. Legfőbb terve, amely még III. Ottó életében megfogalmazást nyert: egy bencés apátság alapítása, a Köln melletti Deutzban valósult meg. Az apátság birodalmi javakkal történt gazdag ellátása az elhunyt császár végrendelezése volt, s ezt Heribert hűségesen teljesítette is. Más javakat is adományozott a deuzi templomnak saját birtokából a templom 1019. május 3-án történt felszentelése alkalmából. Deutz volt Heribert életműve, amelyhez mindig különleges érdeklődés fűzte, anélkül, hogy püspökségének más templomait elhanyagolta volna. Gazdag alapítványokat köszönhet neki a Stablo-Malmedy, Werden és a kölni nagy Szent Márton- apátság.

Heribert tudományos érdeklődése csak néhány, neki ajánlott írásból tárul fel. Egy gorzei szerzetes, Albwinus neki ajánlotta az Antikrisztusról szóló művét, a remete Alkuin az erényekről és bűnökről szóló kis könyvét. Személyes jámborsága és szigorú egyházas érzülete mintaképül szolgált kortársainak; különösen a szegények és betegek iránti gondoskodását magasztalták: gyakran maga kereste fel őket, hogy inségüket enyhítse. Egyházmegyéjében tett látogató útjai alkalmával rendszeresen tájékozódott minden plébániáról és kolostorról, a papság és a rábízott nép fegyelméről. Egyik látogató útja alkalmával súlyos lázban megbetegedett. A szentségek vétele után hajón Kölnbe vitték, s ott halt meg 1021. március 16-án. Kívánságára Deutzban temették el. Sírjánál számos csoda történt.

1227-ben IX. Gergely pápa avatta szentté. [7] logothetész („számadó, főhivatalnok”): bizánci udvari rang. A keleti pátriárkák mellett is állt, a nyugati kancellár, illetve helynök megfelelője. A kölni érsek címei közé tartozott az archilothetész.

Március 17.

BOLDOG SARKANDER JÁNOS pap, vértanú

Március 17.

*Skoczów, 1576. december 20. +Olmütz, 1620. március 17.

Sarkander János atyja egyszerű ember lehetett, édesanyja azonban a Kornice lovagi családból származott. Házasságukból Jánoson kívül három fiú és egy leány született. 1589-ben az apa meghalt, az özvegy gyermekeivel együtt átköltözött a morvaországi Priborba. János itt kezdte meg tanulmányait. Négy évvel később a bátyja után ő is az olmützi jezsuita kollégium növendéke lett. 1597-ben megkezdett filozófiai tanulmányait az 1599-ben kitört pestisjárvány miatt Prágában fejezte be.

1604 őszén beiratkozott a grazi egyetem teológiai karára. 1606-ban megszakította tanulmányait és a morvaországi Vala ské Meseríciben feleségül vett egy luteránus leányt. A házasságnak – valószínűleg felesége halála miatt – hamarosan vége szakadt. 1607. dec. 21-én János az olmützi főesperes előtt teológiai vizsgát tett, és megkapta a kisebb rendeket, majd a következő év márciusában pappá szentelték.

Lelkipásztori működését a reformáció által erősen érintett olmützi egyházmegye plébániáin kezdte.

Buzgósága láttán püspöke Boskovicébe, a „cseh testvérek” egyik fő fészkébe helyezte, végül 1616-ban megérkezett utolsó állomáshelyére, Hole ovba. Ebben a városban alakították ki a jezsuiták a rekatolizáció egyik fő erősségét, s itt rendezték be az ünnepélyes fogadalmra készülő rendtagok házáat, és arra kérték Dietrichstein bíborost, hogy megfelelően energikus, hithű plébánost helyezzen melléjük. Így esett a választás Jánosra.

A politikai körülmények megghiúsították a szép reményeket. 1618-ban ugyanis a nagyobb rész protestáns cseh nemesek fellázdak Ausztria ellen. Lobkowitz Popel Lászlót, Morvaország helytartóját és a katolikusok támaszát megfosztották tisztségétől, Brünnben bebörtönözték, a jezsuitákat pedig május 17-én kiűzték a városból. János, a plébános maradt káplánjával egyedül a hívek támasza és minden gyűlölet célpontja. Különösen azért gyűlölték, mert a helytartó gyóntatója

volt, s azt hitték, minden politikai és katonai titok birtokában van. A hívek azt tanácsolták neki, hogy meneküljön el.

1619 júliusában Lobkowitz egyik udvari emberét követve János Krakába ment, s nem maradt Holešovban más pap, csak a káplánja, Tucek Sámuel. János Krakából Czeszochowába zárandokolt, majd egy hónap múlva a Lobkowitz család birtokára, Rybníkbe ment. Októberben levelet kapott Lobkowitztól, hogy térjen vissza Holešovba. János ekkor felajánlotta, hogy cserél a káplánnal: legyen az a plébános, ő meg a káplánja lesz. Ezt nem fogadták el. November végén érkezett vissza Holešovba.

1620 februárjában II. Vaza Zsigmond lengyel király a császár segítségére indult, s amerre elvonult Sziléziában és Morvaországban, minden várost és falut kifosztottak a katonái. Amikor kozákjai Holešov közelébe értek, János kezében a monstranciával szentségi körmenetben vonult eléjük, ami annyira megdöbbenetett a katonákat, hogy a várost érintetlenül hagyták. Ebből azonban a morva nemesek arra következtettek, hogy János összejátszik ellenük a lengyel királlyal, sőt a császárral is.

Morvaország ekkor új legfelsőbb bírót kapott Bítovský Vencel személyében, aki működését azzal kezdte, hogy a katolikus papokat bebörtönöztette. Jánosnak sikerült titokban elhagynia Holešovot, de elfogták. Mint árulót megláncolva vitték Olmützbe és bíróság elé állították. A bíróság egyetlen katolikus tagjától ismerjük az eljárás részleteit. A fő vád János ellen az volt, hogy ő hozta Morvaországra a kozákokat. A vád háttérében és az azt követő bánásmódban azonban a katolikus pap elleni izzó gyűlölet húzódott meg.

A február 13-i kihallgatáson azzal vádolták, hogy mint gyóntatónak és tanácsadónak tudnia kellett Lobkowitz terveiről, s bűnös abban, hogy e terveket nem fedte fel a protestáns előjáróknak. A harmadik kihallgatáson felelősségre vonták a sérelmekért, amelyek a Holešovban folyó rekatolizáció során a protestánsokat érték. A negyedik kihallgatáson számon kérték tőle, miért nem jelentette Lobkowitz terveit, hiszen a gyónásban tudomást kellett szereznie ezekről. János csak annyit válaszolt, hogy először is semmi ilyesmiről nem volt tudomása. Másodszor, ha a gyónásban lett volna is erről szó, neki akkor is őriznie kellett volna a gyónási titok pecsétjét. Ezután három órára kínpadra vonták. Zsoltárokat imádkozva türelmesen állta a gyötrelmeket. A kínzás során olyan sérüléseket szenvedett, melyek következtében egy hónap múlva börtönében meghalt. Életének utolsó hónapjában, amely meghosszabbított haldoklás volt, panasz nélkül túrt és szüntelenül imádkozva együtt szenvedett a Megfeszítéssel.

A kortársak egyértelműen a katolikus hit vértanújának tekintették. 1859. szeptember 11-én avatták boldoggá.

SZENT PATRIK

Március 17.

*Britannia, 385 körül +Írország, 461. március 17.

Írország már a korai középkor óta mint a „szentek szigete” ismert, mégis Patrik az egyetlen szent, aki az Egyház egyetemes kalendáriumában Írországot képviseli, és ő sem született ír. Ünnepe csak 1200 évvel halála után vették föl az egyetemes naptárba, de mivel mindig a nagybőjtre esik, az Egyház nagy részében alig gondolnak rá.

Szent Patrik életének és tevékenységének képét megrajzolni ma nehezebb, mint bármikor. Már úgy látszott, némi nyugalom áll be az ír katolikusok és protestánsok közt folyó, több szempontból terhelt vitában – ez utóbbiak gyakran egy Rómától független ír egyház alapítóját látták a Szentben –, amikor a legújabb kutatás megingatta a hagyományos képet, elsősorban kronológiai alapjaiban. Ez a kép különböző életrajzok nyomán alakult ki, amelyek egy része jóval a szent halála után jött létre. Az 1500 éves évforduló egyházi ünneplése alkalmával a legfelsőbb körök a fent közölt dátumokat ismerték el a legmegfelelőbbeknek.

Szerencsére Patrik önvallomásokat hagyott ránk írásaiban, elsősorban Confessiójában. Patrik nem volt tudományosan képzett ember, jóllehet apja diákonus és hivatalnok volt Britannia római fennhatóság alatt álló felében, nagyapja pedig áldozópap volt (az egyház nagy részében a papi nőtlenség akkoriban még nem volt kötelező). Hogy ennek ellenére meglehetősen jól írt latinul, az mutatja, mennyire talpraesett volt az élet dolgaiban. Patrik családja nyilván jómódú volt, hiszen ír tengeri rablók akkor fogták el és hurcolták el rabszolgaként a tizenhat éves fiút, amikor nyári szállásukon tartózkodott vidéken. Patrik később elhurcoltatását jogos büntetésnek tekintette azért, mert „elfordult Istentől, parancsait nem tartotta meg, és nem hallgatott a papokra, akik az üdvösségre intették”. Már csak azért sem átkozta elhurcolóit, mert jól tudta, hogy azok a kor – durva – szokásai szerint cselekedtek, és ezek szenvedtek el hasonló sorsot, amint Patrik mondja. Nagy hitének kellett lennie, mert az idegen fogságban „bűneire gondolt és teljes szívből megtért”, s kérte Istent, hogy „gyakoroljon kegyelmet ifjúságával és tudatlanságával”.

A szülői ház biztonságából és jólétéből kiragadva, a fogolynak birkákat kellett őriznie Írország nyugati partvidékének hegyein. Mindmáig semmi másra nem alkalmasak ezek a terméketlen hegyek, mint birkatartásra. Bár, amint Patrik elmondja, erdő borította akkoriban a hegyeket, az nem sokat védett a szél és az eső ellen, amely végigszárguldott a tájon a nyílt óceán felől. Írország éghajlata viszonylag enyhe, ezért a juhok a szabadban telelnek, úgyhogy a pásztorok esetenként fagyban és hóban kénytelenek a munkájukat végezni. A körülmények és készületlensége ellenére Patrik kitartott a megtérésben. Minden reggel napkelte előtt kelt, hogy imádkozzék. Egészsége nem látta kárát, mert amint mondta, „a bennem lévő Lélek fölmelegített”.

Hatévi fogság után Patrik egy éjszaka álmában hangot hallott, amely azt mondta neki: „Jól teszed, hogy böjtölsz. Nemsokára visszatérsz hazádba.” Rövid idő múlva még ezt mondta a hang: „Lám, a hajód készen áll!” A hang indítására Patrik elmenekült, és az ismeretlen, ellenséges földön hosszú menetelés után elérte a tengert, nyilván a sziget keleti partvidékén. Úgy látszik, a fogságban kapott valami kevés pénzt, amit fölkinált egy kapitánynak, ha magával viszi. Ez először elutasította őt, mert valószínűleg észrevette, hogy szökevényvel áll szemben, végül mégis úgy döntött, hogy magával viszi a fiatalembert. Gyaníthatóan azért változtatta meg elhatározását, mert meglátta, hogy Patrik bánni tud az agarakkal, márpedig a hajó rakományának jelentős részét azok tették ki. Az utazás célja Gallia volt. Ott még egy ideig Patriknak a hajó legénységét kellett szolgálnia. Közben megszerezte megbecsülésüket, amikor hitét férfiasan megvallotta. Végül aztán visszatérhetett Britanniába szüleihez.

Eleven hite most arra ösztönözte, hogy apjának és nagyapjának példáját kövesse és előkészüljön az egyházi pályára. Egy éjszaka álmában az írek hangját hallotta: „Kérünk, jöjj és élj közöttünk.” Józanul nem követte azonban vakon a hangot, hanem várt, amíg további jóváhagyást nem kapott hivatásához. Azután kérte fölvetelét az egyházi rendbe, így akarta követni a hívást, amelyet ő úgy értelmezett, hogy missziós munkát kell végeznie az írek között. Először visszautasították, mert egy régi barátja visszaélt bizalmával: kibeszélte egy gyermekkorában elkövetett bűnét, amely alól Patrik már régen föloldozást nyert. Mindez jellemző viszont Patrik igazmondására és lelkiismeretességére.

Az otthoni visszautasítás után Patrik úgy látszik Galliában folytatta tanulmányait. Előjáróinak Britanniába küldött jelentései kedvezőek voltak. Ezért rá esett a választás, amikor Celesztin pápa tervei szerint egy püspököt kellett Írországba küldeni, hogy az addig szórványosan kezdeményezett térítést elvégezze. Kiképzése alatt Patrik különösen a Szentírásban tett szert jártasságra. A Biblia ismerete később is különleges ismertetőjele lett az ír egyháznak.

Patrik írországi missziója páratlanul sikeres volt. Nemcsak a törzsfőket nyerte meg, hanem magát a népet is, amelyet a sziget legeldugottabb zugaiban is fölkeresett. Az írek részéről szokatlan készséggel találkozott. Ennek a ténynek köszönhető, hogy Írország kereszténnyé válása vértanúk nélkül ment végbe. Patrik föl fogása a maga feladatáról azon a tényen alapult, hogy a lelkében hallott isteni szó a gyakorlatban és az Egyház által – bizonyos egyháziak ellenállása ellenére is – meglepő igazolást és megerősítést nyert. Ebből a tényből eredt személyes felelősségtudata, amely alapjául szolgált – vezetői jogai gyakorlásához szükséges – tekintélyének. Természetesen ez nem maradt ellentmondás

nélkül, Patrik azonban nyugodt határozottsággal érvényre juttatta akaratát, amint ezt láthatjuk néhány ránk maradt leveléből. Bizonyára még fogsága idejéből emlékezett rá, hogy az élénk ír temperamentumnak szüksége van arra, hogy szilárd keretek közé szorítsák. A papok és a világiak életét világos rendelkezésekkel fékezte meg, és ezzel megvetette alapjait annak a szokatlanul kemény fegyelemnek, amellyel az ír egyház századokon át kitűnt, és amely képessé tette, hogy kiálljon egy rettenetes üldözést.

Amint saját életében kiegészítette egymást a mély, személyes meggyőződés és a közösség megkövetelte rend, Patriknak gondja volt rá, hogy az írek kereszténnyé válása ne maradjon külsőleges. Megkövetelte, hogy a megtérés legyen példaszerűen valódi és gyökérig ható. Azokra az ezrekre gondolva, akiket megkeresztelt, nyugodtan jelenthette ki: „Isten a tanúm, hogy közülük egyet sem tévesztettem meg, de nem is volna értelme Isten vagy az Egyház kedvéért félrevezetni valakit, hiszen akkor a hitjelölteket magam ellen ingerelném, magunkat (misszionáriusokat, papokat és keresztényeket) üldözésnek tenném ki és vétkemmel ártanék az Úr nevének.” Sikere nyilván annak a körülménynek tulajdonítható, hogy bár egykor az írek foglya volt, aki egy püspök teljes hatalmával tért vissza, sohasem viselkedett győzőként. Az íreknek mindig megvolt a finom érzékük az emberi őszinteségre és a természetes hála az iránt, aki a rosszat jóval viszonyozza nekik.

Patrik érezte feladatának nehézségeit. Írországot gyakorlatilag nem érte el a római civilizáció. A barátságatlan éghajlatot és a magasabb fejlettségű gazdasági alakulatok hiányát ismerte fogsága idejéből. Biztosan már akkor tapasztalta, milyen nehéz az íreknek egymás mellett élniök a törzsi villongások, az irigység és az időnként előtörő erkölcsi zabolátlanságok következtében. Másrészt Patrik a kereszténység számos tanítását – különösen a gyengék, a nők és az öregek megbecsülését, valamint a szellemiek értékelését – ráépítette az ír jellem bizonyos alapvonásaira.

Hogy Patrikot bízták meg Írország misszionálásának befejezésével, azt jórészt annak köszönhetette, hogy fogsága alatt megismerte az országot. Hatéves írországi tartózkodása után kétségtelenül kifogástalanul beszélt az ország kelta nyelvét. Írország lett az első ország az Alpoktól északra, amely saját egyházi nyelvet és irodalmat fejlesztett ki. Mindössze néhány alapfogalmat vettek át a latinból, amelyek hiányoztak az írből.

Az elismerés, amelyet munkája aratott, azért is figyelemre méltó, mert Patrik nem volt ír származású. Mind neki, mind az íreknek elismerés jár azért, hogy ennek ellenére el tudta végezni feladatát. A feléje megnyilvánuló ellenérzés időnkénti kitöréseit indulat nélkül vette tudomásul. Még amikor életére törtek, akkor sem fordult el gyűlölettel. Patriknak az a képe, amely saját írásaiból rajzolódik élénk, egyszerűbb azoknál a képeknél, amelyeket a későbbi hagyomány alakított ki róla, de világosabban viseli a történeti és személyes valóság jegyeit is. A halál színe előtt írt Confessiója a világirodalom nagy önéletrajzai közé tartozik.

Írországnak a korai középkorban az egész keresztény Nyugat-Európa életében játszott nagy szerepe ellenére Szent Patrik tisztelete Írországon kívül szinte alig terjedt el. Az Írország anyagi és szellemi javai között feszülő aránytalanság Patrik népszerűségének terjedésében is nyomot hagyott. És ez figyelemre méltó példája annak, hogy a hit győzelme nem mérhető a világ mértékeivel.

Ünnepéről az 5. század óta tudunk. A római naptárba 1631-ben vették föl, március 17-re.

Miután Patrik több éves írországi fogsága után hazaérkezett britanniai otthonába, egy éjjel megjelent neki álmában egy ember, akit ruhája alapján írnek ismert föl. Több levél volt nála, s közülük egyet átadott Patriknak. A levél felirata ez volt: „Az írek hangja.” Amikor el akarta olvasni a levelet, Írország partjai felől ezt a kiáltást hallotta: „Jöjj, szent ifjú, jöjj hozzánk, és légy ismét köztünk!” Erre fölébredt, és az álmodt annak jeléül fogta föl, hogy Isten a szomszédos ország megtérítésére választotta ki őt.

Később, amikor Patrik missziós útjait járta Írországon, egyszer egy forrás mellett töltötte az éjszakát. Reggel társaival együtt énekelve végezte a reggeli imát. Akkor odajött egy törzsfő két leánya fürödni. Elcsodálkozva azon, hogy fehér ruhás férfiakat látnak ott kezükben könyvekkel, megkérdezték, hogy a földről vagy az égből jöttek-e? Patrik Istenről kezdett nekik beszélni. A lányok érdeklődtek, hogy ez az

Isten hol van, a hegyekben vagy a völgyekben, a tengerben vagy a folyóban? Akkor Patrik Krisztusról és az evangélium üzenetéről beszélt nekik. A két nővér olyan készségesen fogadta, hogy kérték, keresztelje meg őket rögtön ott a forrásnál.

Egy alkalommal Patrik egy király előtt állt és Jézus szenvedéseiről beszélt neki. Közben a szent véletlenül a király lábára tette botját és úgy ránehezedett, hogy a bot hegye átjárta a király lábfejét. Mivel a törzsfő azt vélte, hogy szándékosan sebzí meg a misszionárius, mert csak akkor veheti föl a keresztény hitet, ha fájdalmakat szenved el Krisztusért, ezért csendben maradt türelmesen. Amikor Patrik észrevette, hogy mit tett, nagyon megijedt, és imádságával tüstént meggyógyította a királyt.

Sok hálás megtért akarta elhalmozni őt földi javaiból ajándékaival. Patrik azonban a haszonlesés legcsekélyebb látszatát is kerülni iparkodott, nehogy rossz hírbe keveredjék szent hivatala. A sok embertől, akiket megkeresztelt, a legkisebb ajándékot sem fogadta el. Ha valaki ajándékot hozott neki vagy az oltárra, inkább vállalta, hogy az adományozót megbántsa a visszautasítással, mintsem hogy bárkinek alkalmat adjon a megszólásra. Ő maga annál bőkezűbb volt bárkivel szemben, ha akadt ajándékoznivalója.

Különösnek hat a legenda, amely arról beszél, hogyan mutatta meg Patrik az embereknek a tisztítótűzet. Úgy foghatjuk föl, mint a kereszttség, a bűnbánat vagy a halál képét:

Egy bizonyos vidéken már hosszabb ideje prédikált a szent, és csak keveseket tudott megtéríteni. Akkor olyan jelet kért Istentől, amely az embereket hitre tudja indítani. Isten egy helyet mutatott neki, és felszólította, hogy botjával rajzoljon keresztet oda. És íme, a föld köralakban megnyílt, és egy mélységesen mély szakadék tárult föl. Egy hang megmagyarázta, hogy az a tisztítótűz bejárata, és aki önként leszáll oda, megszentelődik, meggyógyul, és bűneiért semmi más vezeklést nem kell elszenvednie. Nem mindenki fog azonnal visszajönni. Ezt Patrik megmondta a népnek, és igen sokan leszálltak a mélybe. Nagy részük már másnap reggel visszatért.

A Szent Patrik emlékezetére tartott Lough Derg-i kemény bűnbánati zarándoklathoz ma is hozzátartozik, hogy a jámbor zarándokok egész éjszakákat imádságban töltenek. Nem alhatnak, hanem egész éjjel szakadatlanul imádkoznak a bazilikában, akár közösségben, akár egyedül, és ha úrrá akarnak lenni a fáradtságon, körüljárják a bazilikát. Így aztán reggel mintegy az üdvösség jeleként üdvözlik a napot, amikor a tengeren túl fölkel. Csak a második éjszakán alhatnak egy keveset.

Istenünk, ki Szent Patrik püspököt arra rendelted, hogy az írek körében hirdesse dicsőségedet, érdemeiért és közbenjárására add meg kérünk, hogy akik kereszténynek vallhatjuk magunkat, hirdessük csodálatos tetteidet az emberek előtt!

Március 18.

JERUZSÁLEMI SZENT CIRILL

Március 18.

*Jeruzsálem, 313 körül +Jeruzsálem, 387.

A régi zsidó Jeruzsálem helyén a rómaiak új várost alapítottak: Aelia Capitolina volt a neve. A templom helyét a Capitolium foglalta el, amely három római istennek volt szentelve: Jupiternek, Junónak és Minervának. Maradványai ma is láthatók. Ott, ahol a keresztények Jézus keresztre feszítésének és eltemetésének helyét tudták, Vénusz temploma emelkedett. A keresztények azonban – nem törődve e változásokkal – továbbra is összegyűltek Aelia templomában, ott, ahol az Úr az utolsó vacsorát ünnepelte. Cézáreai Euszébiosz püspök Palesztina vértanúi című írásában leírja azokat a megpróbáltatásokat, melyeket e közösségnek, különösen a diocletianusi üldözések alatt, el kellett szenvednie.

A helyzet azonban 313-ban a milánói rendelet következtében megváltozott. Valószínűleg ebben az évben született Cirill Jeruzsálemben. Családja, neveltetése és tanulmányai felől csak keveset tudunk.

Csiszolt beszéd-művészetéből azonban arra következtethetünk, hogy kitűnő iskolai képzésben részesült.

Cirillt Jeruzsálemben pappá szentelték, s ékesszólásának hamarosan híre támadt. Egyszerű pap létére bőjti időben ő helyettesítette a püspököt a hitújoncok keresztelési előkészítésében. Katekézisei, amelyek szerencsés módon ránk maradtak, igazolják hírét. 350 táján, Maximosz püspök halála után a metropolita hozzájárulásával jeruzsálemi püspökké választották.

Nemsokára azonban viszálykodások kezdődtek Cirill és metropolitája, a cézárei Akakiosz között. Minden jel arra mutat, hogy a rang kérdése volt a tét. Ezt a niceai zsinat homályosan határozta meg, s úgy látszik, nem is akarta igazán eldönteni. Ha hihetünk Szozomenosz történetírónak, Cirill nem volt kellemes alárendelt. Püspöki székének apostoli eredetére hivatkozott, amikor kivonta magát Akakiosz tekintélye alól. Ez viszont azt vetette Cirill szemére, hogy az éhínség idején egyházi javakat adott el, hogy árából a híveket segítse. Láttak ugyanis a színházban egy színésznőt, akinek ruhája abból az anyagból készült, amelyet annak idején Konstantin császár ajándékozott Makariosznak, Cirill elődjének. De ez csak koholt vád volt, és végeredményben Cirill becsületét szolgálta.

A viszály valódi oka az volt, hogy Akakiosz egy követ fújt az ariánusokkal, az udvarnál jól állt a szénája, s e helyzetét arra használta föl, hogy összehozzon egy zsinatot, amely Cirillt le is tette. Cirill azonban nem olyan ember volt, aki szó nélkül elfogadta volna ezt. Tiltakozott az intézkedés ellen, amelyet jogtalanak tekintett és fellebbezett. Erre Akakiosz egy csapat katonával jelent meg, elűzte a püspököt a székéből, és katonai védelem alatt ariánus püspököt ültetett a helyébe (357). Cirillt száműzetésbe küldték.

Az elűzött jeruzsálemi püspök először Antiochiába menekült, aztán Tarzuszba. Püspöktársa, Silvanus, bár vonzódott az ariánusokhoz, barátságosan fogadta, sőt azt is megengedte, hogy gyakorolja püspöki tisztségét és prédikáljon. Beszédeit hamarosan megkedvelték Tarzuszban. Egy szeleukiai zsinat rehabilitálta Cirillt, de a nem sokkal utána, Akakiosz elnökletével tartott konstantinápolyi zsinat újból letettnek nyilvánította. Julianus császár uralkodásának kezdetén Cirill kihasználta a fordulatot arra, hogy Atanázhhoz hasonlóan visszatérjen püspöki városába. Szenvedései azonban ezzel még nem értek véget. Valens császársága alatt ismét elűzték, ami nyilván mutatja, hogy az arianizmus esküdt ellenségének számított. Csak 378-ban foglalhatta el véglegesen püspöki székét. A 381. évi konstantinápolyi zsinat, amelyen részt vett, minden formában elismerte jog szerint való püspöknek. Cirill a hitért vállalt üldöztetést derekasan kiállta.

Hazatérése után a püspöknek elsőként azokat a visszasságokat kellett fölszámolnia, amelyek a szakadások és pártoskodások következtében támadtak. Nisszai Szent Gergely szerföltöt sötét leírást ad ezen évek Jeruzsáleméről. „Nincs itt – írja 378-ban – egyetlen olyan gonosz bűn, amely nagy orcátlanul föl ne ütötte volna a fejét: perverziók, házasságtörés, rablás, bálványimádás, mérgezés, rágalmazás és gyilkosság, egyszóval a bűntettek minden fajtája elterjedt itt, és tartja magát nagy makacssággal.” A város ezenkívül két táborra szakadt az ariánusok és ellenfeleik között. Cirill maga is a harcok tüzeiben állt. Szemrehányásokkal illették a fél-ariánusokhoz fűződő kapcsolata miatt. Pedig a konstantinápolyi zsinat kifejezetten a „nagyon tiszteletreméltó és jámbor Cirill” személyéről megállapította, hogy „sokat harcolt az ariánusok ellen”. Kétségtelen tény, hogy Cirill mértéktartó és másokat mérsékletre vezető szellem volt, s hogy az ortodoxia szeretete sohasem feledtette vele a keresztény szeretet törvényét és az egységre törekvést.

Élete utolsó éveit arra fordította, hogy helyreállítsa a békét és gyógyítsa a harc fájdalmas esztendeinek sebeit. Állandó gondja volt az egység a hitben. „A tévedés – szerette mondani – sokarcú, de az igazságnak csak egy arca van.”

Cirill 387-ben halt meg. Püspökségének 38 évéből tizenhatot száműzetésben töltött. XIII. Leó 1893-ban egyháztanítónak nyilvánította.

Jeruzsálem püspöke erősen belefolyt az ariánusok elleni harcba. Inkább a külső körülmények, mint személyes vérmérséklete tették őt harciassá. Az Akakiosszal folyó küzdelem heves reakciókat váltott ki belőle, és a békeszerető embert keménnyé és olykor sértővé tette. Ez a keménység azonban

inkább abból a szándékból származik, hogy a hitet megvédje, mintsem a maga igazának kereséséből. Jelleme mégis inkább merevnek, mint simulékonynak, inkább nyersnek, mint gyöngédnek látszik. Ezek a tulajdonságok megmutatkoznak prédikációiban is.

Cirill leginkább mint katekéta vált ismertté huszonnégy katekézise révén, melyekben a hitigazságokról és a három beavató szentségről, a keresztségről, a bérmlásról és az Eucharisztiairól tanít. Utasításai értékes tájékoztatást adnak a kor jeruzsálemi liturgiájáról.

Erőtéljes, konkrét és mindig a Szentíráson alapuló oktatást adott. Katekézisének a belső kiegyensúlyozottság jellemzi. Nem esik korának oly gyakori túlzásaiba, amellyekkel a házasság vagy a test ellen támadtak. Nem gyalázza a testet, hanem a teremtés csodáját látja benne. Egész tanításából derül át sugárzik, költői szárnyalásba kezd, amikor a virágokról vagy a tavaszról beszél.

A jeruzsálemi püspök a Szentírásból táplálkozott, amelyet önkéntes magányának virrasztásai alatt alaposan végigelmélkedett, amint erre alkalomadtán maga is céloz. Emellett a bibliai idézetek teljes természetességgel és mintegy maguktól jönnek ajkára. „Mit kell hát tenni? Mik a töredelem gyümölcsei? Az, hogy akinek két köntöse van, adja az egyiket annak, akinek egy sincs.”

Sajnálatos, hogy semmi sem maradt ránk Cirillnek a Jeruzsálembé való végleges visszatérése után folytatott prédikációs munkásságából. Bizonyosan rajta hagyták nyomaikat az évek. Bőségesen volt alkalma, hogy megvallja azt a hitet, amelyet máskor hitjelölteknek fejtegetett, és amelyért üldözéseket szenvedett. Hite megszilárdult, szelleme hajlékonyabb lett. A tapasztalat megtanította rá, hogy az igazság szeretet nélkül félig vak.

Amint maga fogalmazta, Isten megtisztította „minden szennyezőtől”. Túlságosan sokat szenvedett ahhoz, hogy ne tudjon más szenvedővel együttérezni. A megpróbáltatás ugyanis elkeseríti a gyengét, de megacélozza az erőset. Jeruzsálembé, Jézus városába visszatérve megtanulta, hogy a föltámadás helye milyen közel esik a Kálvária hegyéhez.

Ünnepét Jeruzsálemben már az 5. században megülték, március 18-án. A római naptárba 1882-ben vették át.

A nagy püspököt és a 4. század kitűnő katekétáját saját szavai jellemzik a legjobban. Világos, közvetlen és erőteljes beszédstílusa volt, gyakran alkalmazott képeket és hasonlatokat.

„Ne várd meg, hogy megvakulj, mielőtt orvoshoz mégy.”

„Lelkedet ki kell kovácsolni. A hitelenség merevségét kalapáccsal kell verni, hogy a salak lehulljon, és megmaradjon, ami tiszta; hogy a rozsdá lepattozzon és csak a tiszta acél maradjon.”

„Befogadlak, bár nem jószándékkal jöttél. Nekem mégis az a jó reményem, hogy megmenekülsz. Talán nem tudtad, hová kerültél, és milyen háló fogott meg. Az Egyház hálójába estél. Engedd, hogy élve kifogjon, és ne menekülj. Jézus tart a hálóban, nem azért, hogy megöljön, hanem hogy megadja neked az életet, miután engedte, hogy meghalj. Az ő műve, hogy meghalj és újra föltámadj. Hallottad, hogyan mondta az Apostol: »Meghalva a bűnnek, de élve az igazságnak.« Halj meg tehát bűneidnek, és élj az igazságnak; mégpedig a mai naptól kezdve.”

Istenünk, ki Jeruzsálemi Szent Cirill püspököd által csodálatosan elvezetted Egyházadat az üdvösség misztériumának mélyebb megértésére, kérünk, add meg az ő közbenjárására, hogy egyre jobban megismerjük Fiadat, és így életünk mind gazdagabb legyen!

Március 19.

SZENT JÓZSEF

Március 19.

Józsefről hosszabban csak a két gyermekségtörténet beszél (Mt 1--2 és Lk 1--2; 3,23). Máshol csak futólag említik, mikor Jézusról a nép véleményét idézik az evangélisták: „Nem József fia ez?” (Jn 6,42; Lk 4,22; Jn 1,45) Az evangéliumok egyébként hallgatnak róla. Jézust így nevezték meg: „József fia Názáretből”, s ez megfelelt az általános zsidó szokásoknak. Názáretben tehát úgy ismerték Józsefet, mint Jézus atyját. Azon sem lehet csodálkozni, hogy János kétszer is megemlíti József nevét, hiszen Mária hosszabb ideig élt szülei házában (Szaloménál), s biztos, hogy Józsefről nemegyszer beszélgettek. Az általános elnevezés a nép körében mégis csak annyi volt Jézusról, hogy „a Názáreti Jézus”. József nem játszott szerepet Jézus nyilvános működésében, ebből arra következtethetünk, hogy még mielőtt Jézus tanítani kezdett volna, József már meghalt.

Nézzük csak, mit mondanak el a gyermekségtörténetek Józsefről. Názáretben lakott, de „Dávid házából és nemzetségéből származott” (Lk 2,4). Ez a kifejezés valószínűleg azt jelenti, hogy a dávidi család jelentősebb ágához tartozott. Jegyességre lépett a fiatal, dávidi származású Máriával, az akkori szokások szerint 18–24 éves kora között. Még mielőtt a házasságkötésük megtörtént volna, Máriát áldott állapotban találta. Megrendült, aztán egy álomban felszólítást kapott, hogy vegye csak feleségül Máriát, és vállalja a születendő gyermeket. Atyai szerepe abban nyilvánult meg, hogy a Jézus nevet ő adta a gyermeknek.

Mindkét gyermekségtörténet úgy mutatja be Józsefet, mint aki az apa helyén áll Jézus életében. Lukács többször nevezi őt Jézus atyjának: „Atyja és anyja elcsodálkozott”, „szülei”, „atyád és én” (2,33.41.48). Jogilag József Mária férje volt, de Jézushoz való kapcsolata nem ilyen egyszerű. Nem volt apa a biológiai értelemben, de Mária a nyilvánosság előtt nem tudott más apát megnevezni gyermeke számára, mint Józsefet, részben mert az apaság a biológiai származáson kívül az adopción keresztül is felölelte, részben, mert egyszerűen nem volt megfelelő kifejezés arra a kapcsolatra, ami József és Jézus között volt. Hogy az emberek egyszerűen József természetes fiának tartották Jézust, ezt sem Mária, sem József nem tudta megakadályozni. Mi azonban szeretnénk, ha lehet, a József és Jézus közötti kapcsolatról valami többet, pontosabban tudni.

Józsefet Jézus nevelőapjának nevezzük. Amit ez a kifejezés tartalomként hordoz, igaz, de túlságosan keveset mond ebben az esetben. Talán többet tudunk meg a gyermekségtörténetek családfáiból (Mt 1., Lk 3. f.). Ábrahámtól Dávidig megegyezik a két családfa, a továbbiakban azonban csak két név: Szalatiel és Zorobábel egyezik. A névjegyzék szerint még József közvetlen ősei is különböznek. Sajnos nem lehet a problémákat azzal megoldani, hogy Máté József családfáját, Lukács meg Máriáéét közli. Lukács is Józseffel fejezi be a családfáját, is nincs lehetőség arra, hogy Máriáéval kapcsoljuk, bármennyire biztos, hogy Mária családjában is megvolt a családfa. Valószínű, hogy Lukács József családfáját úgy adja vissza, ahogyan forrásaiban megtalálta. Ebben a változatban is fordultak elő adopciónak, ahogyan Szalatielnél és Zorobábelnél látjuk. Hasonlóképpen magyarázható, hogyan lehet Máténál Jákob, Lukácsnál Héli a közvetlen elődje Józsefnek. Valószínűleg Héli volt József vér szerinti apja; a gyermektelen Jákobnak, hogy családja továbbszármazhassék, fiává kellett fogadnia valakit, s ez éppen a dávidi családból származó József volt. Erről az örökségről azonban néhány dolgot el kell mondanunk.

A Máténál olvasható családfa, amelyben majdnem negyvenszer ismétlődik a nemzette", a mi fülünkben meglehetősen unalmasnak és monotonnak hat. Nem így azoknak, akik egy kicsit jobban ismerik a zsidó gondolkodást és jártasak a zsidó történelemben. Nekik föltűnik, hogy a „nemzette" nem ugyanazt jelenti mindenütt. Néhol közvetlen leszármazást, másutt közvetett származást jelöl generációk kihagyásával, ismét másutt adopción keresztül. Ezen utóbbi esetben azonban a dávidi családban törvényszerű volt, hogy a gyermeké fogadott szintén dávidi családból származzék, legalábbis, ha a királyság örökléséről volt szó. Hiszen isteni ígéretre alapuló trónjogosultsága volt ennek a családnak: „Így szól az Úr: Nem fogy el Dávid házából az utód, aki Izrael házában trónján üljön” (Jer 33,17). Ha nem volt test szerinti leszármazott, örökbe fogadtak egy fiút, aki az öröklésben semmiben sem különbözött a természetes gyermektől.

Ilyen örökbefogadásokat a Máté által leírt családfában föl lehet fedezni. Jekoniás királyt azzal büntette Isten, hogy saját fiát kizárták a trónöröklésből (Jer 22,30). „Jekoniás nemzette Szalatielt”,

tehát azt jelenti, hogy Jekoniás gyermekévé fogadta őt, hogy mégis legyen trónörökös. Szalatiel ismét „nemzette Zorobábelt”. A Biblia királynemzetség-tábláiból viszont tudjuk, hogy Zorobábel Jekoniás vér szerinti unokája volt, valamelyik fiának gyermeke és nem Szalatielé. Szalatiel ezzel az adopciónal újra visszaszármaztatta a trónöröklés jogát Jekoniás utódaira. Mindez bepillantást ad arra, mennyire komolyan vette a dávidi család a trónöröklést. Évszázadokon át őrizték, és Máté föl tudta dolgozni József családfájában.

Máté a családfa közepén (2,6–11) azoknak a nevéhez hozza, akik Dávid és Salamon után Izraelben örökölték a királyságot. A babiloni fogsággal Dávid háza elveszítette hatalmát, de tagjai jog szerint továbbra is a trón örökösének tekintették magukat. Máté a harmadik részben azok nevéhez sorolja föl, akikre a jog szerint szállt volna a trón. Ez a trónigény jelentette a dávidi örökség egyik oldalát. A családfa első részében (2,2–6) ellenben azok szerepelnek, akik Dávidot Ábráhámmal kötik össze. Ez adja a dávidi örökség másik oldalát.

E másik oldal nem az Izrael fölötti uralomra vonatkozik. Ábráhámtól származik Izrael, de neki nem volt királyi trónja. Az ő öröksége az az isteni ígélet volt, hogy rajta keresztül áldatik meg a föld minden nemzetsége, azaz megkapta a Megváltó ígéletét, még ha nagyon sokáig tartott is, amíg ezt világosan fölmérték. Máté a névjegyzék első harmadában azokat a személyeket sorolja föl, akik az Ábráhámnak tett ígéletet örökölték. Ez az ősbib és szentebb örökség később összekapcsolódott az Izrael fölötti tényleges, vagy legalább jog szerinti uralkodás örökségével. Az Ábráhámtól származó örökség alapján az örökség hordozói a Megváltó ősei lettek, a Dávidtól eredő örökség alapján pedig a trón várományosai. Az egész sor Jézusban fejeződik be, „akit Krisztusnak (Felkentnek, Messiásnak) neveztek”.

Jézus közvetlen elődje az örökségi sorban József. Politikailag jelentéktelen, és szegénysége miatt törzsének gazdagabb családjai között eléggé megvetett volt. És mégis Máté genealógiája szerint József lett korának összes dávidi leszármazottai között az, akinek az előző korok szent öröksége jutott. Nemcsak a dávidi trón jogos igénye, hanem az a kiváltság is, hogy ha nem is vér szerinti apja, de elődje és nevelője legyen a Messiás-Megváltónak. Ezen örökség továbbadásánál pedig teljesen mindegy volt, hogy valaki vér szerinti apja-e a gyermeknek, vagy csak adopciónal nevezik apjának.

Igazában József sem egyik, sem másik nem volt. Kapcsolata Jézussal annyira egyedülálló, hogy Máté fontosnak látta, hogy erről a kapcsolatról többet is mondjon. Ezért vezeti tovább Jézus családfáját: „Jézus születése pedig így történt” (1,18). József nem édesapja Jézusnak, hiszen Jézus emberségét Isten csodával szólította létbe. De József nem is fogadta gyermekévé Jézust. Újra csak Isten az, aki József fiává tette Jézust, amikor Mária méhében fogant, abban a Máriában, akire egyedül Józsefnek volt joga az eljegyzés címén. Az angyal álomban világosította föl arról, hogy Jézus apja lesz, és neki kell majd nevet adnia Mária fiának. József helyzetét Jézussal szemben Isten határozta meg. S bár helyzete hasonló volt az adoptív apához, mégis több volt ennél. Az adopciónal régen is, most is az örökbe fogadó akaratától függ, és nem vérségi, hanem jogi apa--fiú, vagy apa-- gyermek viszonyt hoz létre. József és Jézus kapcsolata viszont egyedül Istentől származott. A hasonlóság annyiban áll fenn, hogy egy dávidi trónvárományos csak dávidi ivadékot adoptálhatott: József Dávid utóda volt, és Jézus a szintén dávidi családból való Mária fia. De hogy Jézus az ábrahái és dávidi örökség birtokosa legyen, ezt nem kaphatta Máriától; Mária nem adhatta azt, ami nem volt. Tőle Jézus csak a vér szerinti dávidi származást kaphatta, a szent örökséget Józseftől kellett kapnia. Ez az örökségátadás automatikus volt: mikor József meghalt, Jézusra szállt át az ábrahái és dávidi örökség.

Ebből az következik, hogy József Jézus számára sokkal több volt, mint egyszerű nevelőapa. A szó szoros értelmében nagy üdvtörténeti szerep jutott neki. Az ő közvetítésével lépett kapcsolatba üdvtörténetileg Jézus az Ószövetséggel, mivel ennek az ószövetségi üdvrendnek a lényege az ábrahái örökség volt.

Jézus átvette Józseftől ezt az örökséget, amennyiben ő lett az ószövetségi üdvrend beteljesedése. Máté genealógiájából ez a gondolat is kitűnik, de számunkra idegen módon. Ennek kifejezésére Máté

szimbolikus számokat használ. A családfa felsorolását a következő megállapítással zárja: „Ábrahámától Dávidig 14 nemzedék, Dávidtól a babiloni fogságig 14 nemzedék, s a babiloni fogságtól Jézusig 14 nemzedék” (1,17). A 14-es szám önmagában nem volt szimbolikus jelentésű, de mint a 7-es, a szent szám megduplázása, ($14 = 2 \times 7$) a számmisztikában hangsúlyt, aláhúzást jelent. Máté ezért alkalmazza a 14-es számot. Szent számok voltak a 3-as és a 7-es, nem mint számok, hanem mint szimbólumok jelentették a Szentet, a Tökéleteset, az Istenit. Nem járunk messze az igazságtól, ha a háromszor megismételt 14-es számban az abszolút tökéletesre, az Istentől szándékolt Teljességre gondolunk. Jézus az Ószövetség üdvtörténetének abszolút zárópontját, beteljesedését jelenti. Más beteljesedés nem lesz, más Messiás-Megváltót nem várhatunk.

Máté a 14-es szám alkalmazásával még egy másik módon is utal erre a beteljesedésre. A zsidóknál sokáig csak a mássalhangzókat írták le, a magánhangzókat nem, s nem voltak külön számjegyeik, hanem a mássalhangzóknak számértéke is volt. A Dávid szó mássalhangzóinak számértéke: d = 4, v = 6, d = 4, tehát $4 + 6 + 4 = 14$. A nevek számértékére érzékeny Máté bizonyára nem kerülte el ezt a lehetőséget, hogy a 14-es számmal így is kihangsúlyozza az Ószövetség zárópontjának, Jézusnak dávidi eredetét.

Ezzel még egy gondolatot kimondtunk. Jézus mint a nemzetségtábla záró tagja többé nem egyszerűen egy láncszem a sok közül egy genealógiában, aki továbbadja az Ábrahámától és Dávidtól származó örökséget, hanem Ő maga az örökség. Jézus, aki a kezdet és a vég, már nem abban az értelemben lesz „leszármazottak őse”, mint a genealógia tagjai voltak, hiszen Ő maga a megígért és várt Megváltó, aki személyesen hozza a világnak a megígért üdvösséget. Igaz, hogy Ő Dávid trónjának utolsó örököse, de messze fölötte áll minden politikai játéknak. Vallási-szellemi és egészen természetfölötti módon lesz az egész teremtés királyává, és „uralmának nem lesz vége!” Benne beteljesedett az Ábrahámnak tett ígéret: benne nyert áldást a föld minden népe.

A nyugati Egyház legtöbb naptárának tanúsága szerint a 10. század óta március 19-én ünnepelték Szent Józsefet. Róma is ezt a napot vette át, és először 1479-ben, majd 1621-ben vették föl az általános naptárba.

(József életének apokrif emlékeit lásd január 1-én, Mária Istenanyaságának ünnepén a Jakab ősevangéliumban!)

Mindenható Istenünk, ki hűséges szolgád, Szent József gondjaira bíztad a gyermek Jézust, és oltalma alá helyezted a Megváltás művét, kérünk, add meg Egyházadnak, hogy hűségesen őrizze misztériumaidat és szüntelen munkálkodjék a világ üdvösségéért!

Március 20.

BRAGAI SZENT MÁRTON érsek

Március 20.

*Pannónia, 515 körül. +Braga, 580.

Nyugtalanul mozgékony, sokoldalú, mégis belső célratöréssel telített: ilyen Szent Márton élete, és a kora is, a 6. század. A népvándorlás nagy viharai elmúltak, a régi római birodalom európai és észak-afrikai vidéke hozzászokott új, germán uraihoz. Az új birodalom belseje azonban még forrongott, s a keletrómai császár, Justinianus utolsó kísérletébe fogott, hogy helyreállítsa a régi római birodalmat.

Justinianus uralomra lépésekor Márton kb. tizenkét éves volt. 515 körül született Pannóniában; szülői háza, gyermeksége és ifjúsága nem ismeretes számunkra. Arról a szerzetesközösségről sem tudunk semmit, amelyhez Márton a hazájában csatlakozott. Azoknak a kolostoroknak az egyike lehetett, amelyek – a hasonlóképpen Pannóniából származott – Tours-i Szent Márton (lásd: A szentek élete, 650. o.) ideje óta a gall- római térségben az askézis és a jámbor tanulás központjává lettek.

Bizonyára azzal a céllal, hogy megismerje a szerzetesség szellemi hazáját, Márton zarándokútra indult

Keletre. Felkereste Palesztina szent helyeit, és éveket töltött Kelet kolostoraiban. Nemcsak a régi szerzetesek aszketikus tanításait ismerte meg, hanem belemélyedt a görög nyelv és a szent iratok tanulmányozásába is.

Az 550. év körül ismét útra kelt, de nem a hazájába ment, hanem Hispánia északnyugati vidékére, Galíciába, ahol mintegy száz évvel azelőtt telepedtek meg a germán szvévek. Az eredetileg katolikus szvévek 466 körül Remismund királyuk alatt az ariánus hitvallásra tértek, amelyhez a legtöbb germán törzs csatlakozott.

Márton azzal kezdte tevékenységét a szvévek földjén, hogy kolostort alapított Dumiumban, Braga királyi város közelében. Csakhamar a fiatal közösség apátja lett. Azon fáradozott, hogy szerzeteseit bevezesse az általa olyan nagyra becsült nyugati szerzetesség szellemébe. Pascasius testvérrel együtt görögből latinra fordította az „egyiptomi atyák” összegyűjtött mondásait és tanításait. Előtérben állnak benne az isten- és felebaráti szeretet elemi követelményei, amelyekhez igazi alázatosság és Jézus Krisztus segítő kegyelmébe vetett bizalom járul. Ebben a szellemben találkozik Márton műve a nagy nyugati rendalapítóéval, Szent Benedekével (lásd: A szentek élete, 339. o.), akinek a kolostori egy emberöltővel korábban kezdtek hozzá Közép- Európa átalakításához. 556-ban Dumium apátsága püspökség lett, Márton pedig első püspöke, majd néhány évvel később Braga érseke. Időközben bekövetkezett a döntő fordulat, s bizonyára nem az idegen szerzetes befolyása nélkül: Miro király katolikus lett, és vele együtt a kor szokása szerint a népe is. Most sor került arra, hogy a külső eseményeket belső átalakulás kövesse. Már 561-ben megtartották az első zsinatot Bragában, 572-ben a másodikat. A zsinatok fő feladata az volt, hogy egységesítsék a hithirdetés és az egyházi fegyelem érdekében végzett munkát. Mártont tekinthetjük a zsinati határozatok szerzőjének. Püspöktársai nemsokára hozzá fordultak, hogy gyakorlati segítséget kapjanak a határozatok végrehajtásához. Mártonnak egész sor ezzel kapcsolatos írása maradt ránk. Bámulatós, mennyire értett ahhoz, hogy beleilleszkedjék címzettjei tematikájába és stílusába. Ilyen az Életszabály, amelyet Miro király személyes kérésére írt. Nyelve annyira közel áll a klasszikus latinhoz, hogy a művet évszázadokon át Seneca írásának tartották. Ehhez járult persze az a téma is, amely, mint Márton különösen hangsúlyozza, nem „meredek és tökéletes dolgokra” vonatkozik, „hanem olyanokra, amelyeket, mivel megfelelnek a természetes értelemnek, a világiak is teljesíthetnek”.

Egy prédikációjában éles szavakkal ítéli el a babonás bálványimádást, egyben pedig vigasztalón állítja a tévedésbe esett hívők szeme elé a Krisztus szolgálatára való meghívás nagyszerűségét, és Isten megbocsátó irgalmasságát.

Fennmaradt levélváltása Szent Venantius Fortunatus (535 körül–600 után) költővel, akit Márton túlárado szavakkal magasztal. A szent költői kísérleteinek tanúsága a sírfelirata, melyben védőszentjéhez és mintaképéhez, Tours-i Szent Mártonhoz fordul, és azt akarja, hogy az ő bragai templomában temessék el.

Márton, miután mindenkinek mindene lett, 580-ban halt meg. Ünnepe az északspanyol püspökségben március 20-án ülik meg.

SZENT CUTHBERT püspök

Március 20.

*634 körül. +Belső-Farne, 687. március 20.

634 körül született Angliában. Mivel édesanyja korán meghalt, mostohaanyja nevelte. 651-ben egy éjszaka, amikor ura juhait legeltette a Leader folyónál levő dombokon, az égen nagy fényességet látott, és angyalokat, akik az égbe szálltak, és egy szent lelket vittek magukkal. Reggel arról értesült, hogy Lindisfarne-i Szent Aidan (lásd: 466. o.) püspök az éjjel meghalt. Amint Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) közli Cuthbert életrajzában, már régóta melengette azt a kívánságot, hogy szerzetes legyen, s egy napon el is indult a Melrose kolostorba. Itt Szent Boisil prior oktatta, aki fiatal korában Aidan tanítványa volt Lindisfarne iskolájában.

Néhány évvel később a deirai Alchfrith király Northumbria déli részén, Riponban földet ajándékozott Szent Eatának, Melrose akkori apátjának, hogy ott új kolostort alapítson. Eata magához vette Cuthbertet és rábízta a vendégek fogadását. Két-három évvel később Alchfrith király, akit erősen befolyásolt a röviddel azelőtt Rómából visszatért ifjú Yorki Szent Wilfrid (634–709/10), elűzte a kolostorból Eatát és szerzeteseit, és a kolostort Wilfridnek adta át.

Cuthbert Eatával együtt visszatért Melrose-ba, és Boisil halála után ő lett a prior. Amikor 664-ben, a whitbyi zsinat után Northumbria egyháza véglegesen átvette a római papság szokásait, és hagyományait, Eata lett Lindisfarne-i Szent Kálmán (lásd: 103. o.) utódként Lindisfarne apátja, Cuthbertet pedig maga mellé vette mint priort.

Tizenkét éven át irányította Cuthbert Lindisfarne kolostorát. Aidan és a kelta szerzetesek hagyományain nevelkedett, és élete szigorúan aszketikus volt. Gyakran az egész éjszakát imádságban töltötte, nemegyszer egy folyó vagy a tenger jeges vizében állt. Nagyon irtózott minden feszültségtől, és állandóan arra intette szerzeteseit, hogy hűségesen kövessék a szentatya rendelkezéseit és az egyetemes Egyház hagyományait.

Lindisfarne szerzetesei korábban Szent Kolumba (lásd: 306. o.) regulája szerint éltek, de úgy látszik, hogy ebben az időben vezették be Észak-Angliában – valószínűleg Wilfrid hatására – Szent Benedek reguláját. Cuthbert mindennap összegyűjtötte szerzeteseit a kolostorban, hogy meghallgassanak egy fejezetet a regulából. Úgy tűnik, hogy az új regula véleménykülönbségeket idézett elő, Cuthbert azonban a reform és a szigorú fegyelem képviselője volt. Amint Béda közli, türelmével és barátságosságával megnyerte azokat a szerzeteseket is, akik korábban szemben álltak vele. Mint korának minden szerzetese, Cuthbert is hithirdető és pap volt. Melrose-ból kiindulva közreműködött a környező országok megtérítésében. Az ő idejében a Szigetországban még nem voltak plébániák, templom is csak kevés. Hetekig vagy akár hónapokig is kellett gyalogolnia Cuthbertnek egy vagy két kísérőjével a vad vidéken át, miközben prédikált és kiszolgáltatta a szentségeket. Béda arról értesít, hogy ebben az időben a nép örömmel sereglett össze Isten igéjének hallgatására, ha megjelent körükben egy pap.

Cuthbert a csodatétel adományában is részesült. Így tudunk arról, hogy a betegeket megkente szent olajjal, közülük sokan meggyógyultak. Még nagyobb volt hatalma a bűnösökön. Önként jöttek, hogy megvallják bűneiket olyan időben, amikor a gyónás a kolostorokon kívül még nem terjedt el általánosan. Vele is úgy történt, mint Aidannal: személyes szentsége, szigorú, aszketikus élete, a szegények, betegek és bűnösök iránti irgalma és együttérzése megnyerte a népet a hit számára. Cuthbert életében az imádság és a szemlélődés csodálatos módon kapcsolódott össze az Evangélium hirdetésének tevékeny életével.

Lindisfarne-i priorságának első éveiben Anglia népei között folytatta lelkipásztori munkáját, miközben zarándokok és vezeklők érkeztek hozzá, akiket vonzott szentségének és csodatetteinek híre. Amint a kelta szerzetesek közül jó néhányan, Cuthbert is ellenállhatatlan hívást érzett a remete még tökéletesebb élete iránt, és miután tizenkét évig volt a kolostor priorja, lemondott e tiszteről, és visszavonult egy Lindisfarne közelében levő kis szigetre, utána pedig a Farne-val szomszédos szigetek közül a legnagyobbra, Belső-Farne-ra. Ez a lakatlan sziklasziget ki volt téve a tenger és a hullámok ostromának, sem fa, sem fű nem nőtt rajta. Itt Cuthbert imádkozóhelyet és cellát épített magának, amelyeket magas fallal vett körül; kutat is ásott. Később sikerült árpát ültetnie, amiből megsüthette kenyerét. Nyolc évet töltött el ezen a szigeten remeteként; csak alkalmasszerűen vittek neki táplálékot a testvérek Lindisfarne-ból, de egyre több zarándok kereste fel, nem csupán Northumbriából, hanem egész Britanniából, akiket szentségének híre és a bűnösök iránti közismert irgalma vonzott hozzá.

Ezekben az években Northumbria egyházát heves küzdelem nyugtalanította, amely Wilfrid yorki püspök és Ecgfrith király közt tört ki. Amikor végül is Wilfridet kiűzték az országból, Canterbury Szent Teodor (602–690) érsek felosztotta az egyházmegyét: Eata, Cuthbert apátja Lindisfarne, Tunberht pedig Hexham püspöke lett. 684-ben Tunberhtet ismeretlen okokból letette egy zsinat, amelyen a király nem, hanem csupán az érsek volt jelen. Cuthbertet nevezték ki Hexham püspökének. Teljesen

akarata ellenére hagyta el remeteszigetét, és csak akkor adta meg magát, amikor a király személyesen látogatta meg. Eata, aki ismerte Cuthbert ragaszkodását Lindisfarne-hoz, megkönnyítette beleegyezését, amennyiben elcserélte vele püspöki székét.

Így hát Cuthbertet 685 húsvétján felszentelték Lindisfarne püspökévé és a kolostor apátjává. Úgy látszik, hogy felszentelése után nemsokára vizitációs körútra indult egyházmegyéjében. Május 20-án, amikor Ecgfrith király seregét Nechtansmere mellett megsemmisítették a piktek, megkezdődött Northumbria politikai hanyatlása. Cuthbert ekkor Carlisle- ben volt. Végül eljutott Whitbybe is, s ott egy Osingadun nevű helyen felszentelt egy templomot. Püspöki életéről egyébként csak keveset tudunk. Béda tudósít arról, hogy amikor valamelyik faluba ment, az emberek sátrat állítottak fel számára – nagyon kevés templom volt még akkoriban –, saját maguknak pedig kunyhót eskábáltak gallyakból; itt prédikált, keresztelt, meghallgatta a gyónásokat, bérmált és rátette kezét a betegekre. Gyakran hetekig járt vizitációs és lelkipásztori útjain. Püspöki élete nagyon rövid volt. Amikor nem sokkal 686 karácsonya után érezte, hogy közeledik halála, utoljára még visszatért Farne-ba.

Utolsó napjainak történetét herefrithi Szent Béda mondja el, aki később Cuthbert utóda lett mint lindisfarne-i apát, és aki két szerzetestársával a püspök mellett volt utolsó betegségében. Cuthbert teljes elkülönülésben folytatta remeteéletét a halálát megelőző egy- két hétig. Amikor súlyosan megbetegedett, akkor akarta legkevésbé igénybe venni testvérei szolgálatát.

687. március 20-án halt meg éppen akkor, amikor a szerzetesek Lindisfarneban, a kolostortemplom kórusában a 60. zsoltár szavait imádkozták: „Eltaszítottál minket, Istenem, áttörted sorainkat...”. Béda Venerabilisnál, aki csaknem fél évszázaddal később összeállította a szent életrajzát, és már látta a northumbriai egyház aranykora végének elérkeztét, ezek a szavak valóban profétai jelentést nyertek.

Cuthbertet egy kőszarkofágban a lindisfarne-i templom oltára mellett temették el. Csakhamar szentként kezdték tisztelni: zarándokok áramlottak mindenfelől sírjához, amelynél a hagyomány szerint sok csoda történt. 698-ban felnyitották sírját, és a jelenlevők nagy ámulatára a teste még ép volt. A vikingek ismételt támadásai és viszontagságos vándorlás után a lindisfarne-i szerzetesek 883-ban új otthont találtak Chester le Streetben. Itt templomot építettek, és a zarándokok ismét áramlani kezdtek; föld- és pénzadományokkal, drága ékszerekkel tisztelték meg Cuthbert sírját.

999 óta Durham dómjában nyugszanak Cuthbert földi maradványai.

Március 21.

FLÜEI SZENT MIKLÓS remete

Március 21.

Svájcban: szeptember 25. *Flüe, Sachseln mellett, 1417. +Ranft, 1487. március 21.

Klaus, amint Flüei Szent Miklóst nevezték, egy tehetősebb parasztcsalád első gyermeke volt. Már gyermekkorában megmutatkoztak annak jelei, hogy különleges módon kiválasztotta Isten; rendkívüli módon szerette a magányos imádságot és a böjtöt. 16 éves korában egy látomásban megjelent előtte a ranfti torony, s ez vágyat ébresztett benne a remeteélet iránt, de amikor abban az időben az országban katonákat soroztak, Klaus bevonult a hadseregbe. Részt vett a Zürich elleni háborúban (1440–1444), majd a thurgauai hadjáratban (1460) is. Egy barátja megjegyezte róla: „Az ellenségben kevés kárt tett, inkább mindig félrevonult és imádkozott, s az ellenséget, amennyire csak tudta, kímélte.” A thurgauai hadjárat idején megakadályozta a Diessenhofen közelében lévő St. Katharinental domonkos apácakolostorának elpusztítását.

Valószínűleg a zürichi háború után kötött házasságot az Oberwilenből való Wyss Dorottyával. A remeteélet vágya háttérbe szorult, de lappangva tovább élt benne, és belső konfliktushoz vezetett, amely jó húsz évvel később azután felszínre került. Tíz gyermek jött a világra ebből a bizonyára boldog házasságból. – Az obwaldeni levéltár hiányos adatai nem tájékoztatnak kellőképpen Klaus

közéleti tevékenységéről, de saját vallomása szerint nagy tekintélye volt mint bírónak és tanácsosnak, és sokat kellett foglalkoznia közügyekkel. Mindeme tevékenységei során sohasem vádolhatta magát jogtalansággal vagy méltatlan eljárás móddal. Nyilvánvaló ügyességére és képességeire nem volt tekintettel, elmenekült minden megtiszteltetés elől, és mindent megtett, hogy elkerülje főbíróvá választását.

Bár Klaus jó családapája volt, és mindenütt nagyra becsülték, mert különleges vezetői bölcsességgel és jó képességekkel rendelkezett, nem volt teljesen boldog; nyugtalanná vált. 1463 körül az élet feleségével, akit pedig szeretett, nyűg, gyermekserege pedig terhes lett számára. Pap barátjának és bizalmasának, Grundi Henriknek a tanácsára átmeneti nyugalmat és megbékélést talált, amennyiben idejének jelentős részét arra szentelte, hogy elmélyedjen Krisztus szenvedésében. Mindig megzavarták azonban olyan események, amelyekben nem tudott segíteni, s ezek akadályt jelentettek lelki békéje számára, ezért teljesen visszavonult a közéleti tevékenységtől. A remeteélet utáni vágya egyre erősebben tört fel benne. Végül beszélt róla Dorottyának, aki mélyen megilletődött, de először ellenszegült tervének. 1467 júniusában megszületett tizedik gyermekük, Miklós, akit papnak szántak. Ez év októberében Klaus elhagyta otthonát, de ehhez a lépéséhez kiharcolta felesége elengedhetetlen beleegyezését.

Toronylátomásában nyilvánvalóan remetesége helyeként jelent meg Ranft. Mivel azonban félt szomszédai ellenkezésétől, elhatározta, hogy vándor zárandok lesz, és hátat fordított szülőföldjének. Alig jutott túl a svájci határon, egy természetfölötti sugallat arra készítette, hogy térjen vissza. De még nem győzte le azt a félelmét, hogy mit gondolnak majd a szomszédai, ezért ahelyett, hogy Ranftba ment volna, amely olyan közel esett otthonához, a Melch-völgybe ment. Ott azonban már egy hét múlva felfedezték, és csakhamar jöttek a kíváncsi szomszédok is, hogy megbámulják. Klaus végül mégis legyőzte önmagát. Egyet-mást feláldozott már, amikor otthonát, szeretett feleségét, gyermekeit és családi vagyonát elhagyta. Most elérkezett az ideje, hogy teljessé tegye ezt az áldozatot: önmagát kell feláldoznia, és nem szabad tovább zavartatnia magát amiatt, hogy mások mit gondolnak róla. Isten meghallgatta imádságát: „Uram és Istenem, végy el engem magamtól, és add, hogy a Tied lehessenek!” Semmi sem állt már útjában annak, hogy véglegesen Ranftba vonuljon.

Eddig négy napon böjtölt hetente; Ranftban, ahol életéből több mint 19 évet töltött, teljesen tartózkodott mindenféle tápláléktól. Az egyedüli, amit magához vett, az Eucharisztia volt. Először gyanakvás vette körül és szóbeszéd járta a böjttéről: a szomszédságból való emberek egy egész hónapon át figyelték; végül azonban meggyőződtek igaz voltáról, s remetelakot és kápolnát építettek számára. Ezt a meggyőződést osztotta Thomas Weldner konstanzi segédpüspök is, aki 1469 áprilisában felszentelte a kápolnát és megvizsgálta Klaust.

Imádságos és vezeklő életmódja – talán az engelbergi kolostor misztikus körének befolyása alatt állt, s így az utolsó késő középkori misztikusok egyikét kell benne látnunk – egyáltalán nem tette Klaus testvér megközelíthetlenné. Minden rendű és rangú férfiak és nők mentek hozzá problémáikkal és kérdéseikkel; a szükségét szenvedőkkel barátságos és együttérző volt, de gögös és fennhéjázó látogatóival szemben – még ha prelátusokról volt is szó – nagyon elutasító tudott lenni. Úgy látszik, hogy Dorottyával, aki időről időre meglátogatta, mélységes egyetértésre jutottak.

Klaus testvér befolyása a politikai események menetére Svájc történetének egy kritikus pillanatában rendkívüli jelentőségűvé vált. 1481-ben a kantonok elkeseredett ellenségeskedésbe keveredtek egymással, és úgy tűnt, hogy elkerülhetetlen a polgárháború. Klaus testvér fáradozásai révén az év decemberében tartományi gyűlésre került sor Stansban. Amikor a gyűlés résztvevői nem tudtak egyezsége jutni és vitájukat fegyverekkel akarták megoldani, Klaus testvér tanácsa, amelyet Grundi Henrik által terjesztett a küldöttek elé, helyreállította a békét. Mivel teljesen önzetlen és teljesen Isten embere volt, megérezte mindenki, hogy a nehéz és bonyolult politikai kérdésekben tökéletesen megbízhat benne; a Habsburgok és Milánó hercege éppúgy, mint a svájciak. Amióta elhagyta otthonát, mindenfelé „a testvér”-ként ismerték és még ma is szívesen nevezik „Klaus testvér”-nek, aki világitó példa a meghasonlott és megtépázott világ előtt.

Tiszteletét 1649-ben hagyták jóvá.1947. május 15-én szentté avatták. Svájc egyik patrónusa.

Március 23.

MONGROVEJÓI SZENT TURIBIUSZ

Március 23.

*Villaquejida (Spanyolország), 1538. november 18. +Peru, 1606. március 26.

Turibiusz, Peru apostola, abban a korban élt, amikor az új földrajzi felfedezéseket követő sok erőszakos hódítás után a spanyol király kijelentette, hogy világbirodalmában sohasem nyugszik le a nap. Turibiusz papi küldetésének feladata az volt, hogy bizonyítsa: az Egyház céljai, amikor misszionál, mások, mint a világi hódítóké.

A trienti zsinat (1545–1563) rövid idő alatt újraszervezte az egész Egyházat és átfogó reformmozgalmat indított meg az európai egyházmegyékben. Ennek a megújulási folyamatnak fő mozgatója Borromei Szent Károly, a fáradhatatlanul munkálkodó milánói érsek volt. A néhány évtizeddel korábban felfedezett, de már nagymértékben evangelizált Amerikát csak jóval később érték el ezek a megújulási törekvések.

Dél-Amerika politikai és egyházi központja a 16. században egyre inkább Lima városa lett. 1546-tól a limai érsek volt felelős minden hívőért Panama és a Rio de la Plata között. Neki volt alárendelve Cuzco, Cartagena, Quito, Popayan, Asunción, Caracas, Bogota, Santiago, Concepción, Córdoba, Trujillo és Atequipa egyházmegyéje, e hatalmas terület északtól délig több mint 5000 kilométert tesz ki és 6 millió négyzetkilométert foglal magába.

Peru misszionálását a dominikánusok indították el, de nem sokkal később nagyszámú franciskánus jött az országba. 1555-ben követték őket a jezsuiták, akik új, erős lendületet adtak a missziós munkának. A világi papság elsősorban a székesegyházi káptalanokban és az indián falvak plébánosainak kerületeiben tömörült.

Azokat az indiánokat, akik nem tudtak kimenekülni a spanyol uralom alól, rövid időn belül úgynevezett „encomiendákba” zárták össze: minden spanyol részére meghatározott számú indián volt köteles dolgozni. Elvileg szabadok voltak és némi bért is kaptak, gyakorlatilag azonban szinte rabszolgaságban éltek. A többi indián a keleti hegyekbe menekült. Hamarosan föl lehetett ismerni egy választóvonalat a spanyol veretű kereszténység és az indiánok között, akik szenvedélyesen ellenszegültek a megtérésnek, mivel látták, hogy a misszionáriusok a hódítók kíséretében érkeztek.

II. Fülöp spanyol király elégedetlen volt a perui helyzettel. Ezért megbízta a granadai inkvizíciós tanács elnökét, egy ifjú licenciátust, hogy legyen Lima érseke és javítsa a dolgokon. Az ifjú, aki fiatal kora ellenére alkalmasnak tűnt a nagy feladatra, Mongrovejói Turibiusz volt.

Turibiusz Spanyolország egyik kis falujában született. Először Valladolidban, majd Salamancában és Oviedóban tanult, 1573-ban jogi licenciátust szerzett. Mindössze két évi hivatásbeli tapasztalattal nevezték ki a granadai inkvizíciós tanács elnökévé, mely intézményt a keresztény hit tisztaságának védelmezéséért alapították. Mint világi ember, nagy komolysággal és körültekintéssel látta el hivatalát. Dicsérték jámborságát, aszkézisét, igazságérzetét és a szegények iránti szeretetét.

Mivel Turibiusz világi férfi volt és alig ismerte az amerikai egyház problémáit, elhárította II. Fülöp ajánlatát. A király azonban nem engedett és 1579. március 21-én átadta neki a kinevező okiratot. Így hát Turibiusz Sevillába utazott, mert az volt az amerikai ügyekben illetékes hely, és ott nagy igyekezettel tanulmányozta az Atlanti-óceánon túli óriási terület problémáit. Nem sokkal később megkapta a teljes hatalmat nehéz limai hivatalához. Miután Sevillában püspökké szentelték, 1580-ban egy Peruba induló hajóra szállt.

Turibiusz azon volt, hogy az amerikai egyházat alapjaitól kezdve megújítsa. Az új érsek mindig ökumenikus módon gondolkodott és cselekedett, böjtölt, és nem riadt vissza semmilyen áldozattól

sem, körültekintően és kitartóan végezte feladatát. 1594-ben azt írta Spanyolországba, hogy 15.000 kilométert járt be, és közben több mint 60.000 hívót bérmált meg. E szent legszembetűnőbb vonása a segítségre szoruló és jogfosztott indiánok iránti szeretete és a perui egyházért való aggódása volt. Ez arra kényszerítette, hogy eljárjon a szerzetesekkel szemben, akik féltékenyen vigyáztak előjogaikra, de a fegyelmezetlen világi papságot is kordába kellett szorítania. A spanyol telepeseknek, akik megengedettek tartották a rablást, az erőszakoskodást, a jogtalanságot, a házasságtörést és az elnyomás minden elképzelhető formáját, világos szavakkal föltárta cselekedeteik gyalázatosságát.

A püspök 42 éves volt, amikor egyházmegyéjét átvette. Rögtön kezdetben föl kellett ismernie gyöngé kezű elődje mulasztásait. A károk helyrehozásáért hosszú és fárasztó vizitációs utakra vállalkozott, hogy a helyszínen tanulmányozza és rendezze a viszonyokat. Püspöksége 25 éve

alatt négyszer utazta végig az országot. Minden útja több évig tartott, az utolsóról pedig már nem tért vissza: meghalt egy kicsiny, szegényes templomban az indiánok között, akiket mindig szeretett. Tanulságos a Libro de la visitas (Vizitációk könyve) c. írása, az utazásai alatt vezetett naplója. Statisztikai alapján messzire tekintő tervezőt ismerhetünk meg, és még a legkurtább följegyzései is a gyermekeit megértő atya izzó szeretetéről tanúskodnak.

1582 és 1604 között Turibiusz összesen 12 egyházmegyei zsinatot hívott össze. Ezek a gyűlések egyrészt alkalmat adtak neki egyházmegyéje reformálására, másrészt a papok kicserélhették egymás között munkájuk tapasztalatait, és Turibiusz össze tudta hangolni a kezdeményezéseket. Ezekre a gyűlésekre nem mindig Limában jöttek össze, hanem időnként kisebb plébániákon is, ahol az érsek éppen tartózkodott. Mégis mindenekelőtt azok a nagy püspökgyűlések határozták meg Latin-Amerika egyházának arculatát, amelyen Panama és a Rio de la Plata összes püspökei megjelentek. A 3. limai püspöki konferencia (1582. augusztus 15. –1583. október 18.), az „amerikai Tridentinum” Turibiusz életművén a korona.

Heves vita támadt, amikor Turibiusz misszionálási kötelességeire figyelmeztette a szerzetes papokat, akik engedély nélkül megültek a biztos plébániákon. V. Pius pápa rendeletére hivatkoztak, melyet azonban Turibiusz kérésére már 1586-ban visszavont a kúria. Ilyen módon az érsek rákényszerítette a szerzeteseket, hogy újra ellássák missziós megbízatásukat. A jezsuiták jártak elől a jó példával, és Turibiusz erős támaszai lettek.

A világi papság reformját a limai papi szeminárium alapítása vezette be. Így Latin-Amerikában főként Turibiusz kezdeményezésére felnőtt egy új papság. Tagjai világosan különböztek a spanyol kereskedőktől és katonáktól, akikkel korábban, sajnos, könnyen össze lehetett téveszteni őket.

Turibiusz legfőbb gondját az indiánok jelentették. Gyorsan megtanulta az inkák nyelvét, a quechuát, és megkövetelte, hogy minden pap, aki indiánokkal foglalkozik, tudja ezt a nyelvet. Amikor Turibiusz Limába érkezett, a „doktrinákban”, a missziós egyházközösségekben minden körülmények között spanyolul akartak beszélni, úgy, amint azt az „Indiai Tanács” előírta. De már a 2. limai püspökgyűlésen alkalmatlannak ítélték azokat a lelkipásztorokat, akik az indiánokat nyelvük ismerete nélkül akarták tanítani. Az 1551-ben alapított Limai Egyetemen Turibiusz quechua nyelvi tanszékét állított föl és oklevelet adott azoknak a papoknak, akik ezt a szakot eredményesen elvégezték.

A 3. limai püspökgyűlésen kidolgozott katekizmust három nyelven adták ki: quechua, almara és spanyol nyelven.

1583-ban az érseki egyházmegyéjében csak 150 plébánia volt, számuk 1598-ig a hatékony lelkipásztorkodás következtében 240-re emelkedett. Hogyha az egyház később is a Mongrovejói Turibiusz által kijelölt úton haladt volna tovább, Latin-Amerikában az evangélium egyre mélyebben ivódhatott volna az emberek szívébe. Sajnos, ehelyett szinte kizárólag a már megkeresztelték ápolásába vonultak vissza vagy megelégedtek a fölületes misszionálással.

Turibiusz negyedik vizitációs útján halt meg, 1606 márciusában. Földi maradványait a következő évben Limába szállították. 1679-ben IX. Ince boldoggá avatta, XIII. Benedek pedig 1726-ban oltárra

emelte. XIV. Benedek Borromei Károlyhoz hasonlította és a lelkipásztorkodás megújítójának, sőt mi több, a szeretet fáradhatatlan követének nevezte.

Ünnepét 1969-ben vették föl a Római Kalendáriumba.

Néhány epizód tegye világosabbá annak a képét, aki a „szeretet követe” volt az indiánoknál.

A spanyol szokásnak megfelelően az érsek az indiánokkal hordszéken vitethette volna magát kiterjedt vizitációs útjain, de ő gyalog ment, hogy „senkinek ne legyen terhére és az indiánoknak se okozzon szükségtelen munkát. Öszvéren ült, de ha a terep ezt nem engedte meg, akkor leszállt állatáról, fogta a botot, és bosszankodás nélkül gyalog ment tovább. Hogy a hegyekben jobban haladjon, különleges cipőt viselt.”

A limai alkirály és más spanyol előkelők rossz néven vették, hogy az érsek gyakran hosszú időre távol van. A kifogások Madridba, az Indiai Tanács fülébe is eljutottak. A Tanács megtiltotta az érseknek, hogy Limát elhagyja. Turibiusz azonban nem tartotta meg ezt a tilalmat, és a királynak röviden és velősen csak azt válaszolta, hogy őt Trient és a limai püspöki konferencia rendelkezései jobban kötelezik, mint a királyi törvények.

A szent haláláról a következőket jelentették: Turibiusz negyedik vizitációs útjának vége felé éppen a Pascasmayo völgyébe érkezett, amikor hirtelen rosszul lett fogta el, és kénytelen volt megállapodni Santiago de Mirafloresban egy indián katekéta házában. Utolsó kívánsága az volt, hogy az indián egyházközség kicsiny kápolnájában áldoztassák meg. Arra kérte Jeronimo atyát, az ágostonosok helybéli kolostorának priorját, hogy hárfázzon neki. Mialatt Jeronimo a „Hitemet megőriztem” és „Kezedbe ajánlom lelkemet” zsoltárokat énekelte, Turibiusz utoljára föltekintett a keresztre. Nagycsütörtök volt, amikor Lima nagy érseke és Peru apostola meghalt.

Azt a kevés holmit, amit személyes használatra magánál hordott, kísérőinek ajándékozta. Amije még ezen kívül volt, azt szétosztották a szegényeknek, akiket oly nagyon szeretett.

Istenünk, ki Szent Turibiusz püspök apostoli munkája és igazságszeretete által megszilárdítottad Egyházadat, kérünk, add, hogy szent néped folytonosan gyarapodjék a hitben és az életszentségben!

Március 24.

SVÉD SZENT KATALIN apáca

Március 24.

*Svédország, 1331 körül. +Vadstena, 1381. március 24.

1484-ben megengedte VIII. Ince pápa, hogy Karin Ulfsdottert, akit ugyan nem avattak szentté, de 1381-ben bekövetkezett halála óta szentként tiszteltek, szent anyja mellett a Brigitta-rend második alapítónőjének tekintsék. Katalin sorsa és rendeltetése ugyanis az volt, hogy második helyen álljon egy nagyobb mellett. Svéd Szent Brigitta (lásd: A szentek élete, 365. o.) nyomdokain haladva, annak halála után neki kellett a rendalapítás művét befejeznie, és Sziénai Szent Katalinnal (lásd: A szentek élete, 180. o.) együtt – de teljességgel elkápráztatva attól a fénytől, amely a sziénai szentből áradt -- a pápákat Avignonból visszavezetnie Rómába.

Katalin 1331 körül született negyediként a nyolc gyermekből, akiket Brigitta a férjének, Ulf Gudmarssonnak ajándékozott. Ulf nagy birtokok és jövedelmező ércbányák tulajdonosa, a svéd uralkodóház rokona, a király bizalmasa és tanácsadója volt. Amikor a gyermekek valamennyire felnőttek, elhagyta otthonát és vagyonát, s hátralévő napjait az alvastrai ciszterciáknál élte le.

Katalint szülei Risberg kolostorában neveltették; csak tizennégy évesen tért haza, és ekkor anélkül, hogy megkérdezték volna a szándékát, férjhez adták Kyreni Egárdhoz (+1351). Rövid házasságuk alatt Katalin férje hozzájárulásával továbbra is azt a szigorú vezeklő életet élte, amelyet Risbergben

kezdett el. Ezekben az években halt meg az apja, s anyja hamarosan visszavonult egy Alvastra melletti remetelakba. Ott kapta nagy látomásaiban a megbízatást és a regulát rendalapítása számára, és azt a parancsot, hogy menjen Rómába. Ősi családi birtokát, Vadstenát átalakította kolostorrá, és elutazott az Örök Városba. Négy évvel később megparancsolta Katalinnak, hogy utazzék hozzá, s ezt a lánya kimondhatatlan örömmel fogadta. Nyilvánvaló lett Brigitta számára, hogy kezdődő nehéz munkájában Katalinnak kell mellé állnia segítőként. Az a Róma, amelyben a két nő hosszú elválás után átölelte egymást, számukra borzasztó város volt. A pápák negyven év óta Avignonban székeltek, és csúnya történeteket meséltek udvartartásuk léhaságáról, simóniájukról és nepotizmusukról. A Krisztus földi helytartója iránti keresztény tiszteletnek nyoma sem maradt. Itáliában és mindenekelőtt magában Rómában szétesett a rend, pogány, habzsoló mohóság és zabolátlanság ködlött fel a régi latin talajon. Az Orsinik, a Colonnák és más hatalmas római nemesi nemzetségek véres utcai csatározásaikkal a város nagy részét rommá tették. Kecskenyák legelték azt a füvet, amely a Szent Péter bazilikában sarjadt ki. A városban oly nagy volt a bizonytalanság, hogy Brigitta alig merte elkísértetni magát a szentek sírjaihoz irányuló fáradhatatlan zarándoklataira rendkívül szép tizenkilenc éves lányával. A leány kétszer is csak nehezen tudott megmenekülni attól, hogy elragadják. Katalin egy levelében így panaszkodott minderről:

„Nyomorúságos az életem, bezárva, mint valami állat, miközben mások templomba járnak és táplálhatják lelküket. Testvéreim Svédországban legalább békében szolgálhatnak Istennek.” Haza szeretett volna térni, s ekkor érkezett meg a hír Egárd haláláról. Ezzel végképpen anyja sorsához és hivatásához láncolódtott.

Jellemző mindkét szent asszonyra, hogy az egyházi élet rettenetes elhanyagoltsága sem vette el a kedvüket és hűségüket sem rendítette meg; ellenkezőleg: buzgóságuk fellángolt. Saját magukon kezdték a reformot: vezekeltek és imádkoztak. Naponta órákon át elmélkedtek Krisztus szenvedéséről, míg csak látható nem lett számukra a szenvedő Úr, és sebeiben meg gyalázatában fel nem ismerték a mindenkori Egyházat. Szolgálatkészen dolgoztak hát a kimerülésig, hogy az Úr misztikus testének roncsolt tagjait helyreállítsák. Zarándokházat rendeztek be, amelyben a hazájukból érkező számtalan zarándok jó szállást, és olyan gyóntatótyát talált, aki megértette nyelvüket. Bejárták a nyomornegyedeket, összeszedték az öregeket, betegeteket és elárvult gyermekeket, hogy gondoskodjanak róluk. Több mint húsz éven át élt Katalin anyja szeretetszolgálatának, miközben amaz járta a bíborosok és püspökök palotáit, hogy elérje rendi regulája megerősítését, és szenvedélyes leveleiben emésztő aggódással ostromolt pápákat és királyokat, hogy könyörüljenek az Egyházon.

1372-ben Brigitta elindult élete utolsó nagy zarándokútjára Jeruzsálembe, és magától értetődően azt kívánta, hogy a lánya kísérelje el. Katalin haldoklóként hozta vissza az anyját. Halála előtti látomásában Brigitta átélte élete vágyának beteljesülését: beöltözését Vadstenában. Katalint rendelte lelki örökösévé, és a leány anyja relikviáival együtt 1373-ban V. Orbán bulláját is magával vitte hazájába, s ez engedélyezte a vadstenai jámbor nőknek a szerzetesruhát, a fogadalmat és az alapítónő regulája szerinti életet.

Csak rövid ideig élvezte Katalin Vadstena békéjét, és állt apátnőként a növekvő közösség élén. 1375-ben már ismét Rómában volt, hogy a svéd királyi ház megbízásából előkészítse anyja szentté avatását. Ott találkozott a pestisbetegek ágyánál Sziénai Szent Katalinnal, aki – akkor még nem volt harmincéves sem – bátorságával és izzó Krisztus-szeretetével magával ragadta az egész világot. A svéd Katalin ismét megtalálta azt a nagyobb társnőjét, akinek a kíséretében szolgálva feláldozta önmagát. Hogy a hallgatag svéd nőnek mekkora része volt abban a csodálatos diadalmenetben, amelyben Sziénai Szent Katalin visszavezette Rómába XI. Gergelyt, azt csak Isten tudja. Úgy tűnik azonban, hogy a pápa is megsejtette ezt. Gergely utóda, VI. Orbán, aki alatt 1378-ban elkezdődött a nyugati egyházszakadás, a két szent nőt együtt akarta Nápolyba küldeni, hogy Johanna királynőnek, aki a szakadár pápát, VII. Kelemen támogatta, lelkére beszéljenek. A tervből azonban nem lett semmi, Katalin pedig visszautazott Vadstenába, mert a római zűrzavarok lehetetlenné tették Brigitta boldoggá avatásának további munkáját.

Ereje megtört. Gyomorbaja még az Eucharisztia vételét is lehetetlenné tette számára, de annyira kínozza a vágy, hogy betegágyához vitette a szent ostyát, hogy legalább láthassa.

1381. március 24-én halt meg Vadstenában.

Március 26.

SZENT LIUDGER missziós püspök

Március 26.

*Zuylen, 742. +Billerbeck, 809. március 26.

Liudger életműve Nagy Károly idejére esik. A frízek és szászok térítésével mindaddig az angolszászok és frankok foglalkoztak. Nagy Károly a kard erejével külsőleg legyűrhetette ugyan ezeket a törzseket, a szívüket azonban nem tudta meghódítani. Ezért olyan szentre volt szükség, aki mint hazai apostol meg tudta találni az utat a nép szívéhez. Ez volt Szent Liudger történeti küldetése.

A korai középkor lelki atyái közül csak kevesen állnak olyan elevenen előttünk, mint Liudger. Altfrid (+849), a szent egy közeli rokona és második utóda Münster püspökeként és a negyedik Werden apátjaként, a werdeni szerzetesek kérésére összeállította Liudger életrajzát. Hogy működésének történetén túl személyiségét is szemléletesen megragadhatjuk, azt Liudger egyetlen hátrahagyott írásának köszönhetjük: Emlékezések utrecht-i Gergelyre és Bonifácra. Ez nemcsak az általa atyaként tisztelt férfiaknak, hanem neki magának is múlhatatlan emlékművet állít. Bepillantathatunk általa Liudger lelkébe, gondolkodásába, jellemébe és eszményeibe.

A frízek és frankok, a germán istenhit és a keresztény üzenet közti viták egészen különleges módon Liudger családjának sorsává lettek, hiszen már második és harmadik nemzedéke élt ebben a szellemi-vallási küzdelemben. Liudger nagyapja, Wurssing a frízek királya, Radbod (+719) elől Dokkum vidékéről a frankok országába menekült, ott azután a családjával együtt megkeresztelkedett. Martell Károly visszaküldte Wurssingot az újból meghódított frízföldre, s az Utrecht melletti Zuylenben hűbértartást kapott. Itt szavaival és példájával egyaránt közreműködött a keresztény hit meggyökerezésében. Az egész család a misszió szolgálatában állott, és támogatta Szent Willibrord (lásd: 574. o.) tevékenységét. Így volt ez még apja, Thiadgrin idejében is, aki feleségével, Liafburggal, valamint Liudgerrel és testvéreivel, Szent Hildigrimmel, a későbbi püspökkel, Szent Heriburggal, a későbbi apátnővel, továbbá még legalább két, név szerint nem ismeretes nővérrel együtt példás keresztény családi életet élt. Liudger már fiatal éveiben az utrecht-i Szent Márton-kolostor iskolájába került. Sokat hallott Willibrordról, tizenegy évesen pedig Bonifácot „látta saját szemével meggyengült, fehér hajú, öreg emberként”, amint csaknem negyven év múlva írta érezhető meghatódottsággal; nemsokára azután azt kellett hallania az ifjú Liudgernek, hogy ősi birtokuk közelében, Dokkumnál több társával együtt vértanúhalált szenvedett. Feltételezhetjük, hogy Liudger Utrechtben ott állt a mártírok ravatalánál. Utrechtben Bonifác tanítványának, Szent Gergely apátnak a vezetésével előkészült arra, hogy egykor majd e nagy atya nyomába léphessen. Liudger kétszer hallgatta a híres Boldog Alkuint (735 körül–804) Yorkban, az angolszász misszió utánpótlásának régi bázisán. Itt lett diakonus; itt bontakozott ki különleges hajlama és „szeretete a tudomány iránt” (Altfrid), ezt azután Utrechtben ápolta tovább. Nagyon tisztelt atyáinak a példája azonban a világba vitte. 776-ban Szent Alberich (+ 784) püspöktől, Gergely utrecht-i utódától átvette első megbízatását a Deventer vidékére szóló önálló missziós munkára, ahol 758-tól 772-ig Szent Lebuin angolszász pap tevékenykedett. Alberich második megbízása Liudgert a frízföld belsejébe vezette. Miután 777-ben Kölnben pappá szentelték, hét éven át a fríz keleti körzet első hazai misszionáriusaként a dokkumi Pál-templomban, családjá régi hazájában és Szent Bonifác vértanúságának a helyén tartózkodott. Szent Willehad helyébe lépett, aki a hetvenes évek kezdete óta dolgozott itt, most pedig Bréma püspöke lett. Tudományos hajlamának és képzettségének megfelelően Liudger ebben az időben az év egy részét az utrecht-i iskola vezetője- és tanítójaként töltötte el.

A keleti körzetben végzett sikeres munkáját megszakította Widukind felkelése, amely átcsapott frízföldre is. Liudger ezt az időt (784–787) itáliai zarándoklatra használta fel. Ezúttal is nagy elődeinek: Willibrordnak, Bonifácnak és Gergelynek a példáját követte; mint azok, ő is tisztelettel adózott Szent Péter és utódai sírjánál; hozzájuk hasonlóan ő is egy kolostor alapítását tervezte. Hadrianus pápával (772–795) megbeszélte a fríz és a szász misszió helyzetét, és ereklyéket kért tőle jövődől kolostora számára. Liudger ezután két évig Montecassinóban maradt, hogy a szerzetesi életet Szent Benedek regulájának bölcsőjénél, Theodemar apát (778–797) vezetésével ismerhesse meg. Szerzetesként élt itt, de fogadalmat nem tett. Egész életében bensőségesen kötődött a monasztikus eszményhez. A szerzetesi élet megfelelt lényének, de ismételten másra kényszerült.

Amikor 787-ben Nagy Károly is Montecassinóban időzött, a király, aki az időközben lecsendesített fríz-szász vidékek missziójának újjászervezésén fáradozott, találkozott Liudgerrel, akire már bizonyára Alkuin is felhívta a figyelmét. Liudger most átvette a király megbízásából az öt középfríz táj és a Bant-sziget missziójának vezetését. 791-ben Helgolandig hatolt előre.

A 792. év fontos eseményeket hozott. Egy új fríz felkelés egy évre megszakította Liudger tevékenységét ezen a missziós vidéken. Menekülnie kellett, de az énekes Bernlefet, akit egykor meggyógyított a vakságból, hátrahagyta világi segítőként, hogy a gyermekeknek szolgáltassa ki a szükségkeresztséget. Károly ezúttal felajánlotta Liudgernek a trieri püspöki széket, de ahelyett, hogy elfogadta volna a megtisztelő ajánlatot, hivatását továbbra is a misszióban látta. Károllyal kinevezte magát az elhunyt Bernrad apát utódává, aki kb. 785 óta vezette Nyugat-Szászország misszióját. Itt, Münsterlandban a politikai helyzet Widukind megkeresztelkedése óta olyan nyugodt volt, hogy már Bernrad is sikerrel tudott tevékenykedni. Liudger is haladéktalanul munkához látott. Életrajzírója, Altfred ezt közli:

„Mimigernefordban tekintélyes kolostort alapított Istennek a kanonoki regula szerint élő szolgálói számára. Megszokott módján fáradozott teljes buzgósággal és nagy gondossággal, hogy a vad szász néphez eljuttassa az üdvösség üzenetét. Kiirtotta a bálványimádás tüskés vadonát, és buzgó lelkipásztori gondossággal vetette el mindenfelé Isten ígését. Templomokat emelt és papokat hozatott, akiket aztán ő képezett ki, hogy méltó munkatársai legyenek Isten ígésének hirdetésében.” Megszervezte egyházkerületét, s ennek központját a székesegyház, egy háromhajós bazilika képezte; ez adta azután a helység új nevét (Münster) a 11. század végén. Szent Pál, Dokkum védőszentje lett a templom és a püspökség patrónusa is. A dómiskolában derék papságot képezett ki. Amit Utrechtben, Yorkban és Montecassinóban befogadott, tanítva adta itt tovább. Prédikálva járta be egyházkerületét, és egész sor új plébániát létesített. Missziós és szervező munkájára a koronát püspökké szentelése tette fel, amitől sokáig húzódozott. Ennek dátuma, 805. március 30. egyben Münster püspökségének alapítási napja is.

Apostoli szegénységben és egyszerűségben akart szolgálni élete végéig vesztfáliai és fríz egyházkerületének. Amint élt, úgy is halt meg: 809. március 25-én virágvasárnap reggel Coesfeldben prédikált, majd Billerbeckbe zarándokolt. Itt még egyszer prédikált, majd kilenc óra felé „beteg testtel, de erősen az izzó szeretettől bemutatta utolsó szentmiseáldozatát. A következő éjszakán tanítványai körében itt adta vissza hűséges lelkét az Úrnak” (Altfred).

Március 27.

SALZBURGI SZENT RUPERT püspök

Március 27.

+Salzburg, 718(?) március 27.

Számos olyan ír szent van, akinek az ünnepét megünnepelik vagy megünnepelték német nyelvterületen is – sőt gyakran csak ott –, német szent viszont csupán egy akad, akinek az ünnepét a német nyelvterületen kívül csak Írországból ülik meg. Szent Rupert az, akit a salzburgi érsekség legfőbb védőszentjeként tisztel. Írországból Robertach néven ismert. Tiszteletének oka, hogy a

kontinensen tevékenykedő írek barátja volt. Egyik utóda, az ír Szent Virgil, 774. szeptember 24-én Szent Rupert csontjait a Rupert által alapított Szent Péter-templomból átvitette az új, Rupertnek szentelt templomba, amely a püspök székhelye lett.

A Római Martirológium azt mondja Rupertről, hogy „a bajorok és noricumiai között csodálatosan elterjesztette az Evangéliumot”.

Hrodpert – ahogy eredetileg hangzott a neve – egy nemes frank nemzetségből származott, és a 7. század második felében Wormsban magas egyházi méltóságra jutott. Abban az időben azon fáradoztak a bajor Agilolfing hercegek, hogy a kereszténységet elterjessék országukban. Theodó herceg Ruperttől kért segítséget. Rupert először küldöttek által akarta megállapítani, hogy adottak-e a termékeny munka feltételei. A híradás kedvezően hangzott; mindenekelőtt biztosra lehetett venni a hercegi ház támogatását. Rupertnek ünnepi fogadtatást készítettek Regensburgban; lehetővé tették számára, hogy a hercegségben illő helyet keressen a maga és társai számára tevékenységük központjául, és hogy templomokat állíthasson helyre (a korábbi hithirdetők alapításai gyorsan elpusztultak), és más szükséges épületeket, elsősorban bizonyára kolostorokat építhessen.

Egy későbbi hagyomány szerint Rupert messze túljutott az ország határain, a Tauernen át Karintiáig, ott azután szlávoknak prédikált, mielőtt állandó lakóhelyet választott volna. Történetileg bizonyos ebben a hagyományban, hogy Rupert lerakta a Kelet felé irányuló misszionálás alapjait.

Rupert a társaival együtt azon a helyen telepedett le, ahol a Fischbach beleömlik a Wallerseebe. Egy Szent Péternek szentelt kis templomot épített ott, amely később Szent Péter tavi temploma (Sankt Peter Seekirchen) néven vált ismertté. Theodó herceg később neki adományozta a régi római várost, Juvavumot határoló területet és a fölébe épített kastélyt. Juvavum áldozatul esett a népvándorlás kori viharoknak, omladékait gyom fedte, a római telepések utódai szétszórtan laktak a vidéken. A város újra felépítését Rupert művének tekintik. A város peremén, a kastély lábánál egy nagyobb, hasonlóképpen Szent Péternek szentelt templomot emelt, s ennek kolostora és iskolája csakhamar felvirágzott; hozzá tartoztak azok az értékes sóbányák, amelyek után az újjáéledő város a „Salzburg” nevet kapta.

Rupertet apátnak és püspöknek nevezik. A püspöki hivatal abban az időben sok helyen, sőt Írországon kívül, nem egy városhoz és egy egyházmegyéhez kötődött, hanem egy kolostorhoz. Úgy látszik, hogy Rupert a Szent Péter kolostor püspöke volt; Salzburg egyházmegyéjéért csak több évvel a halála után létesítette Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.).

Rupert a Szűzanyának szentelt női kolostort is alapított (ma Nonnenberg), és unokahúga, Eintrud vezetése alá rendelte. Hogy előmozdítsa a papság kiképzését, hazájából tizenkét munkatársat hívott be; köztük volt a később szintén szentként tisztelt Chuniald és Gislar. A Szent Péter-kolostor közössége, amint Rupert életrajzából tudjuk, alapításától kezdve kitűnt a liturgikus napirend szigorú megtartásával, amely éppúgy volt ír, mint bencés hagyomány.

Rupert „az Úr feltámadásának napján” halt meg, s ezt az írországi hagyomány szerint március 27-re teszik.

Rupertet püspökként, egy sóshordóval a kezében ábrázolják, s a környék bányászai védőszentjüként tisztelik.

Március 29.

SZENT ARMOGASZTÉSZ, MASZKULA ÉS SZATURUSZ hitvallók

Március 29.

Ezek a hitvallók Afrika római tartományban (Tunézia) a vandálok ariánus királyai, Geiserich (428–477) és Hunerich (477–484) alatt is állhatatosan kitartottak katolikus hitük mellett. A vandálok a katolikus hitvallást nemcsak az általuk birtokolt területről akarták kiirtani, hanem mindenekelőtt

természetesen a királyi udvarból, ahol Geiserich parancsa értelmében minden hivatalnok csak ariánus lehetett.

Armogasztész előkelő férfi volt, de mivel megtagadta, hogy áttérjen az ariánus hitre, ütlegették és megkínózták. Amikor a feljebbvalója, Teoderich herceg látta, hogy nem éri el a kívánt hatást, meg akarta ölni. Jucundus ariánus pap azonban terve végrehajtásában meg tudta akadályozni azzal a megokolással, hogy ezzel csupán új vértanút szolgáltathatna a katolikus rómaiaknak. Ezért Teoderich Byzacena tartományban (Dél-Tunézia) letöltendő bányamunkára ítélte Armogasztészt. Hogy azonban még inkább megalázza, később arra kényszerítette, hogy Karthágó közelében, ahol mindenki láthatta, teheneket legeltessen. – Armogasztész temetéséről Vita püspöke, Viktor, aki 484-ben megírta Afrika tartomány üldöztetésének történetét, egy legendás motívumot közöl: Armogasztész megsejtve közeli halálát, az iránta nagyon készséges és jó katolikus Félix prokurátorhoz fordult azzal a kéréssel, hogy halála után egy bizonyos szentjánoskenyérfa alá temettesse el. Amikor a mondott helyen megásták a sírt, egy csodálatos márvány szarkofágra bukkantak.

Maszkulát, ezt a kiváló színészt, Geiserich fenyegetésekkel és ígéretekkel arra akarta kényszeríteni, hogy adja fel katolikus hitét. Mivel azonban állhatatosan kitartott katolikus hitvallása mellett, Geiserich halálra ítélte, de titokban úgy rendelkezett, hogy csak abban az esetben kell kivégezni, ha félelmet tanúsít halála előtt, hogy a katolikus rómaiak ne tisztelhesék vértanúként. Mivel Maszkula kivégzése előtt nagy bátorságot mutatott, nem ölték meg.

Szaturuszt, Hunerich király udvari emberét is arra akarták rávenni, hogy tagadja meg a hitét, és legyen ariánussá. Arra az esetre, ha áttér az ariánus hitre, gazdagságot és előkelő állásokat ígértek neki, az ellenkező esetre viszont megfenyegették, hogy vagyonát elkobozzák, gyermekeit eladják rabszolgának, feleségét pedig egy tevehajcsárhoz adják. Mielőtt e fenyegetéseket beváltották volna, felesége gyermekeivel együtt eléje járult, és megkísérelte, hogy kéréssel és rimázkodással rávegye hite feladására, hogy ne döntse romlásba valamennyiüket. Szaturusz azonban állhatatosan bízott Krisztus ígéletében, és teljesítette az Úr kívánságát: „Aki nem hagyja el feleségét és gyermekeit, házáat és földjét, nem lehet az én tanítványom.” Ütlegették és megkínózták, s koldusként küldték el, a keresztségben kapott igaz hitét azonban nem tudták elvenni tőle.